

ÁLDOZATOK ITTHON ÉS TÁVOL

Kis József

Közel egy éve egy megsárgult füzet jutott a kezembe. Eredeti – áthúzott – felirata szerint „Háztartási füzetnek” szánták, célja azonban korán megváltozott, belül erre csupán egy betett lap emlékeztet „100 éve kipróbált kézfinomító és „kézkicsinyítő”” címmel. Egy hejőcsabai ifjú asszony kívánt felkészülni házassága boldog éveire, s mint a példa mutatja, igyekezett jó feleség, jó háziasszony lenni. Erre azonban sajnos alig volt már szükség.

A füzet 129 oldalon keresztül tartalmazza az asszony leveleit a ház Urához, aki azonban már sosem lehetett otthon, elhurcolták. Az első levél 1945. február 1-éből származik, az utolsó keltezése 1946. február 10-i. 49 levél. 49 szerelmi vallomás, 49 önvallomás, 49 önostorozás és kétségbeesett könyörgés, fohász az Istenhez. Írója vétlen szenvedője a történelem viharának, akár férje, akit málenkij robotra hurcoltak a Szovjetunióba.

A Vörös Hadsereg 1944. december 22-én kiadott 0060. számú parancsa értelmében ugyanis megkezdődött a német származású férfiak és nők (előbbieket 17-től 45, utóbbiakat 18-tól 30 éves korig) összegyűjtése és szovjet munkatáborokba való hurcolása. A parancs a német származá-

súakat célozta meg, ugyanúgy származás szerinti megkülönböztetéssel (ha úgy tetszik faji alapon), ahogy eddig az izraelitákkal tették.

A parancs végrehajtása Miskolcon és frissen csatolt városrészeiben – pl. Diósgyőr, Hejőcsaba – 1945. január 22-23-án kezdődött meg. A kutatások jelenleg is folynak az elhurcoltak és a vissza nem térő halálos áldozatok számának megállapítására. Az óvatosabb számítások szerint is azonban legalább félezer embert érintett ez. Ezek egyike volt Rezes József.

Rezes József 1901. május 25-én született született Aradon, Rezes János és Klánik Mária fiaként. A trinanoni döntés hatására a család hirtelen idegen államban találta meg, Romániában, magyarságukat azonban változatlanul megtartották. Rezes József 1923-1924-ben egy éves önkéntesként a nagyszebeni Károly főherceg gyalogsági tiszt iskolában szolgált, ahol nyíltan vállalt magyarsága miatt számos büntetésben részesült. Tett is érte, születésnapján ünnepségén Horthy Miklós egészségére és Magyarország feltámadására mondott tósztot, s rendszeresen hangoztatta, hangsúlyozta magyarságát román előljárói előtt is.

A katonaság után hivatalnokként vállalt állást, azonban magyarságának vállalása miatt 1926-ban Regátba, tehát a régi Románia területére helyezték. A moldovai Bauzauban 3, majd 12 évig Bukarestben szolgált. De regáti évei sem törték meg magyarságát, 1936-ban levélben hívta fel a Bukarestben játszó magyar labdarúgók figyelmét, hogy a sajtó ellenük tüzelte a románokat, s testi épségük is veszélyben lehet.

1940-ben nagy csapás volt számára a második bécsi döntés, hiszen szülővárosa, Arad román kézen maradt. Arról is értesült, hogy a román nacionalista, magyarellenes vasgárdisták fekete listájára felkerült a neve, így közel két évtizedes elnyomás után úgy döntött, hivatalosan is Magyarország lakója kíván lenni. Tudta, hogy Kolozsvárt a magyaroknak ítélték meg, így 1940. november 7-én – még a magyar katonaság bevonulása előtt – Bukarestből Kolozsvárra szökött. Meghurcolása, elnyomatása így megszűnt, azt hitte egy életen keresztül.

Két év múlva már Miskolcon találjuk, ahol MÁV intézőként dolgozott. 1942-ben már itt adta be állampolgársági, pontosabban visszahonosítási kérvényét és bár elismerve bátor és hazafias cselekedeteit, Horthy Miklós kormányzó 1943-ban Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetéssel jutalmazta, idegen honpolgár maradt. Állampolgársági kérelmét ugyanis elutasították.¹ Ez nagy lelki fájdalmat jelentett számára, még 1944-ben is kérelmezte visszahonosítását, magyar állampolgárságát azonban sohasem kapta meg.

Rezső József nemzetvédelmi keresztre

1944. május 21-én ismerkedett meg Lillafüreden későbbi feleségével, a nála 12 évvel fiatalabb Gecse Margittal, aki a m. kir. gazdasági felügyelőségén dolgozott. Mindössze pár perces találkozás volt, de egy hét múlva, pünkösdkor újra találtak Hután, majd életük hamarosan egybefonódott. Az esküvőre 1944. október 23-án került sor. Hivatalo-

¹ Kérelme a belügyminisztérium iratai között ma már nem lelhető fel.

san háromszori kihirdetésre lett volna szükség, ők azonban kérelmezték ez alóli felmentésüket arra hivatkozva, hogy a vőlegényt hivatalból áthelyezték. (Az áthelyezésre vonatkozóan információval nem rendelkezünk, az sem kizárt, hogy pusztán a háborús viszonyok miatt kívánták felgyorsítani az eljárást.) Ügyük előadója érdekes módon az a dr. Ájus Ferenc városi tanácsnok volt, aki később osztozott Rezes József sorsában, s egy szovjet munkatáborban pusztult el 1945 júniusában. Ájus támogatta kérelmüket, s így dr. Demes Béla nyilas polgármester engedélyezte a szabályszerű kihirdetés alóli felmentést.²

Mézesheiteket azonban a front közelsége árnyékolta be. Miskolcot már október elején hadműveleti területté nyilvánították, s napról napra közeledtek a szovjet katonák. A belövések, bombázások miatt sokan óvóhelyre menekültek, s így a Hejőcsabán lakó Rezesék is három héttel frigyük után bunkerba kényszerültek, ahol hat hétig éltektele izgalommal és rettegéssel. December 3-án Miskolcot is megszállták a szovjetek, így a háború a város számára véget ért. Rezesék hazatértek, azonban egy istállóhoz hasonló lakást találtak, ahol nem volt se ajtó, se ablak. A szovjet katonák garázdálkodásai miatt itt „is folytatódott a rettegés, a bujkálás, az éjszakai álmatlanság és virrasztás egymásért.”

A szovjet és magyar hatóságok a menekülés helyett a maradást választó munkaképes lakosokat ekkor közmunkára osztották be, így 1945. január elejéig Gecse Margitnak is ilyen szolgálatot kellett ellátnia, majd

² MNL BAZML IV. 1906/b. 43934/1944.

január 8-án visszatért a gazdasági felügyelőséghez dolgozni. Már-már úgy tűnt, hogy minden visszatér a régi kerékvágásba, amikor január 23-án³ egy rendőr jelent meg lakásukban, s magával hurcolta Rezes Józsefet. Bár ekkor a rendőrfőnök még igazolást adott ki számára és elbocsátotta, másnap újabb rendőr érkezett, aki már a rendőrségi palotába vitte a férjet.

³ Egy főispánnak írt kérelem kivételével minden levélben az első letartóztatását január 26-ára tette, minden más esetben második lefogását január 24-ére, ebből következően a 26-i dátum gépelési hiba lehetett, s a helyes dátum január 23-a volt.

Rezes József ekkor lett annak a félezer „nagy miskolci” egyike, akinek bár a háború borzalmaihoz semmi köze sem volt, mégis a megtorlás egyik áldozatává kellett válnia. Sorsa összefonódott az elhurcoltak tömegével, megszűnt önálló személyiség lenni, a robotoló tömeg arctalan részese lett, akinek élete már nem érték, csupán statisztikai adalék.

Rezes története innentől kezdve sajnos már nem tisztán egyéni történet, egy „arctalan tömeg” sorsában osztozott, amelyben sokan sokat szenvedtek, sokan egy életre nyomorékká váltak, s amelyben sokan életüket veszítették. Ezen „arctalan”, „értéktelen” rabtömeg részeként 1945. január 31-én a Gömöri pályaudvaron vagonírozták be. Felesége megpróbált a vasúti kocsik közelébe férkőzni, egy ór azonban puskatussal ütve elzavarta. Rezes fogoly még két levelet tudott küldeni fiatal arájának, február 1-jén Füzesabonyból és két nappal később Nagyváradról, majd – bár még élt – örökre elhallgatott, soha többé nem adott magáról, nem adhatott magáról hírt.

Felesége története, a füzet története a Gömöri pályaudvaron kezdődik. A Gömörinél átélt élményekkel kezdi első, férjének szóló levelét Gecse Margit 1945. február 1-jén. A levelek fájdalommal, kétségbeeséssel telítettek. Félelmeit csak fokozta, hogy ekkor már három hónapos terhes volt, egy kislányt hordott a szíve alatt. A füzet kezdetben azt a célt szolgálta, hogy szavakba önthesse az ifjú ara bánatát, s majdan bizonyítsa hazatérő férjének, hogy ő mindvégig hozzá hű maradt, s kitarzott mellette.

Leveleiből kitűnik, mindvégig reménykedett, s könyörgött a Mindenhatónak, hozza haza Urát. Ő maga is mindent megtett ezért, rendszeresen kilincselt Tóth Béla főispánnál, aki bár közölte, hogy a férje neve szerepelt a listán, ígérte, hogy haza fog jönni. Rezes intéző úr azonban csak nem tért haza. Hiába várta minden nap felesége, hogy betoppanjon férje, minden este egyedül kellett álomra szenderítenie a fejét. Az ifjú asszony nehezen nyugodott bele férje, s maga sorsába. Kezdetben minden egyes nap írt levelet férjének, majd azok fokozato-

san ritkulnak, de sosem szűnnek meg. Az asszony minden fórumon igyekezett férje ügyében eljárni, de egyre inkább figyelni kellett saját magára és születendő gyermekére is. Időnként – amikor valamilyen hírt, általában álhírt kapott az elhurcoltakról – felvillanyozódik, máskor mélydepresszióba esik, s nem érti, miért nem kap leveleket férjétől. Felkutat mindenkit, aki visszatér a szovjet fogolytáborokból. Így jut el a szirmai Sz. Szabó Józsefhez, akitől először hall a romániai fogolytáborokról és a flektífuszról. Egy román századossal is küld levelet férjének, de az vélhetően hamis hírrel tért vissza.

Közben itthon folyik az élet, s az egyedül maradt feleségnek is gondoskodnia kellett a túlélésről. Tisztviselőként 100 négyszögöl földet igényelt, s kapott, így gondolatait tavasztól már a földek is lefoglalják, s kissé kiemelik időnként rajta elhatalmasodó, mély depressziójából. 1945. július 28-án megszületett gyermekük, Ágnes Emese, s babával való gondoskodás segít neki erőt meríteni.

1945 szeptemberében újra reménykedik, az újságok szerint ugyanis minden fogoly – legyen az civil, vagy katona – hamarosan hazatér, megkezdődnek a hazaszállítások. A foglyok azonban csak elvétele érkeznek ekkor még haza, viszont híreket hoznak. 1945 novemberében ismét híreket kap férjéről Sesz Mátyás péktől, majd a hejőcsabai Wirtz Antaltól. Az információk egymástól teljesen eltérnek, s mint utólag sejthetjük, tévesek is voltak. Az itthon maradt asszonynak azonban ezek a fals hírek is erőt adtak.

Közben itthon is megkezdődnek a felelősségre vonások, a népbíró-sági eljárások, s egyénileg folytatódtak a szovjet elhurcolások is. Ezekre utalhatott Gecse Margit 1945. december 31-én kelt levelében: „Újra kezdik összeszedetezni az embereket. Nőket, férfiakat egyaránt. A leg-szörnyűbb hírek vannak, mindenki retteg, újra, mint most egy éve. De én nem megyek, gyermekemet nem hagyom. Inkább meghalok, de orosz préda nem leszek.”

1946 tavasza

1946. február 1-jén, egy nappal férje bevagónírozásának évfordulóján jött végül a tragikus hír. Ekkor többen is hazatértek a málenkij robotra elhurcoltak közül. A hazatérők közül először a hejőcsabaiakat, Kunfalvy jegyzőt és Müller asztalost kereste meg Gecse Margit, ők azonban érezhetően elhallgattak valamit, s az asszony addig erősködött, míg kiküldték Hoffmann Józsefhez és vele együtt hazatérő fiaihoz Diósgyőrbe. Ők közölték a kegyetlen valóságot: férje már hónapokkal ezelőtt, sőt leányuk születése előtt hónapokkal elhunyt. Halálát gyenge gyomra okozta, ami miatt olyannyira féltette már a front idején is urát Gecse Margit. Rezes József gyakorlatilag elhurcolásától kezdve éhezett, mivel gyomra nem tudta az ottani ételt, s a kenyeret megemészteni, négy hónap alatt felemészttette magát, s éhen halt.

Férje elvesztésének hírére az asszony összeomlott, de erős emberként, s kislányára gondolva gyorsan összeszedte magát. Másnap levelet írt „forrón szeretett hitvesének”, amely már deklaráltan fiktív levél, hisz tudja, a címzett sosem fogja már olvasni. Egy héttel később újabb levelet ír néhai férjének, s csecsemő kislányának is, amelyben őszintén feltárja édesapja történetét, s arra inti, legyen büszke hős, a hazáért életét áldozó édesapjára.

Gecse Margit haláláig hű maradt férjéhez, sosem keresett másnál vigaszt. Egyedül nevelte fel gyermekét, ami rengeteg nehézséget okozott, de ő állta a sarat. Tisztviselőként dolgozott, élete végén a megyei tanácson, mint előadó. Férje halála után 19 évvel hunyt el, mindössze 51 évesen. 1964. szeptember 5-én hunyt el Miskolcon.

Jelen forráskiadvány bepillantást enged egy málenkij robotos halálos áldozat történetébe, de ennél jóval szélesebb keresztmetszetet ad a történetről, s a történészek által eddig kevésbé kutatott témára, az itthon maradt családtagok sorsára, nehézségeire hívja fel a figyelmet. Kiadványunk egy figyelemfelhívás is arra, hogy az áldozatok nemcsak a lágerek mélyein kereshetőek, de itthon is fellelhetőek.

Rezes József és felesége története egy megható szerelmi történet, amely a maga XX. századi módján tragédiával teli.

1947

Budapest, 1955

REZES JÓZSEFNÉ NAPLÓJA

Hejőcsaba, 1945. II. 1.

Édes Egyetlenem, Mindenem!

Forrón szeretett Józsikám!

Tegnap volt életem legszomorúbb, legfájóbb napja, 1945. I. 31-én. Azt hittem a szívem szakad meg, mikor láttam felém integető kezedet, láttalak a többi közt haladva. Vértett a szívem, hogy így, ártatlanul elszakítottak, elraboltak tőlem. Úgy szerettem volna odarohanni hozzád, a nyakadba ugrani és soha el nem engedni, de nem lehetett, durván kiabáltak ránk és még egy lépéssel hátrább taszítottak.

Aztán egy kis ideig nem tudom, mi történt, mert a fájdalomtól összeestem. Úgy szerettem volna meghalni, vagy elaludni addig, míg Te nem jössz vissza hozzám. Mikor szabad lett az út, rohantam a Gömörire, hogy még egyszer lássalak. Onnan is elzavartak, pedig már a vagonok mellett voltam és nevedet kiabáltam, amikor jött az űr, hátba vert és puskatussal zavart el. Nem hagyták, hogy elbúcsúzzunk, hogy még egyszer megöleljelek és erős karjaidba simuljak. De talán még jobb is volt így, mert nem tudtam volna elszakadni Tőled a közeli válás pillanatában és talán belehaltam volna, ha látom könnyes szomorú szemedet.

Elvittem magammal minden apróságot, miket felírtál, s míg itthon voltam, sütöttem Neked pogácsát éppen 100 darab volt, készítettem

még hozzá egy kis ennivalót és fájó szívvel mindent vissza kellett hoznom. Már nem adhattam oda, mert a gonoszok nem hagyták, elzártak Tőled. Már rám borult az este és én ott álltam megtiporva, testben és lélekben összetörve. Képzletben láttalak, mint helyezkedsz a vagonban és hogy próbálsz megbarátkozni a rideg börtönszerű falakkal.

Minden reményt feladva, hogy még egyszer lássalak, elindultam és végigzokogtam az utat. Valósággal beestem a lakásba és sokáig nem bírtam megszólalni. Elfogyott az erőm, a hitem szomorú árvaságomban.

Borzasztón fáj, ha arra gondolok, hogy esetleg engem hibáztatsz, és azt hiszed, nem jártam el elég lelkiismeretesen. Szeretném, ha a szívembe láthatnál és megéreznéd, hogy mindent megtettem, kértem könyörögtem, térdeltem ahol segítséget kértem. Értsd meg Szívecském, ha azt mondták volna, hogy csak úgy maradhatsz itthon, ha én az életemet adom, én gondolkodás nélkül képes lettem volna meghalni Érted. Elkövettem mindent, amit csak lehetett, megszereztem azokat az írásokat, amik a kibocsájtási engedélyhez keltek, a többi nem rajtam múlt. Már-már azt hittem, hogy fáradtságom sikerrel jár, élt bennem a remény és egy perc alatt összetört bennem minden.

Ma újra voltam a főispánnál⁴, hogy számon kérjem ígérését. Megkérdeztem, hogy neved rajta volt-e az említett listán és azt mondta, hogy igen (kiemelés az eredetiben- K. J.), de mivel itt nem intézték el kellőképpen, így külön futárral küldte Debrecenbe, ahol egy nagyobb bizottság fogja ezeket felülvizsgálni, mert az egész ország fel van lázad-

⁴ Tóth Béla (1888-1966) 1945. január 12-től március 12-ig volt Miskolc város, valamint Borsod, Zemplén és Abauj vármegyéke főispánja és közellátási biztosa.

va ez ellen. Még ma is biztatott, hogy nyugodjak meg, mert biztosan vissza fogsz jönni. Óh, bár adná a jó Isten, hogy igaz legyen!

Mindennap nagyon foglak várni Édes, hátha mégis lesz eredménye az én munkámnak is. Kérem az Istent minden lépésemben, hogy hallgasson meg, adjon vissza Téged nekem.

De jó lenne távolba látni és tudni mindent, hogy hogy vagy, merre jársz és mit csinálsz. Folyton Rád gondolok, mindig látlak lelki szememmel. Ég és fáj a szemem, be van dagadva és vérben van a sok sírástól, de nem tehetek róla, nem bírok parancsolni magamnak, mert nagyon hiányzol nekem és kimondhatatlanul rossz nélküled.

Szeretlek Édes nagyon, nagyon! Nem is tudtam, hogy ennyire is lehet szeretni, hogy szinte belebetegszem.

Úgy érzem, lázam van és a hajam szálától a lábujjamig fáj minden porcikám. De ez mind semmi, csak Rólad tudnék valamit. Érted aggódom, Téged féltelek, mert szeretlek halálosan.

Nagyon, de nagyon vigyázz magadra, hogy beteg ne légy, mert ki ápolna majd és ki őrködne feletted úgy, mint én? Senki Édes, tudom, hogy senki, mert csak én vagyok a Te feleséged, hitvesed, aki szeret Téged, akinek rajtad kívül nincs senki elsőbb, aki meghalni is kész érted.

Ma búcsúzom Tőled Édes kicsi Párom, Boldogságom, Mindenem. Búcsúzom, mert úgy érzem, hogy már nem is tudok összefüggően gondolkozni, gyötör a láz és nagyon fáj a szívem utánad. Csak arra kérlek még, ne epezd magad, mert Neked most nagyon erősnek kell lenned, én édes kis hős Katonámnak, aki elmentél mindnyájunkért szenvedni. Áldjon meg az Isten Téged minden lépésedben és vezéreljen a görön-

gyös úton. Imádkozom érted folyton, hogy mihamarabb hazajöjj. Millió szeretettel csókol hűségese kis feleséged: Margarétád.

II. 2.

Édes kicsi Párom, Drága Apucikám! Ma ismét Hozzád szólok. Újra eltelt egy szomorú nap nélküled, de a sok bánat között mily öröm és boldogság a kezed írása. Legalább tudok annyit, hogy merre vittek. De miért nem nekem írtál és miért nem többet, talán megbántottalak és haragszol? Próbálok elhinni, hogy nem így van, különben beleőrülnék.

Ma is azt mondta a főispán, hogy Debrecenben nagy fölülvizsgálódás lesz és biztatott, hogy haza fogsz jönni. Óh, bár adná Isten!!! Úgy szeretném mondani, hogy higgyél és bízzál benne, akkor meglátod, meg fog segíteni és haza vezérel hozzám. Vagy ha mégiscsak elvinnének, ott is vigyáz Rád, megóv minden bajtól és őrködik feletted éjjel-nappal és hamarosan haza segít. Édesem! Nem mondom, hogy a szentekben higgyél, csak a jó Istenben, higgyed, hogy ő van, létezik és ő mindent megtehet, mert nála minden lehetséges.

Én most ismét kezdem hinni, hogy nem vesztettelek el, hanem egy szép napon bekopogatsz és itt leszel nemcsak képzeletben, hanem valóságban. Úgy érzem, ez lenne életem legboldogabb napja. Ezért az egyért élek, ezért kelek fel minden nap, hogy hátha ma, éppen ma be-toppansz, de soha nem váratlanul, mert minden nap, minden percben várlak mindaddig, míg nem jössz. Ha Isten őriz, hónapokig vagy évekig kellene is várni, akkor is úgy várnálak mint az első nap után.

Az Ég áldjon meg Édesem! és ma is csak azzal búcsúzom, hogy nagyon szeretlek, érted aggódom és imádkozom. Forró szerető csókjaim kísérjenek utadon!!! Mindig csak Rád gondoló feleséged, Margarétád.

1945. II. 3.

Egyetlen Kincsem! Kimondhatatlanul boldog voltam, mikor ma megkaptam „búcsúleveledet”, mit még innen írtál. Azt hiszem, ha minden nap olvashatnék csak egy mondatot tőled, könnyebb volna elviselni az életet Nélküled.

Szívemre zártam ezt a nekem oly kedves aranyos levélkédet és azt nagyon, nagyon sokszor zokogva olvastam el. Olyan meghatók azok az őszinte szavak és nem fogom azokat soha elfelejteni.

Most látom csak, mennyire szerettél, most amikor bizonytalan időre el kellett válnunk egymástól.

Biztosíthatlak Édes, hogy az én szeretetem sem kisebb, sőt túl akarlak szárnyalni. Inkább az én szeretetet legyen nagyobb, mint a Tiéd.

Drága boldogságom! Ha nem ígértünk volna egymásnak semmit, én akkor is éppen oly hűséges maradnék Hozzád, éppen úgy szeretnék és éppen úgy várnálak vissza! Remélem Édes, nem is kételkedsz bennem! Én épp olyan becsülettel és őszinteséggel akarok a szemedbe nézni, ha visszajössz, mint mikor elmentél.

Míg te távol vagy, meghalt számomra mindenki, nincs ember a földön, ki elszakíthatna Tőled!!!

Cserébe annyit kérek, hogy Te is légy hűséges hozzám és Te is szeress úgy, mint én, akkor meglátod még nagyon boldogok leszünk.

Szívem összes szeretetével Rád gondolva és Érted aggódva milliószor csókol Margarétád.

1945. II. 4.

Mindenem! E rövid megszólításban benne van minden, amit Te jelentesz számomra. Nézem a fényképedet és patazik szememből a könny, remeg az ajkam és reszket kezemben a toll. Óh, miért is kellett ennek így lenni, soha, de soha nem fogok ebbe belenyugodni. Inkább mentem volna Veled. Még a legrosszabbat is könnyebben viseltem volna, mint így, Rólad semmit nem tudva., Azt hiszem, megőrülök, ha arra gondolok, hogy éhezel, fázol, kemény a fekvőhelyed és szenvedsz. Veled érzem minden fájdalmadat és Veled szenvedek tehetetlenségemben.

De hátha mégis haza jössz 1-2 két múlva. Hátha mégis haza engednek Debrecenből. Istenem csak igaz lenne, de már nem is merem elhinni, mert borzasztó lenne rám nézve a csalódás.

Ha pedig tovább visznek, amint lehet, megyek utánad, mert nem bírom ki, hogy sokáig ne lássalak.

Búcsúzom Drága Kincsem azzal, hogy Isten óvjon minden bajtól és gondolj sokat a Téged oly nagyon szerető feleségedre, Margarétádra.

1945. II. 5.

Drága Kicsi Boldogságom! Még mielőtt lefeküdnék, papíron is szólok Hozzád. Hátha nem sokára elolvashatod ezeket a Hozzád fűzött gondolataimat. Tudod Édes, éjszakánként sokszor arra riadok fel, hogy

kopognak, s én gyorsan fölülök ágyamban és figyelek, várok még egy kopogtatást és várom a hangodat, hogy megszólalsz, Jocikám, nyisd ki az ajtót, itthon vagyok –, de hiába minden, álom vagy képzelődés az egész.

Ugye Édes, akármikor és bármennyi idő is teljen el, Te fogsz jönni, Te is akarod és amint lehet az első vonattal indulsz, hogy mihamarabb egymás karjaiba fonódjunk, hogy soha többé el ne szakadassunk egymástól.

Folyton Rád gondolok, ugyan hol jársz most, mit csinálsz, eszedbe jutok-e csak egy percre legalább. Biztosan sokat éhezel, úgy szeretnék egy-egy falatot a szádba tenni. Valahányszor eszem, - mert oly nehezen megy le a torkomon, hogy szinte csak erőszakolom magamba az ételt – a sírás és zokogás szorítja össze torkomat, hogy vajon Neked jutott-e egy falat étel, vagy éhezel. Látod Szivikém, ma ezek az én gondjaim, ezek nem hagynak pihenni. Éjjel-nappal mindig csak Teveled, Hozzád és Érted élek vagyok és létezem.

Kívánnám Neked Édes, hogy legyen nyugodt, békés éjszakád és miattam ne aggódj, csak magadra vigyázz, hogy tervezett és várt boldogságunk mielőbb valóra váljon.

Isten Veled Édes, szerető csókjaim kísérjenek. Hű Margarétád

1945. II. 6.

Egyetlen Drága Józsikám! Az elmúlt éjszaka, - sajnos csak álomban – itthon voltál, de betegen. Emiatt most oly nyugtalan vagyok, hogy ki se tudom mondani. Talán csak nem történt valami bajod? Hiszen az borzasztó lenne.

Nem szabad, hogy bajod történjen, mert én annyit imádkozom Érted, és ha a jó Isten csak egy kicsit is szeret bennünket, meg kell, hogy hallgasson.

Édes Szivikém, nem tudom elég sokszor leírni, hogy mennyire hiányzol nekem, milyen üres a ház Nélküled. Téged nem pótol semmi és senki a világon. Hogy mi mindent odaadnék csak Te hazajöhetnél. Míg mindig jöhetsz, hiszen nem telt el az az idő, hogy ne jöhetnél, még él bennem a remény és rendületlenül várlak. – Édeském a szeretethullámain érezd meg, hogy mennyire aggódom Érted, mennyire kérlek, hogy vigyázz magadra és légy hű a Te igazán hű és szerető feleségedhez, Margarétádhoz.

1945. II. 7.

Édes Kicsi Párom! A múlt éjszaka megint csak Rólad álmodtam. Hallottam, hogy a nevedet szólították, s én gondoltam, hogy biztosan most közlik Veled, hogy hazajöhetsz, de Te nem is szóltál semmit, csak igen szomorú voltál. Ha majd egyszer Édes elolvasod ezeket a sorokat, meggyőződhetsz arról, hogy mennyit gondoltam Rád és mennyit foglalkoztam Veled, hogy még éjjel álmomban is csak Te vagy előttem. Ki is lehetne más? Hiszen Te vagy nekem a legdrágább, a legkedvesebb, kit egy pillanatra sem fogok felejteni.

Nem tudom Szivikém Te hogy vagy veled, Te érzed-e hiányomat? de én nagyon, kimondhatatlanul vágyakozom utánad és nagyon szeretlek.

Istenem, Istenem 7 napja, hogy elvittek innen, gondolom, hogy már rég Debrecenbe kellett érnem, sőt már a vizsgálat is megtörténhetett és én

semmit nem tudok, ugyan mi történt azóta Veled. Talán már el is indul-
tál hazafelé, - vagy ki tudja - ? Ez a bizonytalanság megőrjít és sokszor
azt hiszem, hogy nem élem túl. De ha ezt mindketten kibírjuk, akkor
elmondjuk, hogy nagyon erősek voltunk. Én csakis Érted Édesen, mert
még nagyon boldog akarok lenni Veled! Akarjad Te is ezt és légy na-
gyon erős és a közös célért fogunk küzdeni, Te ott és én itt, hogy majd
újra egymásra találva megvalósíthassuk mindazt, miről most csak álmo-
dunk. És meg fogjuk mutatni, hogy hiába akartak szétválasztani ben-
nünket egymástól, a távolság még közelebb hozott egymáshoz és a
szívünk, a lelkünk örökre egybeforrt, amit semmi hatalom többet szét
nem téphet.

A boldog viszontlátás reményében búcsúszom Édes és mindig csak
Rád gondolva milliószor csókol igaz szeretettel Margarétád.

1945. II. 8.

Édes tubicám, Drága Józsikám! Mintha ólomkeréken járna az idő,
oly nehezen telnek a napok. Ma 8.-a és Te még nem vagy itt, s nem
tudok Rólad semmit. Jó lenne mély álomba merülni, semmit nem tudni
a szomorú valóságból és csak akkor felébredni, mikor Te is itthon vagy.
Olyan vagyok így, mintha a fél oldalamat levágták volna, süket, vak és
béna. Ennek a betegségnek csak egy orvossága van, Te Édes. Tudom,
ha lehetne Te is jönnél, mert még kell érezned mennyire szeretlek, hogy
várlak és hogy féltelek.

Szeress Te is Édes, mert ne felejtsd, hogy egymás szeretetével vagyunk gazdagok. Ez a lelki gazdagság, mit a múltó földi, illetve anyagi gazdagság nem pótol.

Szivikém! Már rám esteledett és nem látok írni, de próbálj a sorok közt is olvasni és meglátod, hogy szívem összes szeretete Feléd száll. Érted aggódva folyton Rád gondol húséges hitvesed, Margarétád.

1945. II. 10.

Édeském! Ma nem voltam hivatalban, mert nem éreztem, jól magam. Annyira megviselt a Te elmeneteled, hogy azóta sem tudok magamhoz jönni, csak lézengek magamra nem ismerve.

Józsikám Édes, álmomban igen panaszkodtál, hogy rossz a kosztod és nem tesz jót a gyomrodnak. El is hiszem Édes, borzasztó sokat szenvedek emiatt is valahányszor evésre kerül a sor, könnyezem, mert úgy szeretném megfelezni Veled csak lehetne, s így nem is esik jól semmi nélkülöd. Míg itthon voltál is mindig úgy fájt, hogy nem tudtam megadni Néked azt a diétát, amire szükséged lett volna, de tudod jól Édes, hogy ez nem rajtam múltott, hiszen éppen azokat a dolgokat nem lehetett venni, amire Néked lenne szükséged, s ezért csak azt lehetett főzni, ami volt. De ne félj Édesem, csak legyen egy kicsit jobb világ, úgy fogok Neked kedvezni és mindig csak azt főzök majd, ami orvosság a Te beteg gyomrodnak, ki foglak én kúrálni Téged és olyan egészséges leszel, mint a makk! Csak adja a jó Isten, hogy ezt hamarosan meg is valósíthassam!

Drága Kis Pofikám nem múlik el nap, hogy rendülettel ne várnálak. Mindig úgy indulok el a hivatalból, hogy hátha itthon talállak, úgy fekszem le, hogy hátha éjszaka bekopogatsz, de sajnos eddig mindhiába vártalak.

Talán ma, vagy majd holnap, nem tudom csak érzem, hogy jönnöd kell, mert az nem lehet, hogy Te hosszabb időre itt hagyj engemet. Ezt még mindig nem tudom elhinni, pedig jaj, ha így lesz, nem fogom kibírni, ha csak gyermekünk nem ad erőt hozzá.

Szivikém! Most már kettőnkért légy erős, hogy én is a Te erődből meríthessek új erőt, hogy mindhárman nagyon-nagyon boldogok lehessünk együtt és nagyon szerethessük egymást. – Forró szeretettel csókol Margarétád. Isten Veled Édes, jó éjt!!!

1945. II. 11.

Egyetlenem! Ma egész nap valami különös érzésem volt. Úgy éreztem, hogy Te jönni fogsz. Minden pillanatban vártalak, ha a kutya ugatott, vagy valami neszt hallottam, azt hittem, hogy már itt is vagy.

Mily nagy csalódással nézem az órát, 5 óra, a napnak mindjárt vége és hiába volt minden. De még az este vagy az éjszaka meghozhat Édes. Várlak nagyon várlak! Lehet azt éreztem meg, hogy történt Veled valami. Talán most indultál hazafelé vagy éppen ellenkezőleg, de valaminek kellett történni, mert az én érzésem nem csalhat ennyire.

Istenem, ugyan Te gondolsz-e rám csak feleennyit, mint én Tereád és szeretsz-e egy kicsit, vagy már megszoktad így és beletörődöttél sorodba, mert én soha nem fogok ebbe beletörödni és soha nem fogok megnyugodni. Szeretetem csak nagyobb és erősebb lesz. Bármily mesz-

sze is lesz, a szeretet szálai összefűznek, mely erősebb a láncnál és egy parányi szál sem szakadhat el abból.

Szeresd Te is a Téged szerető Margarétádat. Sok puszi!

1945. II. 14.

Édes Egyetlen Józsikám! Már régen nem írtam ebbe a füzetbe, - nem mintha kevesebbet gondoltam volna Rád, - sőt éppen ellenkezőleg, de nem akarok mindig panaszkodni, s talán nagyon is unalmas lesz majd egyszer, ha elolvasod ezt a füzetet.

De mit is írhatnék mást, - mint már oly sokszor leírtam, hogy mennyire szeretlek és úgy érzem, hogy minden sort ezzel írnám tele, akkor se tudnám elég sokszor leírni! Aggódásom nem szűnik, csak nő, legalább levelet kaphatnék tőled, hogy tudnék valamit Rólad, talán valamivel könnyebb lenne, mint így. Azt mondják, hogy Debrecenben vagytok és ott dolgoztatnak benneteket. Már gondoltam, hogy leutazom oda, de éppen ma hallom egy nénitől, hogy meg sem szabad közelíteni a helyet, ahol vagytok, mert azonnal lőnek az emberre és még levelet sem lehet eljuttatni hozzátok.

Szörnyű ez ha igaz, de én mindezzel nem törődnék, ha kellő igazolványom és utazási engedélyem lenne, elmennék, hogy személyesen meggyőződjem mindenről.

De hát meddig fog ez tartani, mikor engednek haza, hiszen azt mondták, hogy kivizsgálás után biztosan haza fognak engedni. Én sok-

szor már szinte gondolkozni sem tudok, annyira megviselt ez a dolog és hogy kicsit eltereljem a figyelmemet hozzáfogtam babaholmit horgolni. Egy kis rekli már kész van és most sapkát csinállok, így lassan készül a staff-rung, de mennyivel más volna, ha Te itt lehetnél és mindig mondanád, szép lesz, csak csináld... Milyen szép is lenne és hogy tudnék örülni annak, hogy nem is olyan sokára hárman leszünk. Sokszor olyan boldog érzésem van, hogy gyermekünk lesz, de a másik pillanatban elszomorodom, mert mit ér minden, ha Te nem vagy itt velem, ha Rólad nem tudok semmit és talán sokat nélkülözöl, szenvedsz és fáradsz, dolgozol talán éhen és beteg is lehetsz.

Drága Szivikém, nagyon-nagyon vigyázz magadra Magadért és értünk, hogy még igen, igen boldogok lehessünk.

És Édes soha ne felejtsd, hogy a Te feleséged nagyon szeret és a leghűségesebb asszony a világon, akinek számára csak Te létezel egyedül. Szeress Te is és légy hű Te is hozzám, mert nagyon fájna, ha nem így lenne.

Mindig csak Rád gondol és érted aggódik a Téged nagyon sokszor csókoló Margarétád.

1945. II. 16.

Forrón szeretett Józsikám! Irántad érzett aggodalmam mind jobban kezd nőni, hogy még mindig nem tudok rólad semmit.

Éppen ma hallottam, hogy csabai asszonyok már kaptak levelet a férjüktől, egyiket Karcagról, a másikat Kolozsvárról.

Végtelenül elszomorodtam, hogy csak én nem kapok hírt tőled. Nem tudom megérteni, mi az oka, hogy Te Édes még nem írtál, hiszen

amint látom alkalom volt, vagy valami más akadályod lehet, hogy már el is felejtettél és nem törődsz velem? Pedig, ha tudnád, mennyire várom a leveledet, mindig írnál, különben ebben a nagy bizonytalanságban csak rémképeket látok, amiktől azt hiszem egyhamar tönkre fogok menni. Már arra is gondoltam, hogy Te talán valahol Debrecenben vagy, addig ki nem vizsgálunk azokkal együtt, akiket kikértünk és akiket igazoltak. A főispán már egy hete elutazott Debrecenbe, vitte az aktákat a minisztériumba és személyesen is kéri hazaengedésüket azoknak, akiknek ügye ő előtte tisztázódott, - ezek között vagy Te is Édes. Tehát pusztán az orosz parancsnokságtól függ, hogy hazaengednek-e, vagy sem. Óh, bárcsak meghallgatná imámat a jó Isten és egy szép napon hazaérkez-nél.

Viszont azt is hallottam, hogy egy asszonynak a férjét Debrecenből Szegedre vitték. Tehát láthatod milyen különféle híreket hallok, így az a csuda, hogy még nem bolondultam bele.

Ezért kicsit megnyugodnék, ha legalább egy sort kapnék Tőled, hogy élsz, jól vagy és tudnám, hogy hol, merre.

Irénkétől, Feldebrőről levél érkezett régi címedre, - Rózsai adta ide – és már válaszoltam is neki.

Édesem! Kimondhatatlanul hiányzol nekem, üres a ház Nélküled. Fényképedet nézem nem is tudom hányszor egy nap, megcsókolgatom, magamhoz szorítom, mintha valóságban Te lennél, s csak akkor eszmélek föl, mikor némán hallgatsz. Szívemben azért mindig úgy élsz, mint-ha valóban itt lennél.

Milliószor csókol Margarétád.

Drága Szivikém, Édes Józsikám! Megint egy vasárnap elmúlt és Rólad még mindig semmi hír. Nem tudom megérteni, mi ez, miért nem írsz? Csak tudnám merre vagy, s ha itt Magyarországon, valami módon odautaznék, csak biztosat tudnék.

Édeském, el tudom képzelni, hogy Neked milyen nagyon rossz lehet, sokat nélkülözöl és sokat szenvedsz, Veled érzem minden fájdalmadat és érted reszketek. Mondja anyuka, hogy éjszakánként fölriadok kétségbe esett hangokat adok ki és sokszor valósággal fölsírok. Ez pedig már mind az idegkimerültségnek a jele, az örökös tépelődés, a folytonos aggodalom Érted éjjel-nappal egyaránt. Nem tudok ura lenni önmagamnak, pedig mindenki mondja, hogy most nagyon erősnek kell lennem és nem szabad annyit sírni, annyira izgatni magamat, mert ez gyermekünk egész életére kihathat. Ilyenkor csak a legszebb dolgokkal kellene foglalkozni és a legnagyobb nyugalomban élni. De kérdem, lehet-e így élnem éppen most, amikor Rólad semmit nem tudok, amikor a legnagyobb kétségek között kelek és fekszem minden nap. Amikor jót a legnagyobb önámítás mellett sem tudok elképzelni csak a legrosszabbat. Csak egy ember tudna legalább biztosat mondani, de hiába érdeklődöm, mindenki másat most és senki nem tud biztosat. Csoda, hogy még nem órültem bele ebbe az örökös küzdelembe, a bizonytalanságba.

Én Édes Egyetlenem, Józsikám, Isten legyen veled, vezéreljen nehez utadon, védjen és óvjon meg minden bajtól, szenvedéstől és vezessen ő vissza Téged énhozzám minél előbb, addig pedig adjon Neked erőt, hogy el tudd viselni mindazt, amit a sors rád mért.

Kérlek, hogy irántam érzett szereteted soha ne fogyjon el, hanem szeress nagyon Édes. Szeress mint ahogyan én szeretlek Téged. Bárhol vagy Édes, az én szeretetemet meg kell érezned, annak el kell jutni szívedig, s ha nem fogadod be, nagyon fog fájni a Te Margarétádnak.

1945. II. 20.

Drága Józsikám! Mindenem! A legnagyobb kétségbeesés szélén állok és aggodalmam minden nappal jobban nő. Nem tudom megérteni, miért nem kapok Tőled levelet. Már a csabaiak közül majdnem mindenki tud a hozzátartozójáról, csak én nem. Édesem, talán haragszol valamiért? vagy annyira elfelejtettél már, hogy nem is hiányzom Neked? Ezt nem akarom elhinni, mert nagyon fájna, ha így lenne és soha nem tudnék megvigasztalódni az életben, mert annál jobban szeretlek, mint-hogy ezen csak úgy könnyen túl tudnám magamat tenni.

Rendületlenül várlak minden nap és míg a szívem egyet dobban, mindig így várlak Édes, s egyszer csak hazajössz majd és akkor soha többet nem engedlek el magam mellől és nagyon, nagyon foglak szeretni, hogy kárpótolva légy az idegenben eltöltött sok szenvedésért, megpróbáltatásért és egyedüllétért. Édes Egyetlenem, szívem összes szeretetével gondolok Rád, Veled vagyok és csókollak hűséges szeretettel Margarétád.

1945. II. 23.

Drága Egyetlenem! Forrón szeretett Édes Józsikám! Összeszorul a szívem, a torkom, ha arra gondolok, hogy ma 4 hónapja annak, hogy megesküdtünk és Te már nem vagy itt velem... Emlékszel Édes, milyen szépen mondta a pap az igét: „Ahová te mész, odamegyek én, ahol te laksz, ott lakom én, ahol te meghalsz, ott halok meg és temettetem el. Így cselekedjék az Úr és ezt művelje velem, ha az egy halál nem választ el engem te tőled...” Sokat elgondolkozom ezen az igén és tényleg magam is érzem, hogy ha két ember – már mint férj-feleség – szeretik egymást nem is lehet ez másként.

És mégis én nem lehetek ott, ahol Te, mert elszakítottak tőlem, de amint lehet Drágám, megyek utánad, mert ezt így nem lehet sokáig kibírni.

Most látom és érzem csak, mennyire hiányzol nekem, milyen rossz nélküled, mert szeretlek. Nem is hittem volna, hogy ilyen nagy űr fog támadni életemben Nélküled, hogy ennyire fog fájni a Tőled való elszakadás, de inkább fájjon és szakadjon bele a szívem, mert ez újabb bizonyítéka annak, hogy mennyire szeretlek és míg vissza nem jössz, nem lesz mosoly az ajkamon és nem lesz öröm a számomra.

Szivilém, Életem! Tegnap 22-én kaptam meg a Nagyváradnál még II. 3-án írt lapodat. Óh mily boldogság volt a kezed írása, mikor megláttam olyat dobban a szívembe, hogy majd kiszakadt. Egy parányi darabka belőled. Könnyezve olvastam nagyon, nagyon sokszor egymás után, kerestem a szavak között, hogy jól vagyok, nincs semmi bajom, ... de nem találtam. Nem írsz Magadról semmit, pedig az lett volna a legfontosabb, azt vártam szívszakadva, de hallgatsz róla, mert biztosan nem akartad megírni a valószínűságot, talán beteg vagy és valami bajod történt. Istenem, Istenem, miért nem vagyok én messzelátó, hogy mindent látnék és tudnék Rólad. Igen, ha

csupa jót írtál volna, azt sem hittem volna el, mert el tudom képzelni az ottani helyzetet, de így még szörnyűbb, mert igen gyanús ez a hallgatás. De legalább annyi öröm, hogy tudom, hogy II. 3.-án még Nagyváradon voltál és olvashatom, láthatom legutolsó kezed írását. Csakhogy sok idő telt el azóta és ki tudja hova, merre repített azóta a vonat, hogy 1-2 nappal később tudnálak követni. Szomorú vagyok és igen bánt, hogy én nem tudok Neked válaszolni, csak majd akkor, ha megállapodtál és tudom a címedet. Ezért írom ezt a naplót, ami Hozzád szól Édes, csak Tehozzád, hogy majd ha hazajössz, egyszerre olvasd, amit azóta írtam és el nem küldhettem Néked.

Édes Tubicám! Nincs nyugtom, nem tudom beleélni magamat abba, hogy Te nem vagy itt mellettem. Este mikor lefekszem, sokáig nem tudok elaludni, mert arra gondolok, hogy hiába az én puha meleg ágyam, mikor Néked nincs fűtött meleg szobád, nincs meleg takaród és talán a földön alszol, sőt még talán ennivalód sincs, hanem éhezni és dolgozni kell. Ilyenkor nem jön álom a szememre, ha eszem, étel nem megy le a torkomon, mert a keserűség összeszorítja azt. Szeretnék minden falatot megfelelni Veled csak lehetne. Sokszor kiesik a számból a fele, gondolom ilyenkor biztosan az én Józsikám éhes..., s aztán felveszem, megcsókolom és eldobom a madárkáknek, mintha Neked dobánám, hogy ne éhez!

Drága Tubicám köszönöm Neked azokat az őszinte sorokat, köszönöm, hogy szeretsz és mindig rám gondolsz, köszönöm, hogy a messze idegenben is hű vagy hozzám és ott is velem vagy. – Bármilyen nehéz is legyen sorsod Édesem, gondolj arra, hogy itthon hűséges szeretettel érted aggódom, imádkozom és csak Téged várlak halálosan, mert az az egy gondolat éltet, hogy majdcsak hazajössz és nagyon bol-

dokok leszünk, kipótolunk minden, mit elmulasztottunk. Ugye Drágám Te is így akarsz, Neked is ez a célod, mert csak így segíthet meg bennünket a jó Isten. Szívem összes melegével csókollak hűséges feleséged, Margarétád.

1945. II. 25.

Drága boldogságom! Messze, messze száll Hozzád szívem üzenete és a szeretet szárnyain küldök Feléd millió csókot, ölelést, s egy kis melegséget az otthonból. Vasárnap délután ebéd után vagyunk, de vajon Neked volt-e ebéded, azt már nem is kérdelem, hogy ha volt, milyen volt, csakhogy egyáltalán volt-e valami? Talán kint jársz valahol orosz földön és próbálsz megbarátkozni az ottani – gondolom nehéz és szomorú – helyzettel. Minden idegszálammal követlek Édes és elképzellek mindenféleképpen, látlak, mint lesz folyton gondterheltebb az arcod, látom amint cipeled ennek az átkozott világnak nehéz keresztjét, s búját.

Ugyan megérezed-e, hogy ott vagyok melletted éjjel, nappal, megérezed-e végtelen szeretetemet, aggódó féltésemet? Ha szeretsz Te is, és gondolsz Te is annyit rám, mint én Terád Édesem, akkor mindent meg kell érezned és érezned kell, hogy a bajban sem vagy egyedül, mert a Te feleséged mindig fogja kezdetet és azt a sír sem fogja elválasztani. Margarétád

1945. II. 27.

Drága Kincsem, Édes Józsikám! Ma sem jött Tőled levél, pedig ha tudnád, hogy mennyire várom, milyen boldog vagyok, ha olvashatok csak egy szót is tőled, akkor tudom, mire befejezted az egyik levelet,

már írnád a másikat. De nem is vádaskodás akar ez lenni Édesem, hiszen meg vagy győződve arról, hogy ha lehetne, Te írnál is vagy talán írtál, csak még nem ért ide. Gondolom, hogy nem a Te hibád miatt nem kapok levelet, mert ebbe sajnos beleszól egy rajtunk kívülálló valami, ami ellen nem tehetünk.

Sokszor gondolom, jó volna meghalni, de viszont a másik énem pedig azt mondja, hogy éppen most ne, mert még akarlak látni Téged, még boldog akarok lenni veled, hiszen úgyszólván még nem is éltünk együtt, reánk még csak ezután vár az igazi boldogság és ezért kell él-nünk mind a kettőnknek, ez kell legyen a célunk Neked is és nekem is.

Nekem Drágám nincs is más célom és vágyam az életben, minthogy Téged viszont láthassalak itthon, egészségben, gyermekünk ép és egészsé- ges legyen, akit szeretetben, békességben és a legnagyobb boldogságban, megértésben felnevelhessünk. Ha ezt megengedi élni nekünk a jó Isten, nem is vágyom egyébre a földön, úgyis mindent itt hagyunk egyszer, de a szeretet még a síron túl is kísér és soha nem múlik az el, ha igazi!

Imádkozom Érted és gyermekünkért minden este, reggel s egyszer csak meghallgat a jó Isten és megadja kérésemet.

Szeretném, ha Te is hinnél benne és Te is tudnál imádkozni, hogy igazán megsegítene bennünket. Próbálj Édesem közelebb jutni hozzá és bízni a jó Istenben, meglátod, nem fog elhagyni bennünket, hanem lesz gondja ránk, csak ezt ki kell érdemelnünk, amit csak a hit által lehet!

Szivikém! Ma újra búcsúszom Tőled azzal, hogy áldjon meg a jó Is- ten, vigyázzon minden lépésedre és óvjon meg minden bajtól!!! Örökre Rád gondolva, forró szeretettel csókol Margarétád.

Drága, Egyetlen Józsikám! Már nagyon régen írtam, de nem mintha kevesebbet gondoltam volna Rád, sőt éppen ellenkezőleg, hiszen minden gondolatom csak a Tiéd, de az utóbbi napokban nagyon el voltam foglalva, mert a pince beszakadt a szelelőnél és ki kellett bontani, tovább nem várhattunk vele. Hál Istennek szerencsésen sikerült, senki nem vette észre. – Igaz, hogy este kezdtünk hozzá és egész éjjel folyt a munka.

Nem is kell mondanom, hogy mi munkával járt ez és még azóta is tart a rendezkedés.

Hál Istennek minden elég szépen megmaradt. A ládában volt ruhák kissé penészesedtek, de ezek egy részét már kiszárítottam és szépen kikeféltam, úgyhogy semmi hibája nincs. Ezt a munkát csak apródonként, úgyszólván darabonként lehet csinálni, hogy feltűnő ne legyen. Még a ládába zárt disznóbőrtáska is csupa penész volt, de ezt is szépen rendbe lehet hozni. Azok a szép, magyaros kis figurák is mind penészesek, sőt egynek-egynek levált a karja, vagy sapkája. Ezeket majd Te Édesem szépen meg fogod ragasztani és újra szép lesz. Sokról bizony levált a máz, a festék a nedvességtől. Darabonként áttörölgettem, kiszárítottam és úgy csomagoltam vissza.

Legnagyobb kárunk az ágynemű. Különösen egy párna, majdnem egészen szétrothadt, a másik nem annyira, de majdnem mindegyiknek van hibája. Nagyon sajnálom, mert az nagy értéket képvisel. Nem zúgolódom, sőt örülünk, hogy ennyire is megmaradtak a holmijaink, csak

ezután se történjen semmi baja, pedig igen félek az esetleges bombázástól, ami könnyen meglehet.

Édesem, hidd el, hogy mindenemet odaadnék, csak Te jönnél haza, mert mit ér nekem minden, ha Te nem vagy.

1945. III. 7.

Édes Boldogságom, Drága Kincsem! Abba kellett hagynom az írást és ma folytatom. Minden nap szívszakadva várlak... Talán ma, vagy holnap, vagy azután, de jönni fogsz, ezt érzem és ezt az érzést el nem veheti senki tőlem.

Azt mesélik, hogy Romániába vittek benneteket, onnan nem engedtek tovább. Ott pedig kitört a forradalom és mindenkit szétengedtek. Ha így van, akkor Neked is jönnöd kell. Ha ilyeneket hallok, felragyog a szemem és jobban él bennem a remény, hogy hátha igaz.

Ma hallom, hogy létre jött az angol-németegyezménye és rövidesen óriási fordulat lesz. Istenem, csak írnál valamit, hogy tudnék Rólad, mert ez a bizonytalanság megöl, nem bírom, azt hiszem beleőrülök. Folyton az jár az eszembe, hogy hátha valami bajod van és azért nem írsz. Sokan írtak haza, csak éppen Te nem. Mi az oka? Nem tudom. Csak tépelődöm magammal és úgy belefáradok, mintha erőt megfeszítő munkát végeznék.

Drága Kis Pofikám, Életem, nagyon szeretlek és igen boldogtalan vagyok nélküled, én már csak melletted fogok igazán megnyugodni, addig nem. Jöjj Édes, amint lehet, mert kimondhatatlanul hiányzol nekem.

Forró szeretettel aggódom Érted és hűséges szeretettel csókollak.
Margarétád.

1945. III. 10.

Drága Szívecském, Édes Hitvesem! Újra összetört szívvel, szomorúan fogok az íráshoz, még mindig semmi hír Rólad. Pedig ma is úgy főztem, hogy hátha Te is megjössz, de hiába, minden nap egy-egy parányi remény hal meg benne,

Ma is ebéd előtt olyan éhes voltam, gondoltam, jó étvágyal fogok enni, de mikor leültem, hogy egyek, eszembe jutottál, hogy Neked vajon van-e ebéded, vagy talán kenyérből se elég, összeszorult a torkom és nem bírtam enni, az éhség egy pillanat alatt elmúlt. Mert miért is legyen nekem jobb dolgom, jobb és több ennivalóm, mint Neked, miért legyen nyugodtabb az éjszakám és könnyebb, gondmentesebb a nappalom, mint Neked Édes? Nem, az nem lehet, nekem is Veled kell szenvednem, Veled kell küzdenem és harcolni az élettel. Nekem sem szabad nyugodtabban kelnem és feküdnöm, mint Neked, nekem is részt kell vennem a szenvedésből és megpróbáltatásból, hiszen egyek vagyunk, szorosan egymáshoz tartozunk és kimondhatatlanul szeretlek, Te vagy életem, testem másik fele, jövődő gyermekünk Édesapja, nélküled semmi vagyok, csak egy üres élettelen test.

Tudod Édeském, sokszor úgy el vagyok keseredve, hogy olyan sötét gondolatokkal foglalkozom. És ha egy új élet nem indulna ki kettőnk életéből, ha az anyaság érzését nem ismertette volna meg velem a jó

Isten, talán már nem is lennék, mert nem bírom elviselni Nélküled így az életet.

Az a magasztos érzés, mi az anyaság érzésével jár életet önt belém, elűzi a sötét gondolatokat és érzem, sokszor az a parányi élet kiáltja hallhatatlanul, hogy élni akar Veled és velem együtt. És mindkettőnknek ezért a szent célért, a gyermekért kell élnünk, küzdenünk és bármily nehéz is, nem szabad belefáradnunk, mert a jó Isten egy új célt, új feladatot adott számunkra, a gyermeket, akinek az életéért majd felelnünk kell.

Most már én is, ahogy minden nap közelebb vagyok egy nappal a célhoz és jobban él bennem valami, amit nem tudok megmagyarázni, amit csak ilyenkor érezhet az ember, amikor két szerető szív életéből egy harmadik élet bontakozik ki, jobban ragaszkodom az élethez, és nem akarok meghalni. Neked is vissza kell jönnöd és vissza fogsz jönni most már nem csak értem, hanem értünk és csak ezután fog kezdődni a mi igazi életünk. Óh bár adná a jó Isten, hogy ez így lenne és mielőbb viszont láthatnánk egymást. Nincs is más vágyam és más óhajom, mit ez.

Csak Te is szeress Édes, nagyon szeress, mert én is csak addig élek, míg a Te szereteted él, s ha az meghalt, én is meghalok. Talán a szívem szakadna meg, ha tudnám, hogy már más elsőbb, mint én, engem elfelejtettél és csak a hivatalos szálak kötnek hozzám. Nem bírnam elviselni, hogy más nőt is szeress, hogy csak egy pillanatra is el tudnál felejteni másért. Csak annyit kérek, hogy légy hű és szeresd a Hozzád örökké hű és Téged nagyon szerető hitvesedet, Margarétád.

Drága Szívecském, Édes Boldogságom, Egyetlen Józsikám! Ma 15-én nem voltam hivatalban, de elmentem bibliáórára, éppen most jöttem haza. Olyan jó volt egy kis lelki táplálék, megnyugodni Isten ígében. Tudja a nagytiszteletű, hogy nekem is bánatom van, mert Téged elvittek tőlem és imádkoztunk, hogy ne csak elmenés, hanem visszatérés is legyen! Imádkoztam a Te mielőbbi visszajövésedért. Megeredtek könnyeim és nem tudtam magamnak parancsolni.

Féltelek Édesem, nagyon a tífusztól is, mert hiszen ott tömegben vagytok, nem a leghigiénikusabban és tisztábban kezelve, tehát könnyen meglehet, de ki fog akkor úgy ápolni, mint ahogy én ápolnálak gonddal, szeretettel? Ezért féltelek, hisz már itt is járvány. Szikszayné, a Lili édesanyját tegnapelőtt temették el. Megcsípte egy fertőzött tetű és végzett vele. Igazán sajnálom szegényt. Hát hogy ne féltenelek, akkor én Téged, aki az életet, a világot és mindent jelentesz számomra. Éjszaka álmomban itthon voltál, megjöttél Édesem és én olyan boldog voltam, de te nagyon fáradt és megtört voltál. Szarvas pecsenyével kínáltalak (valóságban is az volt) és azt mondtad, dupla adagot adjak, mert nagyon éhes vagy, de mikor kiszedtem, nem bírta enni, mert mondtad, hogy beteg vagy, ez nem lenne csuda... Ezért nehezebb az én keresztem és vagyok én szomorúbb és gondterheltebb. Én ebbe belehalok, mert nem bírom, ez a bizonytalanság, a rólad való nem tudás megöl.

Édes Egyetlen Szerelmem jöjj haza, ha tudsz szökj meg és siess a Te feleségedhez, aki nagyon vár, és rajongásig szeret, akinek kimondha-

tatlanul hiányzol. Érezd meg ezt és cselekedj, ahogy tudsz! Várlak, halálomig visszavárlak és szeretlek. Margarétád

1945. III. 17.

Drága forrón szeretett Hitvesem, Egyetlen Józsikám! Milyen másnak képzeltem el házasságunkban eltöltött első születésnapomat. Legszebb ajándék lett volna számomra a Te hazaérkezésed, de ha már ez nem lehetséges legalább egy sor írás tőled, hogy élsz, jól vagy, nincs semmi bajod és szeretsz úgy, mint én Téged. De így Édesem könnyek között gondoltam Rád, fájdalomtól összetörve, árván, egyedül. Nem bírom elviselni így az életet, oly rossz Nélküled Édeském, nagyon, nagyon hiányzol nekem. Sokat gondolok Ady Endre versére: „Meg akarlak őrizni Téged, öröközöl választom a megszépítő messzeséget...”⁵ Így vagyok én is, engemet ez az egymástól való elszakadás, ez a távolság csak közelebb hoz Hozzád, engem nem idegenít el, sőt mindig közelebb vezet Hozzád és szeretetem mindig csak nő irántad, az soha el nem fog fogyni, mindig úgy látlak magam előtt, mint amikor elmentél, s így foglak visszanézni mindaddig, míg csak nem jössz.

Valaki mondta, hogy Csabára hazajött egy ember, akit akkor vittek el, mikor Téged. Elmentem, hogy érdeklődjem, de nem volt igaz, az egész csak koholmány. Most Szirmára akarok kimenni, mert hallom, hogy Sz. Szabó József nevezetű ember érkezett haza. Hátha valamit megtudok tőle.

⁵ Ady Endre: *Meg akarlak tartani. Az idézett helyesen: „Meg akarlak tartani téged, / Ezért választom öröközöl / A megszépítő messzeséget.”*

Elmennék én még a világ végére is, csak hogy tudjak valamit Rólad, hogy hova, merre vittek és hogy bántak veletek. Alig várom, hogy beszéljek ezzel az emberrel.

Édeském, kérvényt adtam be a fizetésed végett, azt mondják, hogy talán a fizetésed 50 %-át fogom megkapni. Horváth Gyurka lett az osztályfőnök (a régi öreget elküldték).

Most is, mint mindig igaz szeretettel gondolok Rád és aggodom Érted a Hozzád mindig hű, szerető feleséged, Margarétád.

1945. III. 19.

Forrón szeretett Édes Józsikám, Mindenem! Szeretném hűséges, odaadó, igaz szeretetemet, szívem összes jókívánóságát egy nagy csokorba kötni és elküldeni Néked a messze idegenbe, hogy beszéljenek helyettem és mondják el mindazt, mit meg leírni sem tudok, amit csak érezni lehet.

Ünnepelnünk kellene, neved napján, de sajnos ezt az ünnepet könnyek fátyolozzák, bár a szívemben, lelkemben ott ég minden, mi szép, jó és kedves irántad. A messzeség megakadályoz, hogy nyakadba ugorjak, csókjaimmal elhalmozzalak és élszóval mondjam el, ami bennem összegyűlt. Így csak egy imát rebeghetek Istenünkhöz és kérem őt, hogy áldjon meg Téged, óvjon és őrizzen meg minden bajtól, adjon Neked erőt, egészséget és kitarást ehhez a szörnyű megpróbáltatáshoz és mielőbb vezéreljen vissza Téged Édesem hozzám, hogy aztán soha többé el ne engedjelek magamtól.

Áldjon meg az Isten úgy, ahogy még embert nem áldott meg és adja meg Néked mindazt, amire vágysz, amit a legjobban szeretné!!!

Ezen a nekem oly kedves napon, III. 19-én csak azt tudom kérni a jó Istentől, hogy áldja meg a mi szeretetünket, hogy az soha ne fogyjon, hanem mindig növekedjen és kísérjen el bennünket az halálunk órájáig! Áldja meg nekünk szívünk egyetlen vágyát, a tökéletes boldogságot, a harmonikus életet, a kölcsönös megértést, hogy ebben a légkörben, ebben az igazi szeretetben nevelhessük fel gyermekünket, hogy az ő életében sok-sok örömünk legyen, hogy az ő tiszta kis élete adjon új célt, értelmet életünknek és tegye majd nemesebbé egymásért küzdő öreg napjainkat.

Isten éltesse Drágám és legyen veled ott is, ahol egyedül vagy gondjaiddal, bajaidal és hozzon vissza mielőbb a Téged kimondhatatlanul szerető feleségedhez!

1945. III. 20.

Egyetlen Boldogságom, Édes Józsikám! Most jöttem haza Szirmáról, felkerestem azt az embert, akit az oroszok elvittek és visszajött. Őt még december 10-én elvitték Tiszafüred, Aradon át Romániába és február 3-án engedték el, s március 15-én érkezett haza. Elmondta, hogy bántak velük, naponta kétszer kaptak enni kukoricadarát, azt se eleget, nagy istállóban aludtak szalma nélkül 60-70-en együtt. Magas szögesdrót kerítés, úgyhogy szökni nem lehet, sőt aki megközelíti a kerítést, azt azonnal lelövik. Bár – mondja ő – útközben sokan megszöktek, de bizony 7-et lelőttek, mert észrevették szökésüket.

Elbeszélése szerint talán 5 ilyen fogolytábor van ott – ők voltak 18.000-en – szóval kit, hova, merre visznek. A lényeg az, hogy sehol sem jó, mindenütt ez a sorsuk, mint neki volt, még a flektíusz is kiütozt köztük. Hogyne féltenelek én tehát Tégedet?! Eddig is tudtam, hogy csak ez lehet a Te sorsod is, jóra nem gondoltam, hiszen érthető is, de

most hogy hallom olyantól, aki már visszatért onnan, még jobban elke-
serít és kétségbe ejt. Nem volt hiábavaló az én aggodalmam, éreztem,
hogy milyen keserves lehet Néked, éreztem, hogy sokat éhezél, nélkü-
löl. Jaj, de segítenék rajtad, csak lehetne.

Istenem segítsd meg az én Egyetlen Józsikámat!!!!

A sok rossz között egyetlen, vigasztalás, hogy ez ember állítása szerint
25-ig mindenkit el fognak engedni, már akkor is sokan jöttek, mikor ő.

Most ez minden vigaszom, talán már útban is vagy hazafelé, de vi-
szont azt is hallottam, hogy lezárták a román határt és akkor bizony
nem igen lehet átjönni. Csak Aradig tudnál eljutni és ott Sáríkánál ki-
várnád, amíg valamire fordul a helyzet. Én már akartam írni Sáríkánk-
nak, de a postán mondták, hogy oda nem lehet írni.

Kicsit elfáradtam a szirmai úttól, de még a világ végére is elmennék,
ha ott valami hírt hallhatnék Rólad.

Édeském nagyon várlak, hátha még is igaz lesz és hazaengednek,
egy szép napon betoppansz. Óh, mily nagy öröm lenne, s talán ebbe a
nagy örömbe bele is szakadna a szívem, de az sem volna csoda, mert
annyira megviselt a Te elmeneteled, hogy úgy érzem elég lenne egy
hirtelen öröm, vagy egy még nagyobb csapás és belehalnék.

Érezd meg Drágám, hogy mindig csak Rád gondolok, érted imád-
kozom és kimondhatatlanul szeretlek. Légy Te is kitartó, hogy annál
nagyobb és édesebb legyen a viszontlátás.

Isten veled Édes, forró szeretettel csókol Margarétád.

Forrón szeretett Egyetlen Józsikám!

Minden idegszálammal Érted aggódom, hiszen ez egyenlő a lassú mérgezéssel. Legalább írhatnál, talán kicsit jobban megnyugodnék. Mindig úgy látlak magam előtt, mint aki testben és lélekben összetört, de könyörgöm Neked, ne hagyd el magad. Tudom – gondolod Te – könnyű ezt mondani, de annál nehezebb átélni és mégis kérlek, könyörgöm, légy erős értünk Drágám, akarjad, hogy még mi nagyon boldogok legyünk. Gondolj arra, haza akarsz jönni, ami egyszer csak sikerülni fog és akkor kezdődik majd csak a mi igazi életünk! Gondolj arra, hogy Édesapa leszel és minél tovább akarsz élni, hogy még Te is és én is megérhessük mi lett gyermekünkéből. Ezért kell mindkettőnknek erősnek lenni, nekünk már új célunk van és ha másért nem is, de ezért érdemes élni.

Tudod Édesem, voltam egy jósasszonynál, aki megjósolta a szirmai asszonynak is, hogy hazajön az ura hamarosan és igaz is lett, azt mondják ők, mindent megmondott nekik. Szóval én is elmentem és azt mondta, hogy Te nem messze vagy és nyugodjak meg, mert haza fogsz jönni, de nem is olyan sokára, lehet 6 nap, 6 hét, vagy 6 hónap, szóval hatos szám van előtted. Azóta új ember vagyok, mert beleéltem magamat, hogy igenis Te hamarosan hazajössz és kimondhatatlanul várlak.

Óh, de szép ünnep lenne a húsvét, ha Te megjőnnél a legdrágább ajándék lennél számomra. Istenem add, hogy így legyen!!!

Azt is mondta még, hogy egy rosszakaratú ember árult be Téged és annak lettél az áldozata, de minden bánat és keserűség el fog múlni és nagyon szép, boldog élet vár reánk. Ne neved ki Édesem, tudom Te nem hiszel az ilyenekben, most én is úgy vagyok, mint a vízbefúló em-

ber, aki utolsó mentsvárképpen a szalmaszálba is belekapaszkodik. Így voltam én is mikor elmentem ehhez az asszonyhoz. Megértheted, hiszen se levél, se más hír, hogy valami keveset is tudjak Rólad. De legalább most újra van ami éltesen, hiszen minden nap várlak. Óh még elfelejtettem, pedig azt is mondta, hogy katona leszel, ez már szomorúbb eset. gondoltam arra is, hogy hátha a románok besoroznak katonának és harcolnod kell. Istenem, Istenem, de sok izgalom, de rettenetes is ez a helyzet, ez a távolság. Mindig csak rémképeket látok magam előtt, pláne azok után, amit a szirmai embertől hallottam, jót nem is tudok feltételezni. Segíteni nem tudok, de imádkozom a jó Istenhez, hiszen ő az egyedüli szabadító és csak meghallgatja az én imámat is egyszer és megadja szívem kérését. Az nem lehet, hogy elhagyja a benne bízókat és hívőket. Imádkozz Te is Édesem, kérjed az ő segítségét, és meglátod, meg fog segíteni! Nagycsütörtökön délután szeretnék úrvacsorát venni és mindig Rád fogok gondolni, hogy milyen jó is lenne, ha Te is ott lehetnél velem a templomban és Te is velem egyszerre vehetnél úrvacsorát.

Édeském mától kezdve reggel 8 órára kell az irodába menni és 2-ig vagyunk, jobb, mert legalább délután még lehet valamihez kezdeni kint a kertben, csak bizony reggel rossz, mert korábban kell fölkelni, de hát minden jónak van rossz oldala is, s ez mind elviselhető volna, ha Te Drága Szívecském itthon lehetnél velem, aki Téged oly nagyon szeret, s a ki nem tud nélküled élni! Siess Drágám, ha lehet, mert nagyon vár a Te Margarétád.

Ma húsvét vasárnapján a legforróbb szeretetem száll Feléd. Szívem, mint mindig, tele van keserőséggel és bánattal. Folyton csak Rád gondolkok és kérdem, miért is kellett ennek így történni? Nincs rá felelet!

Itt már igazán tavasz van, gyönyörű napsütés és oly szép tudna lenni az élet veled Édesem, ha ez a szörnyű igazságtalanság nem ér bennünket. Nem is szeretném látni az utcákon boldogan összebújva haladó embereket. Ilyenkor valami kis irigység is van bennem és mindig fölszáll szívemből a sóhaj, hogy ugyan meddig tart ez és miért kell szenvednünk, Néked ott és nekem itt. Még az is fáj, ha kacagó embert látok, nem bírom, hogy más örüljön, mikor én szenvedek és küzdök a nagy próbatétellel, mit ránk mért a sors.

Édeském, tegnap írtam egy levelet Néked is, meg Sáríkáknak is, állítólag egy román százados holnap megy repülőgépen Romániába és ezt a Csete fiú közvetítésével küldtem. Istenem, de boldog lennék, ha tényleg sikerülne és eljuthatna Hozzád, valamint Sáríkához írt levelem.

Már két hónapja, hogy elmentél és nem tudok Rólad. Csoda, hogy még élek és tudok egyáltalán gondolkozni. Az elmúlt éjszakát is végigsírtam, mert eszembe jutott, hogy éppen 2 hónapja, hogy elindult Veletek a vagon, s ki tudja, mi történt azóta. Nézem a fényképedet és még ott is úgy látom, hogy könnyes a szemed, mint annyiszor, mikor bementem Hozzád. Soh'sem fogom elfelejteni ezeket a könnyeket, mert minden cseppje a szívemre hullt és azt azóta is égeti. Jaj pedig de fáj látni, hogy szenvedsz és én igyekeztem erős maradni, hogy Néked könnyebb legyen. – Lélekben Veled ünnepelve csak Rád gondolva millió szeretettel csókol és érted imádkozik hű Margarétád.

1945. IV. 6.

Forrón szeretett Józsikán, Drága Kincsem! Mindenem!

A borongós időt fölhasználva, - mivel a kertben nem lehet dolgozni – gondolataimat papírra vetem. Régen nem írtam, bár gondolatom és egész énem folyton ott jár Nálad. Megindult a tavaszi munka és iroda után míg csak látunk, kint tevékenykedem a kertben.

Szeretnék sok-sok mindent ültetni, hogy legyen és ne kelljen drága pénzt adni érte a piacon. Tudom, mennyire szereted a zöldborsót, hát ültettünk is, hogy mire hazajössz, legyen Néked és hogy télire is legyen hagyma, zöldség, szóval iparkodnék mindent gyűjteni, szerezni.

Édeském, még mindig semmi hír Rólad, állítólag ma kell hazajönni a román századosnak, aki vitte a levelet Romániába Neked meg Sáríká-nak. Alig várom, hogy kijöjjön a Csete fiú és referáljon, hátha tud valamit. Óh Istenem, de jó is lenne. Hidd Szivikém, 20 évvel meghosszabodna az én életem is, mert bizony így, ezzel a mindennapi hiábavaló várással naponként 1-1 évet vesztek életemből. Tudom Drága, hogy Te írnál, ha lehetne, vagy talán írtál is, de más ok van itt. sokszor oly tanácstalan vagyok nélküled, például a pénzzel is. Egyik azt mondja, hogy a magyar pénz jó, a másik szerint az eredeti orosz, és én nem tudom, mit csináljak. Legjobb lenne befektetni, de mibe? Hova menjek? Falura kellene járni, de ez képtelenség. Annyit töröm a fejem, mit tegyek, hogy lesz jobb és hogy majd Te is meglegyél elégedve. A pénzt elveszteni semmi esetre sem akarom. Nem bírom már ezt az egyedülletet, ki-

mondhatatlanul hiányzol és szenvedek miattad. Minden vágyam, hogy Te hazajöjj és Te mindig mellettem légy. Ugye jobban fogsz szeretni, mint eddig? Mert én nagyon szeretlek Téged és csak érted élek, Hozzád száll minden sóhajom, minden gondolatom! Sok, sok millió csókot küld a Téged kimondhatatlanul szerető Margarétád.

1945. IV. 15.

Édes Kicsi Párom! Drága jó Józsikám! Mindenem!

Mióta nem írtam ebbe a füzetbe teljesen kitavaszkodott, kizöldült minden és gyönyörűen virágzanak a fák. Oly szép panoráma ez, amit a leghíresebb festő ecsetje sem tudhat utánozni.

Meg-megállok egy ilyen virágba öltözött fa előtt és Rád gondolok, hogy milyen nagyon is tudnál Te mindennek örülni, milyen boldog volnál velem együtt, ha láthatnád. Nékem is szebben és melegebben sütnie a nap és illatosabb lenne a kert, de így csak a fájdalom könnyeit hullatom Érted és Miattad.

Nem írtam eddig, mert megkezdődött a tavaszi munka és hivatal után késő estig veteményezünk és serényen folyik a munka, hogy ha Te Édes hazajössz, minden legyen a kertben. A tisztviselők igényelhettek földterületet vitaminkert részére és én is írtam 100 négyszögölet, nagy szerencse volt, mert egészen kivételesen közel kaptam (a vámmal majdnem szemben, kicsit errébb, mi felénk). Szóval délutánoként ott ásóztam, de igen nehéz volt, minden ásonyomnál Rád gondoltam, hogy mennyit segítenél rajtam, ha itt lennél. Oda cukornádat fogok ültetni, állítólag 100 □-ölen

2 q tiszta szirupnak kell lenni. Jó is volna, ha sikerülne csak a fele, akkor is hosszú időre el lennénk látva cukorral, sőt még el is adhatunk belőle. Úgyis sokat nélkülöztél, illetve nélkülözöl, legalább, ha hazajössz, tudjalak ellátni minden jóval.

Én már csak arra törekszem, hogy majd Néked legyen minden, amit szeretnél és amire szüksége lesz szervezetednek, hogy felépülj és rendbe jöjj a sok koplalás után.

Édes Szivikém! Hazajött az a román százados, aki vitte a levelet, mit Néked írtam. Ő azt mondja, hogy privát házaknál vagytok elszállásolva és minden csoportnak van egy vezetője, annak adta oda a levelet, hogy juttassa el Hozzád. Választ azért nem hozott, mert már jött vissza és nem volt ideje.

Óh Istenem, de boldog lennék, ha ez igaz és milyen jó volna tudni, hogy valóban megkaptad-e? A Sárrika levelét is feladta.

Rövidesen fog újra utazni, s ha tudom, mikor, akkor újra írok Néked Édes, hátha egy mégiscsak eljut Hozzád.

Forrón szeretett Józsikám, kimondhatatlanul hiányzol és vágyom utánad! Ugyan megérezted-e, hogy ma délelőtt a templomban Érted imádkoztam és érted hullattam könnyeimbe kiapadhatatlanul.

Szeretetem mindig a Tiéd és minden sóhajom, gondolatom Hozzád száll, mely visszahív és vár ezer szeretettel, hű Margarétád.

1945. IV. 23.

Drága Kicsi Boldogságom! Egyetlen Párom!

Forrón szeretett Józsikám!!!

Lélekben Veled ünnepelek ma is, - mint mindig – féléves házasságunk ünnepén. A sok-sok keserűség, bánat és könnyhullatás között szívemben él az a magasztos érzés, hogy az enyém vagy, az is maradsz és senki el nem választhat bennünket egymástól. Hiába a távolság, a kegyetlen, durva és erőszakos elszakítás, érzem, hogy oly tiszta és hű maradsz hozzám, mint én Tehozzád! Érzem, hogy nem lehet nő, vagy bárki más, ki egy pillanatra is elfelejtet Veled engemet, nem lehet, hogy beletörődj ebbe a szörnyű helyzetbe, kell, hogy Te is akarjad a boldog viszontlátást, kell, hogy első akarj lenni, ki rohansz haza a Téged nagyon szerető feleségedhez, aki minden nap úgy vár, mint az első nap után, tele izgalommal, boldogsággal és szeretettel.

Édeském! Most jelent meg a miniszternek egy rendelete, hogy „Kik érdemeseek a hazahozatalra azok közül, kiket az orosz hatóság elhurcolt...” Mikor elolvastam, gondoltam, hát ki is lehetne más, ha nem Te és újból elhatároztam, hogy mindent elkövetek, csak Te hazajöjj. Igénylő ívet kell kérni a minisztertől, amit majd a főispán javaslatával kell fölterjeszteni a minisztériumba és onnan fog a további intézkedés történni. – Most már csak az ívet várom, hogy megérkezzen és akkor gyorsan cselekszem. Fogok könyörögni a főispánnak, hogy a legsürgősebben és hatásosabban cselekedjen.

Új főispánunk van⁶, az előbbi azóta se került elő, hogy Debrecenbe ment és az a közvélemény, hogy ez a mostani sokkal mozgékonyabb, aktívabb, erősebb kézben tartja a dolgokat és jobban törődik minden-

⁶ Oszyp Istvánt 1945. március 29-én iktatták be, mint miskolci, április 3-án, mint megyei főispánt.

nel, úgyhogy ismét kezdek reménykedni abban, hogy most már talán nem lesz hiábavaló igyekezetem és törekvésem. Minden pillanatban arra kérem a jó Istent, hogy segítsen meg, legyen velünk és az ő hatalmával győzzön le minden földi hatalmat, hogy Te Édesen hazajöhess. Óh, mily boldog érzés az a tudat, hogy ez egyszer, s talán nem is oly sokára, valóra válik.

Szeretnék erőt önteni Beléd és mondani, légy erős, tartsál ki még egy kicsit, de nem lehet, messze vagy tőlem. Érezd meg hát szívem üzenetét, mely feléd száll ezer veszélyen és akadályon is keresztül. Istenem, másnak képzeltem el házasságunk kezdetét, de ugye semmi se baj Drága, kipótolunk mindent és igen-igen boldogok leszünk, mert ha ezt a nagy próbatételt kibírjuk, akkor megérdemeljük a legnagyobb boldogságot és a sok szenvedésen keresztül nemesedik meg életünk, szeretetünk, mint a gyémánt, amit mennél tovább csiszolnak, annál értékesebb lesz. Szívem összes szeretetével Rád gondol és vár hűséges kis Margarétád.

1945. IV. 29.

Édes Boldogságom, Drága Kincsem! Egyetlen Józsikám!

Szíves összes szeretet száll Feléd a messze idegenbe, s ki tudja, hol áll meg, hol ér utol Téged. Sok-sok mondanivalóm lenne, de leírni úgy sem lehet, ahhoz kevés a papír. Édeském, sokat aggódom Érted és sokat sírok miattad. Miért is nem írhatasz legalább néha-néha, hogy tudnék már valamit Rólad. Már nem bírom idegekkel ezt a bizonytalansá-

got. Nagyon hiányzol Drágám, alig várom, hogy itthon légy. Én már kis kecskét is vettem, hogy majd legyen Néked tej és a diétát betarthassuk úgy, amint az orvos mondja, meg aztán a kisbabának is jó lesz majd a tej. Éppen ma hoztuk el 500.- pengőbe került, de igen örülök neki, olyan szép, biztosan Néked is tetszene, kár, hogy nem láthatod. Szeretnék még kismalacot, kacsát, libát venni, hogy a pénzemet befektethessem, csak sajnos nem kapni, mindenki fél a pénztől és nem adnak el semmit, pedig én nagyon akarok gazdálkodni, hogy ha majd hazajössz, minden legyen és ne kelljen Neked nélkülözned.

Kis Pofikám a héten kaptam az Üvében 192.- pengő karácsonyi segélyt és március, április hóra a fizetésed 50 %-át 506.- P-t. Most már talán majd minden hónapban fogják számfejtetni a fizetésedet.

Drágám írtam Sáríkánaak újra és egy családdal küldtem el, akik Csíkszeredára költöztek vissza. Remélem, hogy ezt már meg fogja kapni és talán rám is gondol majd és küld egy pár sort. A héten kaptam Egerből Ilonkáéktól lapot, nagyon kedvesen írnak. Én is válaszolok még most Nekik.

Édeském! A jó Isten legyen Veled, óvjon minden bajtól és vigyázz Te is nagyon magadra! Millió csókol küldök, szeretetemmel együtt, Hozzád örökké hű Margarétád.

1945. V. 6.

Édes kicsi Párom! Drága, Egyetlen, Szeretett Józsikám!

Újabb reményekkel a szívemben írom e sorokat és ha a jó Isten csak egy kicsit is szeret, meghallgatja imám és megadja kérésem. Tudniillik megjelent egy új miniszteri rendelet, hogy kiket lehet hazahozatni azok közül, akiket elvittek az oroszok. Én már be is adtam a kérvényt és ha van igazság, akkor lehet, hogy hamarosan viszontláthatjuk egymást. Óh Istenem, de boldog lennék és nem cserélnék senkivel, ha Te Drágám hazajönnél. De szép is ezt elképzelni és várni, mindennap csak várni, mert egy-egy lépéssel mindig közelebb jutunk egymáshoz, s ha majd elfognak a lépések, összeölelkezünk és egymás karjaiban megpróbáljuk elfelejteni mindazt, ami rossz volt, ami könnyesre áztatta párnánkat és kisüt felettünk a nap, a boldogság napja és bearanyozza életünket, s tudom, soha nem lesz naplemente, hanem örökké fog ragyogni felettünk!!!

Édeském, kis csemeténk úgy mozgolódik és rugdalózik, hogy csak na, úgy látszik, nem tetszik neki a helyzet. Istenem, ugyan milyen lesz, olyan jó volna már túl lenni rajta. Hidd el Szívecském, úgy hiányzik egy kis gyöngédség, dédelgetés, egy kis szeretet, hogy legalább tudnám, hogy nem vagyok egyedül, hiányzik a te simogató kezed. Hiszen ilyenkor a legérzékenyebb egy női lélek, és most volna szükség a legtöbb szeretetre, megértésre és egyedül kell megharcolni harcomat.

Bár tudom, hogy nem vagyok egyedül, mert lélekben mindig Veled vagyok, fogom a kezedet, de ez nem elég, mit ér, ha nem láthatlak, nem simogathatlak és nem érzem szíved dobogását. De hiszem, hogy el fog jönni és a borút derű követi majd. Imádkozom érte, hogy ez minél előbb eljőjön. Szívem összes szeretetével csókollak és öllelek, s írig hű Margarétád.

1945. V. 13.

Drága Boldogságom, Édes Kincsem! Egyetlen Józsikám!!!

Gyönyörű májusi nap van, melegen tűz a nap, akárcsak júliusban szokott. A kertben nagyon szépen fejlődnek a vetemények, s remélem, mire szüretelhetünk róla, már Te is itthon leszel. Úgy hírlík, hogy rövidesen hazaengednek benneteket, sőt optimista emberek szerint már Magyarországon vagytok. Hiszen ha ez igaz volna, akkor én lennék a legboldogabb ember a világon. Az elmúlt éjszaka álmomban hazajöttél és oly érdekes volt, hogy fel is ébredtem közben, s mikor ismét elaludtam folytattam az abbahagyott álmot. Nagyon sovány voltál és Te azt mondtad „nem baj, majd főzöl nekem jókat és gyorsan rendbe jövök”. A soványságtól egy olyan nagy mélyedés volt hátul a nyakadon, hogy szinte belefért volna egy tojás. Még azt is mondtad, hogy „képzeld még csak egy tűm se veszett el”. Bár ez utóbbit nehezen lehet elhinni, mert olyantól hallottam, aki onnan jött vissza, hogy már Tiszafürednél kirabolták őket. De nem is ez a lényeg, hanem hogy Te egészséges légy és hazajöjj még ha egy szál ruhában is, csak itthon légy. F. hó 8-án és 9-én nagy békeünnepeket rendeztek. Csak neme nem volt és nem is lesz mindaddig béke, míg Téged Édesem vissza nem engednek, addig csak könnyezni tudok és szenvedni, aggódni Érted. Az én szívemben nincs béke csak a nagy háborgás mint a tenger a folytonos vihar közben.

Drágaságom vettem 2 kis angóra nyulat és egy anyát, igen szépen fejlődnek, majd a fonalából kapsz valami jó meleg téli holmit, na meg a

kisbabának is milyen jó lesz. Előre gondoskodom ezekről, hogy majd ne legyen fennakadás. Sajnos nem tudok mindent venni, amit szeretnék, mert senki sem ad el semmit, félnek a pénztől.

Édes Apucikám a jó Isten legyen veled és hozzon vissza minél előbb hozzám, addig is forró szeretettel csókol Margarétád.

Sárikának újból írtam!

1945. V. 20.

Drága Kincsem, Egyetlen Boldogságom! Forrón szeretett Józsikám!!!

Pünkösöd vasárnapja van, s ilyenkor egy-egy nagyobb ünnep alkalmával jobban ránehezedik lelkemre a bánat és jobban nyomja vállamat a kereszt, szinte úgy érzem, hogy összeroskadok alatta és egyszerre vége szakad mindennek...

Az ünnep egyhangú magányos csendje még jobban elém idézi elválásunk utolsó perceit. Jaj, nem jó ebbe belegondolni, mert azt hiszem, hogy beleszakad a szívem.

Mégiscsak nagyon erős lehetek én, hogy ennyire bírom, de talán éppen azért adta a jó Isten ezt az erőt, mert nem csak magam vagyok, hiszen szívem alatt hordom gyermekünket, kinek testi és lelki épségéért már most felelős vagyok. Ilyenkor nem kell, de kötelessége egy nőnek a szokottnál is jobban vigyázni magára és kerülni az izgalmakat, a lelki szenvedéseket. Nekem pedig éppen most jutott ki a legtöbb a megpróbáltatásból, a bánatból és szenvedésből. Többet sírtam, mint ettem, az éjszakák nagyobb részét ébren töltöm, mert mind jobban nyugtalanít az,

hogy Tőled Édesem semmi hírt nem kapok. Ennyi idő után még egy vasszervezet is felmondja szolgálatát, nem az enyém, csak attól félek, hogy mire hazajössz Édeském, már én is nagyon megtört és a szenvedésbe belefáradt leszek. Bármilyennek is fogsz találni Édes, ne csudálkozz, mert én Veled szenvedtem, ha nem is ott, ahol Te vagy, de lélekben mindig Veled, közösen éreztem mindent, mi rossz volt.

Édes kis Szívecském, elment az újabb kérelem a Te hazabocsájtásod ügyében, annyit imádkoztam, hogy sikerüljön, hogy ez végre eredményre vezessen. Mindenki nagyon biztat, hogy fog sikerülni, de én nem is merem egészen beleélni magamat a gyors vizontlátásba, mert ha az később történne meg, mint remélem, talán ki se bírnam a szörnyű csalódást.

Istenem-Istenem, mily nagy boldogság is lesz majd a Te hazatéréсед. Majd amikor egy szép napon betoppansz, de nagy boldogság is lesz és még is félek ettől a nagy örömtől, hogy megszakad a szívem, s talán csak egy percre láthatlak, míg magamhoz öllelek és megcsókollak. Velty Károly ma délután érkezett haza Ausztriából, szökött, megöregedve, fáradtan, piszkosan, lerongyolódva és mily nagy volt náluk az öröm, mikor édesanyja már azt mondta, hogy biztosan nem él. És most olyan volt, mintha a halálból támadt volna fel. Én is megsirattam és örültem, hogy egy elveszett már hazatért.

Rögtön Rád gondoltam Drága, a Te hazatérésedre, hogy lehet nem is olyan sokára Te fogsz így megérkezni. Egy kis irigység is van most bennem, hogy miért nem Te jöttél meg előbb, miért nem én lehetek az a boldog, de bízom most már jobban, mint eddig, hogy Te is fogsz

jönni, most már Te következel és akkor megszűnik az aggodás, a szenvedés, a bánat és helyébe lép az öröm, a boldogság, az igazi boldogság.

Kicsis Szívecském! Holnap V. 21-én lesz egy éve, hogy megismerkedtünk Lillafüreden, mindössze egy pár perces találkozás volt, s majd folytattuk utunkat hazafelé az esőben. Emlékszel Édes? Akkor egy héttel később volt pünkösöd, amikor is újra találkoztunk Hután, együtt ünnepeltünk és akkor még nem tudtuk, hogy mi mindent fog hozni az elkövetkezendő esztendő. Mondhatnám, hogy egy 100 esztendő ember életében nem történt annyi és ilyen nagy dolgok, mint a mi egy esztendő életünkben. Ha majd itthon leszel Édes, igyekezni fogunk elfelejteni mindent, ami rossz volt és új életet kezdünk, hogy boldogságunk irigyelt legyen az egész világon!!!

Irénkétől kaptam levelet, majd holnap válaszolok neki.

Édes Józsikám, drága Hitvesem imádkozom érted, hogy mihamarabb megszabadulj rettentő helyzetedtől csak addig is légy erős, mert ennek el kell jönni és el fog jönni. Szálljon hozzád szeretetem minden sugara és gyújtson életet szívedben. Sok csókot küld hű Margarétád.

1945. V. 25.

Édes Egyetlenem, Drága Kincsem! Mindenem!

Forrón szeretett Józsikám!!!

Születésed napja van! Tudom Te is gondolsz rá, ha egyáltalán tudod a napok számát. Itt van az asztalomon frissen szedett, hófehér virágcsokor. Bazsarózsa, jázmin és szegfű. Ez ünnepnap tiszteletére eláraszt-

ják a szoba levegőjét kedves, bájos illatukkal. Ez mind Neked szól, Érted van, és Téged vár, hogy kellőképpen köszöntsenek.

De hiába a várás, egyedül maradtunk, Tőled távol, azonban szívemben, lelkemben itt vagy, itt ülsz mellettem, képzeletben fogom a kezed és áldom a jó Istent, hogy ezen a napon Tégedet adott mindazoknak, kik Téged szeretnek és akiket Te szeretsz. S főleg áldom azért, hogy e naphoz most már nekem is közöm van, mely oly kedves nékem.

Csak hogy nem így képzeltem el házasságunkban megért első születésed napját. Nagyon szomorú ez nékem és arra kérem az Istent, hogy ilyen soha többet ne legyen. Talán majd egyszer, ha ez a füzet a kezébe kerül, fogsz meggyőződni arról, hogy mennyit gondolok Rád, hogy szeretlek és hogy hiányzol nekem.

Beszéljenek tehát a sorok és vigye a szél feléd szálló üzenetemet, jókívánságom és szeretetemet!!! Szeretném, ha megérezné azt, ami most fel van gyűlve a lelkemben, amit üzeni szeretnék.

Egy szóban kifejezve talán a tökéletes a legigazibb boldogságot együtt, egymás karjai közt, a Te teljes szabadságodat és attól a sok-sok rossztól való megszabadulásodat. Szeretném a világ összes és legdrágább kincseit odaadni Néked, és egy csokorba kötni szeretetemet, hűségem és odaadásom, minden cseppjét és kézből átnyújtani az én drága Józsikámnak, hogy meséljék el helyettem egy igazi asszony érzését, mit szerető Párja születésnapja ébreszthet benne.

Tehetetlen vagyok a távolság megakaszt mindenben, így nem tehetek mást, mint egy fohászt küldeni az egek Urához, hogy áldjon meg Téged és vezéreljen a nehéz, göröngyös úton át minél előbb haza, s

addig is védjen, óvjon minden bajtól, szenvedéstől és betegségtől. Áldjon meg úgy, ahogy még embert nem áldott meg!!!

Áldja meg a mi boldogságunkat, a mi életünket úgy, hogy irigyelt legyen az mindenki előtt. Tudom Te is, és én is erre a boldogságra vágyunk, s érzem, hogy el fog jönni, meglesz, ha mindketten akarjuk. Én akarom, nagyon akarom, mert az élet másképpen nem ér semmit, csak ha igazán szeretünk és szeretve vagyunk!!! Adja a jó Isten, hogy ez a nagyon várt boldogság igen sokáig tartson és kísérjen el bennünket életünk utolsó útjáig, szívünk utolsó dobbanásáig. Adjon Néked Drágám hosszú, megelégedett életet, hogy minél tovább tarthasson közös boldogságunk. Kérem a jóságos Istent, hogy az eddig oly görröngyös és tövises utadat tegye simává, az élet nehéz terhét, keresztjét vegye le vállaidról és a gondbarázdákat törölje le arcocskádról. Édeském, oszd meg velem a terhet, a gondot, hogy én is kivegyem belőle a részem és kevesebb jusson Rád. Ha megosztod velem a gondot, a bajt, könnyebb lesz Néked is. Hadd vegyem ki én is a részem nem csak a jóból, de a rosszból is egyaránt, mert csak így lehet párhuzamosan haladni egymás mellett. Egymásért küzdve, egymásért dolgozva és harcolva.

Meg akarom állni a helyem, a női hivatás legmagasabb pontján is és úgy akarok élni, hogy a Te asszonyod, hitvesed legyen a legkülönb asszony a világon.

Édeském, úgy szorítja torkomat, nyomja szívemet a keserűség, és kérdem, hogy miért mindez a megpróbáltatás? Nincs felelet, vagy talán azért, hogy ezen keresztül jobban megtisztuljunk, nagyobb legyen a szeretetünk a megértésünk? Nem tudom, csak azt érzem,

hogy ezután valami nagy dolognak kell történni életünkben és úgy össze kell forrni a kapocsnak, hogy azt még a halál se tudja szétválasztani.

Szívecském! Könnyeim patakszanak és mintha kiment volna az erő belőlem és csak azt érzem, hogy egyedül Te tudnád azt visszaadni nékem. Most a nyakadba ugrom, megölellek, megcsókollak, s te álomba ringatsz és álmodom, hogy itthon vagy és soha-soha többé nem hagysz el. Álmodom, hogy egy új világ van előttünk, egy szebb és jobb és egy boldogabb! Így áldjon meg Téged az Isten és a láthatatlanban is fonja össze karunkat, életünket a szeretet arany szálaival. Isten legyen Veled és Ő védjen, óvjon!!! Lélekben mindig Veled a Téged igazán szerető, hűséges Margarétád, aki millió csókot küld.

Drága Kicsi Szívem, Édes Boldogságom, Szeretett Józsikám!

Sok idő telt el, mióta utoljára írtam ebbe a füzetbe, de azóta szinte megnőttek a gondjaim és amúgy is elég aggodalmam.

Sokat járkáltam, szaladgáltam a Te ügyedben drágám, hogy minél jobban meggyorsítsam a hazajövedet. Nagyon bíztatnak és mindenki azt mondja, hogy hamarosan, de legkésőbb keresztelőre itthon leszel. Bár igaz lenne, nem is félnék úgy, mert erőt adna az a tudat, hogy Te itt vagy velem, drukkolsz értem, s talán még imádkozol is értünk. De így magába véve már az a tudta, hogy ilyen messze vagyunk egymáshoz, annál gyávábbá tesz és sokszor olyan félelem vesz erőt rajtam, mintha valami rosszat éreznék. Minél jobban közeledem az időhöz, annál gyengébb vagyok, pedig már nincs is olyan sok időm kb. 2 hónap. Már nagyon érzem! Tegnap Édeském az utcán, mikor vártam a villamost, elszédültem és hanyatt vágódtam. Nem emlékszem csak arra, hogy egy öreg koldus bácsinak vettem ki pénzt az erszényemből, nyújtottam neki, de azt már nem tudom, hogy elvette-e, vagy szétszóródott. Csak arra eszméltem, amikor sokan álltak ott körülöttem és támogattak fölfelé. Ez szemben a Te borbélyoddal (Novákkal) történt. Átvittek aztán oda, ott kértek vizet, meg széket, amire leültem, míg jött a villamos. Nem merek most már egyedül elindulni sehová sem, mert állítólag ez többször is meg fog ismétlődni. A fejemet úgy bevágtam a kőbe, hogy még mindig fáj, de ez még a jobbik eset volt, mert eshettem volna előre a hasamra, vagy oldalra is, ami sokkal veszélyesebb lett volna.

Édeském! Már majdnem mindent megvásároltam a kisbabának. Rengeteg kellett utánajárni, míg végre sikerült, hiszen fogalom ma ilyesmit beszerezni oly határtalan drágaság mellett. Így is már majdnem 3.000.- P-t költöttem rá, de testvérek között is megéri az 5-6.000. P-t. De hála a jó Istennek, hogy kaptam és sikerült kiteremteni, mert már igen féltem, hogy a kilátások szerint meztelenül fog maradni. Sokat is gondolkodom, míg valamit megveszek, hogy vajon Te mit szólnál hozzá, nem-e drágállod és majd ha hazajössz, ne-e fogsz haragudni, pedig ezt nem szeretném és azért gondolom, meg százszor, míg valamit megveszek és mindent a legjobban igyekszem tenni, hogy majd Te is meg legyél elégedve. Hiába is egy asszony csak félelme egyedül és ezért nehéz nekem. Felényi lenne a gondom, ha Te itthon volnál, mert tudom, hogy mindent előteremtenél, még a lehetetlent is. De legalább Neked nincsenek ezek a gondjaid, tudom van úgyis elég teher a válladon, ami mellett az előbbiek mind eltörpülnek.

Drága Kicsis Szívecském, csak Téged várlak, hogy Te jöjj mihamarabb, minden este, reggel azzal fekszem és kelek, hogy hátha ma fogsz jönni, míg egyszer csak valóra válik.

Millió szeretettel csókol a Te szerető Margarétád.

1945. VI. 20.

Édes Kicsim Párom! Drága Boldogságom! Egyetlen Józsikám!!!

Már megint nagyon elhanyagoltalak, de csak így papíron, mert mondanom sem kell, hogy lélekben és gondolatban mindig Veled vagyok, éjjel-nappal egyaránt. Tudod Édeském, a sok eső után rengeteg

tennivalóm volt a kertben, meg különben is most van itt az ideje, hogy a drága növényeket el ne lepje a dudva és szépen fejlődjenek. Minden csak Érted, hogy Neked legyen, ha hazajössz és hogy legyen télen mihez nyúlni, ne kelljen kiadni a drága pénzt mindenért. Azt akarom, hogy a kertből minden kikerüljön, vagy legalább is a nagyobb rész. Pedig már igen nehéz kapálni, hajolni, sokszor majd összeszakadok, annyira fáj minden porcikám, de erőt ad az a tudat, hogy mennyire fogsz majd Te örülni és milyen boldog leszel, ha megmutathatom, - nézd ez is az én kezem munkája, meg az is. Ilyenkor elfelejtem, hogy fáj és nehéz, mert hajt az erő, látom az arcodat, a dolgos két kezedet, mintha csak Te is velem haladnál.

Készítettem már egy pár üveg lekvárt, természetesen ezt is csak Neked, mindent Neked Édes, úgymint elég részt vettél ki a rosszból, nekem meg volt mindenem. Akarok még sok mindent eltenni télire, főzelékfélét is jó bőven.

Édes Aranyom, a napokban úgy megörvendeztetek, hogy állítólag Szegeden vagytok és remény van a mielőbbi hazajutástokhoz. Óh, ha ez igaz lenne, nem is merem hinni, mert ha így lenne, akkor csak tudnátok írni valamit úton-módon. Nem tudom, mi az igazság, senki nem tud biztosat, csak az az egy tény, hogy már saját jószántukból is hazaengedhetnének, mert ez az eltöltött idő nagyon elég volt, Ti már levezekeltétek a világ össze bűneit, mindenkiért, Te különösen, aki tudom, milyen ártatlan vagy, mennyire bűn nélkül vittek el, és mennyire nem érdemelted ezt a sorsot. Meglátod Édes, aki ezt akarta, mert biztosan volt valaki, aki akarta – meg fog még ezért lakolni, mert a jó Isten bünt nem hagy büntetlenül és egyszer csak mindenki elveszi méltó büntetését, de

ne is hagyja, hanem ezerszeresen adja vissza annak a gonosznak, aki nekünk ezt a lelki szenvedést és megpróbáltatást előidézte. Igaz, hogy ez nekünk nem vigasztalás és nem elégtétel, de mást úgy sem tehetünk, mint várni a szabadulást, várni a pillanatot, amikor ez a köztünk lévő távolság összeszűkül és megint egymás mellett lehetünk, amikor megszűnik az egymásért való aggodás eme bizonytalanság miatt, és egymás kezét fogva szép lesz az élet, mert megtaláltuk egymást. Ezért a napért imádkozom folyton és úgy bízom benne, hogy ennek hamarosan el kell jönni. Lehet, hogy már útban is vagy és egyelőre még csak Te tudod, hogy mikor zárhatlak a két karomba. Addig is szívem összes melegével és szeretetével csókollak és várlak nagy szeretettel, a Te hű Margarétád.

1945. VII. 10.

Édes Kincsem, Egyetlenem! Forrón szeretett Józsikám!

Kimondhatatlanul sokat gondolva Rád, folyton érted aggodom és ma is, mint mindig rendíthetetlenül várlak. Úgy hallottam, hogy harmadikán útnak indultatok. Már több embertől is hallottam ezt más variációban. Óh, ha mégis igaz lenne, akkor már nemsokára viszontláthatjuk egymást, talán még e hónapban, de legrosszabb esetben is mire gyermekünk megszületik itthon kell lenned. Gyere is Édes, siess, mert így nagyon félek és magam oly tehetetlen vagyok. Folyton arra gondolok, hogy hátha nem is láthatlak többet és úgy kell meghalnom, hogy még csak meg sem csókolhatlak. Elég volt az egyedüllétből éppen a legnehezebb időkben, amikor a legtöbb szeretetre, gyöngédségre van szüksége

egy nőnek, én akkor maradtam egyedül bánatommal, könnyeimmel a legnagyobb gondok között. Nagy megpróbáltatás volt ez, amit még jónak is kell követni, így nem lehet egy életet befejezni.

Ha jól számítom, talán már egy hónapom sincs és addigra itthon lehetsz. Még a halál is könnyebb volna számomra akkor, ha Te Drága itthon vagy, látom, hogy nincs semmi bajod, egészséges vagy, de így csak dupla gondokkal nézhetek elé mindennek, ami bizony káros is lehet úgy rám, mint gyermekünkre. Ma reggel is úgy kisírtam magam. Mikor fölbredtem, olyan egyedül éreztem magam és végig gondoltam a múltat, a jelent, a jövőt és tehetetlenségemben csak hulltak a könnyeim.

Édeském, 15-től már szabadságon vagyok szeptember 15-ig. 3 havi fizetéses szabadság és a szülés utáni igazolás mellett újabb 3 hónap jár. Nem is bírnék már bejárni, mind rosszabbul érzem magam. Most is lázam van, nem tudom, mi bajom, csak nem érzem jól magam, fáj mindenem, állandóan fáradt vagyok testileg, lelkileg és idegileg. De nem is csuda, mert ez a sok izgalom nagyon megviselt mindenféleképpen. Nem akarok panaszkodni Édes, miért terheljelek még ezzel is Téged, de ma valóban olyan rossz, lehangolt, beteges napom van, hogy szinte jólesik leírni, mintha kicsit megkönnyebbülnék.

Holnap fognak engem igazolni és ha szívem szerint válaszolhatnék ott a kérdésekre, tudom, nem igazolnának, mert nekem ez a rendszer csak bánatot és keserűséget hozott. Számomra nincs felszabadulás, nincs öröm, nincs semmi, csak a legnagyobb veszteség. Engem nem kárpótolhatnak Téérted Édes semmivel, nem tömhetik be a számat szép ígéretekkkel, én csak Téged követeltek és jogosan mindaddig, míg számot

nem adnak rólad és ha el tudtak vinni, tudjanak haza is hozni, hiszen már éppen elég időt töltöttél a rabságukban.

Drágám! A láztól csak úgy ég az arcom és mindjobban tüzel a felháborodástól, hiszen nem akarok mást, csak az igazságot követelem és ha belehalok is követelem.

Édeském, nem bírok többet írni, lefekszem és Rád gondolok minden percben. Isten áldjon és vezéreljen haza minél hamarabb, hogy ez legyen az utolsó üzenetem Hozzád, a többi személyesen. Addig is millió szeretettel csókol hűséges, szerető Margarétád.

1945. VII. 23.

Drága Kicsi Párom! Édes Boldogságom! Egyetlen Józsikám!

Lekváfőzés közben szakítok időt magamnak, hogy papírra vessem Hozzád szálló gondolatim és üzenetim. Nem tudom Édes, hogy Te emlékszel-e még e napra 9 hónappal ezelőtt. Akkor volt az esküvőnk és ugyancsak hétfői nap volt. Ma az egész nap nem tudja más lekötni a figyelmemet, mint ennek a napnak magasztos és ünnepi volta. Itt látlak magam mellett, érzem a szíved dobogását, látom arcod mosolygását és érzem simogató két kezéd melegét, szíved szeretetét. Ezt kell Neked is érezni, bár milyen messze is vagyunk egymástól. Ugye Édes szeretsz Te is engemet? Ugye vágyakozol utánam és hiányzom Néked, mert nekem Te nagyon, kimondhatatlanul hiányzol és nagyon szeretlek, úgyhogy már szinte nem is bírom idegekkel a várást, már belezavarodom ebbe a mindennapos meddő várakozásba. És ha belegondolok abba, hogy már

alig van 3 hetem a szüléshez, azt hiszem, hogy belehalok, ha Te még akkorra sem leszel itthon. Jaj, de borzasztó lesz! Nem így képzeltem el az egészet, hát éppen Te a nekem legdrágább ne legyél mellettem, amikor gyermekünknek kell életet adjak. Ez a gondolat oly sokszor elkese-
rít, hogy nem is bánám, ha meghalnék.

Édes Szivikém! Az irigy, gonosz és rosszakaratú emberek áskálódá-
sa még mindig nem szűnt meg ellenem. Képzeld, azt híreszteli az a
valaki, hogy Te kényszerből vettél el engemet, mert a gyerek előbb meg-
lesz, mint ahogy kellene. Hát nem elég nekem az én bánatom és fájdal-
mam, hanem még ilyenekkel is keserítenek. Mikor hallottam, nagyon
bántott és sírtam, de most már csak nevetek rajta, mert látom, hogy iri-
gyelnek és valakinek nagyon fáj az én boldogságom. Nem baj, csak hadd
pukkadjon meg, én meg emeltebb fővel fogok ezután járni. Hiszen ha vala-
kinek olyan nagy gondja van rám, akkor ki is kell tudja számítani, hogy
terminus éppen a mai napnál letelt és szégyellje magát az aljas rágalomért.
Látod Édeském, milyen rosszak az emberek, hogy irigykednek, ha látják,
hogy valaki boldog. Csuda, hogy még azt nem találták ki, hogy Te magadtól
mentél és úgy hagytál itt engemet. Legközelebb már ez fog következni, de
semmi se baj, csak mi ketten szeressük egymást halálosan, hogy mindenkit
a fene egyen.

Megvolt az igazolásom és valósággal ünnepelnek a vármegyén, mert
az a hírem, hogy olyan gerinces és becsületes asszonynak kellene lenni
mindenkinek, mint a Rezesnének, mert meg mertte mondani az igazat.
Az egész igazoltatásom Veled kapcsolatos volt – jó érzékeny pont –
úgyhogy kitálalhattam azt, ami fáj. Nem is ijedtem én meg, gondoltam,
ha mindjárt felakasztanak is megmondom a magamét. Ők kíváncsiak

voltak és kérdeztek, hát én megmondtam a magamét. Az elnök már azt mondta, hogy ne beszéljek így, mert akkor közhivatalban nem alkalmazhatnak. De mégiscsak leszereltem őket és én győztem.

Szívecském már egészen beesteledett én nem látok, így búcsúzom azzal a nagy szeretettel, amely örökké kísér és vár haza. Folyton csak érted aggódva, forró szeretettel csókol a Te hűséges kis feleséged, Margarétád.

1945. VII. 28.

Édes Hitvesem! Mindenem! Forrón szeretett Józsikám!!!

Hosszasan szerettem volna írni, részletesen mindenről, de oly hirtelen jönnek a fájások, hogy nincs idő, várakozáson felül, még nem számítottam rá. Egész éjszaka szenvedtem, most indulok a kórházba, de mielőtt elmennék, még egy Isten hozzádat mondok, hátha ez az utolsó. Ha így van rendelve, akkor is utolsó gondolatom és szeretetem a Tiéd. Édesem, ha én meghalnék és a gyermek nem, úgy arra kérlek, hogy szeresd őt nagyon helyettem is, légy anyja helyettem, hogy ne érezze, hogy árva!

Édes Szivikém! A kiadás füzetben megtalálsz mindent bevezetve, hogy mit adtam ki és mi jött be. Azonkívül mindenem a Tiéd Édes. Nem tudok többet, nagyon rosszul vagyok. Isten legyen Veled! Nagyon hiányzol! Szeretlek kimondhatatlanul, örökre. Mindig hű Margarétád!!!

1945. augusztus 31.

Édes Apucikánk, Mindenünk, forrón szeretett Józsikám!!!

Most már nem egyedül, hanem édes kislányánkkal, Ágneskával együtt várunk haza igaz szeretettel és kérjük a jó Istent, hogy mihamarabb hozzon vissza mihozzánk, hogy Te is megismerhesd gyermekünket, azt az édeset, ami reménységünket

Édeském! Július 28-án, amint ez előtt írtam is utoljára e füzetbe, korán reggel bementem a kórházba és borzasztó sok szenvedés után este 6 órára megszületett a kislányunk. Már azt hittem, hogy nem bírom ki, míg végül is a kés segített. Vágni kellett, de minden érzéstelenítés és injekció nélkül. Képzelheted, milyen kellemes lehetett szóval így sikerült nagy nehezen, utána összevarrtak, de akkorra már úgy ki voltam merülve, a sok fájdalomtól, hogy azt hittem, hogy ezt már soha nem lehet kiheverni. És folyton Rád gondoltam, úgy fáj a szívem, hogy Te oly távol vagy tőlem és mit sem tudsz az egész esetről. Úgy reménykedtem ott is, hogy egyszer csak betoppansz, képzeletben már láttalak is. Mindenkihez eljött a férje, mindenki boldog volt, csak én vártam hiába és annyit sírtam emiatt, hogy már azt mondták, nem szabad, ne izgassam magam, mert belázasodom.

Bár igaz, hogy én voltam a legbetegebb, mert a lehető legnagyobb vágásom volt és az úgy fáj, hogy megmozdulni se tudtam. Közben injekciót is kaptam, na és jódoztak. Azt a nyílt sebet, vágást naponta kétszer jódozták, hát én csillagokat láttam a kintől és sírtam, mint egy gyermek.

Na de elmúlt, hál Istennek itthon vagyunk, ép, egészséges, formás kislányt adott a jó Isten, akinek nagyon örülök, boldog vagyok vele és nagyon szeretem, csak Te Édesem hiányzol, hogy igazán teljes legyen örömünk, boldogságunk. Annyit gondolok rá, hogy ugyan mit fogsz hozzászólni,

hogy fog tetszeni és fogod-e szeretni, hiszen a Tiéd is, mindkettőnké és az nem lehet, hogy Te ne szeresd, biztosan Te is nagyon boldog leszel.

Drága Szivikém! Ma VIII. 21-én volt a keresztelő. Ágnes Emese a neve kicsi lányunknak. Nem tudom Néked fog-e tetszeni, de sajnós magam voltam kénytelen választani, Te nem segíthetél. Gondoltam, hogy ez szép magyar név és a nagymamád is Ágnes volt, hát legyen ő is az.

Sárikát írtam be keresztmamának, tudom Néked is ez lett volna az óhajod és talán ő sem fog megharagudni érte. Igaz, hogy legalább ötször írtam neki és ezt mindig megemlítettem benne, de én választ egyszer sem kaptam. Nem tudom az enyéim eljutottak-e hozzá, én kézből is küldtem vagy hármat átutazóktól.

Istenkém vajon megérezted-e a nagy eseményt és gondoltál-e haza, velünk ünnepeltél-e lélekben és gondolatban.

Mi Drágám minden nap és minden órában várunk halálosan, türelmetlenül és minden szeretettel.

Édeském be kell fejeznem, mert már nem bírok tovább ebben a helyzetben írni, hiszen még mindig nem tudok ülni, csak féloldalt vagy félig fekvé, mert igen fáj a varrás.

Isten legyen Veled Drága, védjen és óvjon minden bajtól és segítsen haza szerencsésen minél előbb hozzánk a Téged nagyon szerető és váró hű Margarétához és Ágneskánkhoz.

1945. IX. 20.

Édes Egyetlen Apucikánk! Forrón szeretett Józsikám!!!

Mióta nem egyedül vagyok, alig van egy kis időm a kisgyermekünkkel való bibelődés teljesen leköt, pedig nagy jó kislány, éjjel-nappal nyugodtan alszik, ha fönn van, szépen játszadozik magában, de a kishasáért aztán tud kiabálni. Legpontosabb óra az ő gyomrocskája, inkább előbb jár, mint később. De meg is látszik rajta, olyan kis tokája van és olyan „pupás a nyaka”. Az orvos is azt mondta, hogy gyönyörű gyermek, szépen fejlett, egészséges és gusztusos. Mindig azt mondja, hogy ellopja és nem adja vissza, annyira szereti. Csak most kicsit meghúzódott a lelkem, mert influenzás volt, de hál Istennek nem lett belőle komolyabb baj, mert gyorsan megelőztük, így minden estére megrakjuk a tüzet a szobában, hogy éjszaka meg ne fázzon, ha kibontom. Most is olyan édesen nézeget itt mellettem. Mintha csak Téged látnálak úgy hasonlít Hozzád. Már öntudatosan nevet, eddig csak álmában tette, de most már tudatosan is, majd megeszem ilyenkor olyan édes. csak már Te is láthatnád és Te is örülhetnél neki, akkor lennék csak igazán boldog.

Édeském! Itt futótűzként terjedt el, hogy mindannyian hazajösztek, úgy a katona, mint a civil foglyok. De az újság is közölte hivatalosan, hogy megkezdődött a hazaszállítástok, s így minden percben várhatjuk a hazaérkezést. Istenem csak igaz lenne, de minél előbb, mert én már nem tudom kivárni. Az elmúlt éjszaka is álmodtam, hogy jött egy bácsi és azt mondta, hogy örömhírt mond nekem. Kérdem, hogy mi, hát azt mondta, hogy „Rezes úr bevagonírozott, útra készen és egy héten belül itthon lesz”. Én sírtam örömömben, s mikor felébredtem is azon gondolkodtam, hogy vajon álmodtam-e, vagy tényleg mondta valaki. Sajnos csak álom volt, de én azért figyelem a napot, hátha tényleg egy héten

belül itthon leszel és azért álmodtam. Olyan jó ezt hinni, hogy így van és így lesz boldog érzés várni Téged Édes, minden nap új reményekkel.

Drága Szivikém! Minden este úgy alszunk el, hogy imánkban kérjük a jó Istent, hogy áldjon meg és hozzon vissza Téged, vegye le a keresztet rólunk és a sok könnyet, szomorúságot, változtassa át igazi boldogsággá és öröme a boldog viszontlátását pillanatában.

Úgy várunk haza Édes, mint ahogy még senkit nem vártak. Reméljük, hogy már nem kell sokáig várni, hiszen minden nap érkezik fogolyvonat, ebben az órában is kell jönni, talán éppen Téged hoz, ha ma nem, holnap. Úgy szeretnék ott lenni minden vonatnál és várni Rád. Drága Kincsem! Isten legyen Veled és segítsen haza szerencsésen!!! Addig is igaz szeretettel csókol hűséges Margarétád és kislánykád, Ágneska.

1945. X. 23.

Drága Szívem, Édes Kincsem, Egyetlen Józsikám!

Ma X. 23-a házasságunk évfordulója! Nem így gondoltam és nem így akartam. Tudom Te sem. A keserű pohár csordultig van, most már jöhetne a jobb, a szebb kor életünkbe. Összeszorul a szívem, a torkom a keserúségtől és remeg a kezem, ha gondolatban végig sétálok ez év napjain. Csoda, hogy kibírtuk. Oly sok minden történt azóta, hogy sok 80-100 éves ember életében nem volt annyi mozgalom, keserűség és csalódás, mint nekünk, kettőnknek.

Nem is jó emlékezni, mert mindig ott állok meg, a rendőrpalota előtt kétségbeesetten, tehetetlenül, farkasszemet nézve a titkok titkával, a nagy bizonytalansággal. Mindig csak azt a szomorú, gondterhelt, könnyes szemedet, arcodat látom magam előtt, a rács mögött.

Óh Istenem, még rágondolni is szörnyű. Ha filmen láttam volna, azt mondanám, hogy ez csak fantázia, ez nem lehet igaz. És sajnos, 3 hónapos házasságunk szörnyű valósága.

Édesem! Én hiszem, hogy ez a következő és a többi év mind kárpótolni fog bennünket ezért a szomorú esztendőért. Én hiszem, hogy még nagyon boldogok leszünk és nagyon, nagyon fogjuk szeretni egymást és drága kicsi gyermekünk el fogja felejtetni velünk ezt a nagyon szomorú időszakot életünkben.

Adja az a drága jó Istenke, hogy úgy legyen és minél előbb megpihenjünk egymás karjában!!!

Szívecském! Tör fel szívemből a keserűség, hogy nem bírom tovább, belehalok ebbe a bizonytalanságba, már nem bírom a keresztet cipelni, fáj a szívem, nagyon fáj!!! Csak Te segíthetsz, egyedül csak Te Édes.

Jöjj! Nagyon várunk Ágneskánkkal, édes pici gyermekünkkel együtt!!!

Csak már megismerhetnéd őt, tudom büszke lennél rá, olyan édes és kedves kis pofi, hogy akárki megirigyelhetné tőlünk. Olyan kutatón néz sokszor a szemével, mintha csak Téged keresne, az Édesapját.

Milyen boldogok is tudnánk lenni, így hárman. Erősítenénk egymást a bajban, a rosszban és mindig csak ragyogna a nap felettünk.

Imádkozunk Érted minden este, s azt mondják, a sok ima használ, és így bízom abban, hogy a sok kérés valóra válik és a keserű könnyek örömkönnyekké változnak.

Az nem lehet, hogy egy ember annyit szenvedjen, ennek végének kell lenni, ennek nem szabad már soká tartani, most nem bírjuk ki és ha Istennek kedves a mi életünk is megkönyörül rajtunk. Édes Kicsi Párom, búcsúzom azzal, hogy talán ez az utolsó írásom Hozzád, a többi előszóval mihamarabb!!! Szívem összes szeretetével csókol hű feleséged, Margarétád és kicsi Ágneskád.

Hejőcsaba, 1945. XI. 21.

Forrón szeretett Józsikám! Féltett Kincsem!

Végre sikerült valamicskét megtudnom Rólad Édes. A folytonos érdeklődés, kutatás után hallottam, hogy hazajött Sesz Mátyás pék, akit nyomban felkerestem és mondja is, hogy ismer Téged, egy vagonban utaztatok és még Te főzted a borsót.Sztalinóba mentetek, ott bányában dolgoztok, Te pedig lakatosnak jelentkezted és elkerültél onnan, hogy hova, merre, azt nem tudja. Ez kb. márciusban lehetett.

Óh, milyen boldog voltam, hogy ennyi idő után mégis hallottam valamit Felőled.

Ide a Vánca telepre is hazajött egy Wirtz nevezetű villamoskalauz.⁷ Ő ugyan névről nem ismert Tégedet, de mondja, hogy volt ott egy aradi, aki a Vánca-telepről nősült és a leírása szerint úgy nézett ki, mint Te (fényképről nem ismer fel), de ez az illető szabó volt és a faluba járt ki ruhákat agyusztálni. Állítása szerint ennek a férfinak volt a legjobb dolga, mondja ő, hogy reggel sorakozó után ők a bányába, ez az illető pedig szabadon ment ki a kapun, sőt még a konyhán is megvolt mindene. Emlékszik is egy veszekedésre, amikor zúgott a tömeg, hogy annak mindene megvan, nekik meg nincs. Úgy örült a lelkem, mikor hallottam, hiszen ebből az élelmességből és ügyességből Rád ismertem és bár Te lettél volna az, hogy a nehéz megpróbáltatásban is a könnyebb rész jutott volna osztályrészül. Mind a ketten mondják, hogy karácsonyra biztosan Te is itthon leszel. Óh bárcsak adná az a drága jó Isten, hogy igaz legyen. Már elég volt nekem is, hát neked Édes. Csak bízunk hát ha mégis valóra válik az én imám is.

Bizony mire megjössz, egy nagy kislány fog várni, mert a drága szemlátomást nő, fejlődik és okosodik. Olyan boldogság, hogy ki se tudom mondani. Majd meglátod, ha ránézel, minden rosszat elfelejtel. Én is nem tudom, hogy bírtam volna ki nélküle. Most már ketten imádkozunk Érted és ketten várunk haza nagy szeretettel édes kicsi lányod és hűséges Margarétád.

1945. XII. 24.

⁷ *Wirtz Antal (*Zsablya, 1905) Árpád vezér u. 5. sz. alatti lakost, aki „megrokkant”-ként tért haza. Az igazoló bizottság előtt 1945. november 6-án jelent meg, majd igazolását november 9-én kapta meg. (MNL. B.AZML. XV. 420. 5445/1945. 086-hg.)*

Forrón szeretett Hitvesem, Mindenem, Édes Apucikánk!!!

Karácsony estéje van! Itt ülök a karácsonyfa alatt, fényképeket nézem, de lelki szemeim előtt látlak teljes egészedben. Látom az arcod, hallom a hangod és mégis üres a helyed. A szeretet és a család ünnepe nem teljes, mert hiányzik valaki. Hiányzik a családfő, a szerető hitves, gyermekem édesapja. Ma is, mint mindig, minden gondolatom a Tiéd, minden sóhajom Hozzád száll és érted imádkozom.

Egy pillanatra megállok, gondolatban elfutok Hozzád és figyelem a Te karácsonyodat, s csak azt látom, hogy nincs meleg szobád, nincs meleg ételed, nincs puha ágyad és nincs gondoskodó szeretet körülötted. Istenem, Istenem, ha valójában elrepülhetnék oda, körülölelnék a szeretet drága szálaival és nem kellene dideregned a gonosz emberek dermesztő fagyától.

Szívem, ne érezd azért árvának magadat, mert én így is Veled vagyok, szeretetem ott is felkeres és megtalál Téged.

Nagyon fáj a szívem és hullnak keserű könnyeim, mert nagy csalódás ért. Azt reméltem, hogy a szentestén már nem leszünk árvák, hogy a Jézuska hazához Téged a legdrágább ajándékot. És íme üres a fészek, a keserű könnyek még keserűbbek lettek, mert ez az ünnep is csak úgy szép, ha együtt van mindenki.

Gondolom Te is milyen boldog volnál, ha látnád kislányunkat, milyen csodálkozva nézi a karácsonyfát és nincs egy mosoly az arcán, csak erősen figyel. Talán érzi, hogy hiányzik az édesapja és nem szabad nél-

küle örülni, boldog lenni. Vagy talán megérezte, hogy Te is ide, gondoltál haza és gondolatban elindultál hozzánk.

Bizony már ő nagyleány, karonülős. 20-án felült magától, s aztán újra lefeküdt és azóta így váltogatja helyzetét. Hála a jó Istennek erős, egészséges gyermek és szemlátomás nő, fejlődik és okosodik. Benne van minden örömöm. Ha őt nézem, mintha Téged látnálak annyira hasonlít hozzád. Még a jó Isten is tudta, hogy enyhítsen fájdalmamon, hogy benne is Téged lássalak.

Édes Szívecském új tettem lépéseket az érdekedben. Ismét megmozgattam mindent, s hát ha csak sikerülni fog így valamit kiharcolni. Hiszen már úgyis ideje volna a hazaszállításnak, mert lassan egy esztendeje lesz, hogy elvittek. Jaj de nagyon nehéz, szomorú esztendő volt, csak legalább már a következő lenne jobb és boldogabb. Ój, bárcsak az újesztendő meghozna Téged is Édes. Hallom, hogy jönnek haza, de sajnos idáig csak betegeket hallottam, akik már alig bírják az iramot. Oly sok mindent beszélnek, hogy én már félőrült vagyok bele. Nem is jó nekem mindent hallani, mert rettenetesen árt a szívemnek. Egy rossz hír hatására nem alszom éjszakákat és oly nehéz a szívem, mintha mászás kő nyomná az idegeim meg már abszolút nem bírják.,

Életem! Fohászkodtam az Istenhez, hogy szabadítson meg Téged minél előbb és hozzon haza miközénk, vegye el tőlünk a keserű poharat, mert csordultig van, és én már alig bírom. A szeretet hullámai vigyék Hozzád szeretetünk és legjobb kívánságunk. Millió csókot küld hű feleséged, Margarétád és Ágneskád.

Forrón szeretett Hitvesem, Mindenem, Drága Józsikám!

Szilveszter éjszakája van még egy pár perc és vége ennek a sok szomorúsággal és bánattal teli esztendőnek. Temetjük az óévet, de szeretném örökre eltemetni azt a sok rosszat, amit ez az év hozott reánk. Olyan egyedül vagyok, majd megszakad a szívem, torkomat összeszorítja a keserűség, s csak gyermekünk tiszta, ártatlan mosolya tartja bennem a lelket, talán, ha ő nem volna, már én sem lennék. Kimondhatatlanul hiányzol nekem, most különösen, amikor az újév küszöbén állunk egy vasfüggönnyel tarkart év előtt az örök titkos birtokában. Istenem, csak ne több ilyen, mint ez volt, mert nem fogjuk bírni.

Gondolatban megint ott vagyok Veled és érzem Te is ide gondolsz, érzem, hogy vágyol haza hozzánk, látom, hogy a Te szemed is tele van könnyel és bánattal.

Míg egy pillanat és vége ennek az évnék... Szorítsuk meg egymás kezét, öleljük át egymást és tele hittel, bizalommal, szeretettel és a boldog jövő reményében lépjük át az év küszöbét, így induljunk el az év nehéz, göröngyös útjain.

Szívemből száll a fohász az egek urához, hogy Téged Édes minél előbb hozzon haza, adjon vissza nekünk. Kérem a jó Istent, hogy szabadítson ki Téged a szenvedések hazájából, vegye el már a keserű poharat és ezt a sok keserű könnyet változtassa át örömkönnyekké!!!

1946. I. 1. éjfél után pár perccel.

Adja a jó Isten, hogy imám meghallgattassék és egy szebb és boldogabb év köszöntson ránk. Adja a jó Isten, hogy hamarosan, ne csak

gondolatban, hanem valóságban is átöleljük egymást és boldogan induljunk el a küzdelmek és harcok mezején.

Demokles kardja még mindig a fejünk felett lóg és bármikor lesújthat. Legszomorúbb volna, ha mire Te hazajönnél, engemet elvinnének. Újra kezdik összeszedgetni az embereket. Nőket, férfiakat egyaránt. A legszörnyűbb hírek vannak, mindenki retteg, újra mint most egy éve. De én nem megyek, gyermekemet nem hagyom. Inkább meghalok, de orosz préda nem leszek. Történjen bármi, de én nem megyek, én Téged várlak haza, elég volt az elszakításból, a szenvedésből.

Istenem szabadíts meg mindnyájunkat a gonosztól és hozz reánk egy szebb és jobb és boldogabb esztendő!!! Érted imádkozom és várlak, síríg hű és nagyon szerető Margarétád és kicsi lányod, Ágneska.

1946. I. 24.

Drága Kincsem, Életem, Mindenem! Édes Józsikám!

Szomorú évforduló ez a mai, amit soha nem lehet elfelejteni. Most egy éve, hogy elvittek a rendőrségre, ahonnét azóta sem tudtál szabadulni. Azt hittem akkor, hogy nem bírom ki és azt nem lehet túlélni.

Tele fájdalommal a szívemben, meggyötörve rohantam, s kértem, könyörögtem, hogy segítsenek rajtunk, hiszen semmi bűnöd nincs és most látom csak, hogy ígéret és biztatás volt minden és én hittem, bíztam abban, hogy sikerülni fog és nem jártam hiába. „Azt hittem, hogy beleőrülök mikor minden nap eredménytelenül telt el.

A várakozás azóta sem szűnt meg! Valahonnan jött az erő a sok bánat és szomorúság elviseléséhez. Akkor még nem tudtam elképzelni, hogy le lehet egy évet így élni Rólad semmit nem tudva.

És íme egy év eljött sok megpróbáltatással, szenvedéssel és kétségbeeséssel fűszerezve.

Szívecském, azt nem lehet hinni leírni, hogy milyen volt ez az év. Minden este több csalódással és fájdalommal lefeküdni és minden reggel új reménnyel és még erősebb várakozással fölkelni, hiszen minden nappal közelebb vagyunk egymáshoz, remélve, hogy eljön a megszabadulás órája és hazajössz Te is Édesem.

A nap minden órájában vártalak eddig hiába – de érzem és tudom, hogy jönni fogsz, érzem, hogy már nem kell olyan sokáig várni, hiszen eddig is minden alkalmat megragadtam hazahozataloddal kapcsolatban. Minden kiadott rendeletnek eleget tettem, hát már talán csak lesz valami látszata és eredménye.

Nem is jó erre az elmúlt 1945. évre gondolni, mert a szívem akar megszakadni. Nem jó emlékezni, mert újra átélem azokat a napokat, órákat és elsötétedik előttem minden, könnyeim vég nélkül hullanak, kezem ökölbe szorul és szeretnék lesújtani arra, aki Téged ide juttatott, de verje meg az Isten, ezerszeresen és bűnhődjön érte, ahogy csak lehet!

Az élet csúnya sötétsége csak akkor válik derűssé, ha édes kicsi lányunk tiszta, ártatlan mosolyát látom és úgy érzem, hogy érte még szenvedni is érdemes. A jó Isten azzal akart kárpótolni, hogy annyira hasonlít Hozzád. Így talán még jobban szeretem. Olyan édes már, sokat fejlődött. 28-án egy fél éves lesz. Istenem, mennyivel boldogabb érzés volna, ha Te is láthatnád, hogy növekedik, hogy okosodik, hogy fejlődik.

Ugye Édeském azért fogod őt szeretni, ha nem is látod őt, hogy növekedik.

Mi minden este együtt imádkozunk Érted és kérjüka Mindenhatót, hogy hozzon haza Téged mihozzánk és addig is védjen és óvjon minden bajtól, betegségtől és szenvedéstől. Drága Kicsi Szívem, Érted reszketek és aggódok minden idegszálammal és lankadatlan erővel várlak, a Te hű párod, Margarétád és Ágneskád.

1946. II. 2.

Forrón szeretett Hitvesem, Mindenem! Drága Kincsem! Józsikám!!!

Január 24-ét követte egy még szomorúbb nap, január 31-e, amikor elvittek Miskolcra a nagy bizonytalanságba.

És most egy év eltelte után eljött, amitől féltam, amit nem akartam soha és most nem tudok elhinni, eljött a vég.

Ma tudtam meg, illetve tegnap, hogy Te Édesem még májusban itt hagytál bennünket. Óh Istenem, miért adtad ezt így. Azt hiszem beleőrülök, nem tudom túlélni, valami csavarja a szívemet belülről, valami kínzó fájdalom fojtogat és csak egy szó jön ki számon, hogy „miért?”

Összeomlott bennem minden a sok-sok szép tervnek, jövőendő boldog életünknek vége...

Akik hazajöttek (Kunfalvy jegyző, Müller asztalos) nem mondák meg a valót, tagadták, de észrevettem valamit, megéreztem, hogy baj van és így küldtek el Diósgyőrbe Hofman Józsefhez és 2 fiához, akik Veled voltak Parkamolában az 5-s sz. lágerban.

Itt tudtam meg a valóságot, jó barátod volt és szépen eltemettek.

Istenem, hallom ezt a könyörtelen és kegyetlen valóságot. Ezt soha nem lehet elfelejteni és ha ezt túlélem, akkor azt mondom, hogy nagyon erős vagyok.

Éjjel-nappal sírok, sírógörcsök kínoznak, falat nem megy le a torkomon és epesztem magamat, szeretném meg nem történné tenni, de Isten ellen nem lehet tenni, ő okozta így.

Szívecském nem szenvedtél sokáig, azt mondják, hogy csak elaludtál, de örökre. Éhen haltál meg, mert nem bírta a beteg gyomrod a kegyeret, az ottani ételt és éhezted, mikor már saját magadat is felemésztetted, megállt a szív és nem dobbant többet.

Óh de jó lenne tudni, mit gondoltál utoljára, mit kívántál és mit éreztél, mit üzentél nekünk? Istenem vajon mit?

Nem tudom elhinni, hogy ez igaz, ámítom magam és sokszor csak azt hiszem, hogy az egész egy rossz álom, mert az nem lehet, hogy Te, aki oly életerős voltál, 4 hónap alatt a sírba kerülj. Ezért valakinek meg kell lakolni és bűnhődni, mert aki ily nagyot vétet ellened, az nem lehet büntetlenül.

Remeg az egész testem és vérzik a szívem, nem így gondoltam, 3 hónapi házasság után vége, örökre vége, mindennek vége.

Istenem, Istenem, Te már nem látod meg gyermekünket, befejezted, mielőtt ő megszületett. Nem láthatod édes, kedves, mosolygós kis arccockáját, nem látod, hogy növekedik, hogy fejlődik. A véredből szakadt életed folytatása.

Talán éppen a jó Isten bölcs rendelkezése volt, hogy pontosan a Te képmásodra teremtette, olyan, mint Te Drága, mintha csak Téged látnálak, ő benne folytatódik a Te drága életed.

Te voltál a szorgalom, a pontosság, a munka és a jóság mintaképe, életem legdrágább és legféltettebb Kincse.

Itt hagytál bennünket Édesem, de csak a Tested, a Lelked örökké itt fog élni közöttünk és mindig, a sírid csak Téged fogunk szeretni. Kicsi Ágneskánkat úgy fogom nevelni, hogy Te is megelégedve nézzed az égből és örüljön a Lelked. Úgy fog szeretni, mintha ismert volna és mintha itt élnél testileg is közöttünk. Fogunk érted imádkozni, a boldog viszontlátásig, remélem, hogy az égben még össze fogunk találkozni és ott fog folytatódni a mi életünk.

Rövid volt az együtt eltöltött idő, de elég volt ahhoz, hogy lelkünk összeforrjon annyira, hogy ha a kegyetlen halál el is szakította testünket, de a lelkünket soha, az örökre egy marad.

Fáj, nagyon fáj, hogy betegségemben nem lehettem ott Veled, nem enyhíthettem fájdalmadat, szenvedésedet, nem volt, aki szerető gondossággal körülrajongjon. Idegen földön, idegenek között kellett megharcolnod az élet nagy harcát.

Te sokat adtál a hazának, a legtöbbet, mit egy ember adhat, az Éle-tedet! Én a szerető Hitvest, gyermekünk Édesapját. Itt hagytad a kis árvát mielőtt megismerhetted volna. Sokak bűnéért itt hagytál mindannyiunkat, mert hagyták, hogy éhez, amíg én hizlaltam és neveltem a kacsákat, libákat és csirkéket, hogy legyen Neked, ha hazajössz. Egy lábat nem mertem megenni belőle, hogy több jusson Neked és akkor a gonoszok hagyták, hogy éhen halj. Nem törődtek Veled, nem kezelték, mert nem hitték, hogy beteg vagy. Övék a felelősség, az ő bűnük és vétkük, hogy Te Drágám ott maradtál, mert mikor beteg voltál, haza kellett volna engedjenek, de nem tették. Én kikezeltelek volna,

ha itthon vagy, a szeretetünk nem engedett volna, hogy itt hagyj bennünket.

Átok reájuk, a gonosz gyilkosokra és átok arra, ki odajuttatott. Ezerszeresen bűnhődjenek és szenvedjenek meg ezért. A jó Isten sem nézheti, hogy ártatlan ember hibáján kívül annyit szenvedjen másokért.

Ha nem lenne gyermekünk, utánad mennék, mert így nem ér az élet semmit. Eddig volt egy célja az életemnek, a várás, az örök várakozás, mindig reméltem, hogy talán ma, éppen ma fogsz bekopogni, nem baj akárhogy, csak jöjj és itthon légy, de nem adta meg az ég, nem érdemeltük meg egymást, csak rövid időre mutatta meg a boldogságot és idő előtt elvette tőlünk.

Édes Hitvesem, a síron túl is hű Hitvesem a Tiéd vagyok és leszek örökre! Szeretetem, elkísér a másvilágra és ott is őrködni fog feletted.

Nincs borzasztóbb a távolságnál és semmit nem tudva élni elszakadt szerettünktől. Csak most ért el a hír, a szomorú hír, de nagyon szíven ütött és a seb soha nem gyógyul be, sajog és fáj, vérzik, míg az is megszakad.

Legyen Neked nyugodt és könnyű a sír. Legyen olyan könnyű, mint amilyen nehéz a mi bánatunk!!! Adjon az Isten nyugodt és békeséges álmot!! A viszontlátásra Édes, a Te hű és szerető hitvesed, sírton túl is szerető Margarétád és kicsi lányod, Ágneskád.

1946. II. 10.

Síron túl is nagyon szeretett Józsikám! Drága Hitvesem!!!

Megint Hozzád menekülök én Édes szerettem, végtelen nagy fáj-
dalmamban és szomorúságomban. Hiába minden, nincs vigasztalás és
nem is lesz soha. Nincs remény, meghalt örökre! Pedig sokszor oly jó
hinni, hogy nem igaz minden, csak egy rossz álmom, mert az nem lehet,
hogy Te Édes oly hamar, a legszebb korodban itt hagysz minket, most,
amikor a legnagyobb szükség van Rád, a Te szeretetedre, nem, ez nem
igaz! Te élsz, és haza fogsz jönni!!! És mégis ijedten döbbenek rá, hogy
talán mégis igaz, hiszen heten, - akik hazajöttek, most és Veled voltak -,
bizonyítják, hogy igaz, esküvel, írásban, tehát el kell hinni, bármennyire
is fáj, mert miért hazudoznának, mi érdekük fűződik ahhoz, hogy en-
gem becsapjanak? Nehéz elképzelni, mikor nem láttalak betegen feküd-
ni, nem láttalak meghalva, s éppen ezért örökké várni foglak, mindig
élni fog bennem a tudat, hogy Te Drága jössz és útban vagy hazafelé.

Nem ezt a halált érdemelted Kedves, Te, aki oly nagy magyar voltál,
még csak örök nyugóhelyet sem adott a Hazád, hát miért ez a nagy
büntetés? Csak tudnék oda elmenni és hazahozatni Drágám, mindene-
met odaadnám érte, csak lehetne.

Szép családotok így pusztult ki. Laci és János bátyád a múlt hábo-
rúban mint aktív hadnagyot haltak hősi halált. Mindketten idegenben
pihennek. Etuskánk szintén fiatalon hagyta itt a földet. Egyedül Sári-
kánk van már csak, aki oly sokat kiállt már az életben, aki sokat teme-
tett, s akinek már csak Te voltál az egyetlen reménység, bízva abban,
hogy a magyarok Istene megengedi érnei, hogy öregnapjainkat együtt
élhetjük le egymás mellett, de Te pontot tettél minden után.

Veled kihalt a Rezes-faj, nincs több fiú, aki tovább vigye a családfát,
egyetlen utód a mi kislányunk, Ágneska!

Szívem! Te örökké élsz azért számunkra, csak a Tested hagyott itt bennünket, a Lelked nem, az örökké él és élni fog!!!

Rettenetesen megkínoz a lelki fájdalom, már csak árnyéka vagyok önmagamnak és sokszor olyasmit érzek, hogy én is a halál küszöbén járok, s ilyenkor gyermekünk kedves kacagása felém nyújtott kezecskéje ránt vissza, mintha mondaná, ne hagyj el, ne hagyj magamra, így keserves lesz az élet. Ő ad még reményt az élethez, ő köt ehhez a földhöz.

Istenem, de nagyon boldog lennél, ha látnád, hogy mily kedves, aranyos és okos. Tudom, hogy a Lelked látja őt, lelki szemeiddel fogod kísérni végig az életén, s ha valami veszély felé rohanna, Te fogod ki-nyújtani áldó kezedet, hogy megállítsd.

A legjobb embert, a legjobb Édesapát veszítettük el Benned, imádkozunk Érted és kérjük a Mindenhatót, adjon nekünk megnyugvást és erőt e nagy csapás elviseléséhez.

Sokszor eszembe jut, hogy mennyit terveztél, hogy rendezgeted jövőd életünket, s hányszor mondtad „Csak ezután leszünk mi igazán boldogok, s úgy fogjuk szeretni egymást, hogy mindenki megirigyelje azt!!!”

Valóban így is lett volna! A legnehezebb időben találtuk meg egymást, amikor csak félni és rettegnünk kellett, amikor nem élhettünk oly zavartalanul magunknak, hiszen 3 heti házasság után bunkerba költöztünk, ahol 6 hétig éltünk tele izgalommal és rettegéssel, s azután egy összekuszált, ajtó és ablak nélküli lakásba jöttünk haza, ami egy istállóhoz hasonlított.

Itt is folytatódott a rettegés, a bujkálás, az éjszakai álmatlanság és virrasztás egymásért. De ezt mind türelemmel átvészeltük abban a reményben, hogy ezt leváltja a szebb, a boldogabb és nyugodtabb élet és elkezdődik az, amire úgy vágytunk, a gondatlan boldogság.

És te Mindenben megelőztél, itt hagytál, míg elértük volna a boldogság tetőfokát.

Sok ez a csapás egy embernek, s úgy érzem, hogy idő előtt össze fog törni testben, lélekben egyaránt.

Majd a Hősök Temetőjében választok egy névtelen sírt, s oda fogok kijárni, ha már nagyon nehéz lesz a kereszt, a bánat, a könny és sóhajok szárnyán küldöm majd Feléd önzetlen, tiszta szeretetemet gyermekünk szeretetével együtt!!!

Drága Hitvesem! Nyugodj békében és adjon Néked az Úr kegyelmet és megnyugvást, adjon csöndes, békés pihenést sokat szenvedett Testednek és Lelkednek!!!

A mi szeretetünk Veled lesz, a síron túl is csak Veled, míg eljön a boldog viszontlátás. Ég veled forrón szeretett Hitvesem, Mindenem!!!

Mindig Veled és Érted, a Te örökké hű kis feleséged, Margarétád és gyermeked, Ágneskád.

Hejőcsaba, 1946.02.10.

Drága Gyermekem!
Édes Kicsim, Ágneskám!

Majd, ha nagylány leszel, okos, értelmes, odaadom Néked ezt a füzetet, hogy olvasd el gondosan minden betűjét és őrizd meg e szent ereklyét!!!

Sok kérdésedre fog majd e füzet választ adni, s talán amit én majd nem tudok szóval elmondani, ebben a füzetben megtalálod.

Csak arra kérlek, hogy szeresd nagyon Édesapád emlékét, mert Ő a legjobb ember volt a világon, Ő nagyon szeretett Téged, pedig még meg sem voltál, csak tudta, hogy leszel, tudta, hogy Édesapa lesz, s Ő olyan boldog volt.

De nem engedte meg az Úr, hogy megismerjen Téged, Te pedig Őt. Ne kérdezzük, ne kutassuk, miért kellett így lenni. Isten akarta így.

Légy büszke, nagyon büszke Édesapádra Gyermekelem, mert hős volt, igazi nagy magyar, a Hazáért halt meg, értünk szenvedett, mindazokért, akik élünk.

Nem volt neki semmi bűne, hogy elvitték, csak valaki nem bírta nézni boldogságunkat, s elszakította tőlünk. Nem kellett akkor ok, nem kellett akkor igazolni, elég volt egy rosszindulat és vitték a sok ártatlan embert, a legjobbakat, a legmagyarabbakat. Sokat szaladtam én akkor, kértem, könyörögtem, szabadításért, segítségért, de mindenhol csak ígéretet kaptam, hiábavaló ígéretet, nem volt mentség, hiába volt minden igazolás. A zsidók, a kommunisták vezettek és diktáltak és dolgozott a bosszú, a kegyetlen, véres bosszú!⁸ Csakhogy nem azokat boszszulták meg, akik megérdemelték volna, hanem a sok ártatlant, mint Édesapádat is.

Nem volt még akkor rend, csak kellett az ember és vitték, akit tudtak. Ez volt a felszabadulás után, 1945. év januárjában.

Szomorú dátum, szomorú napok voltak ezek. Búcsú nélkül szakítottak el kedves, jó Édesapádtól 1945. január 31-én délután. Hiába ro-

⁸ *A háború után széles körben elterjedt a „zsidó bosszú” legendája, amit az táplált elsősorban, hogy a kommunista párt soraiban valóban sok izraelita exponált. (a témáról lásd: Völgyesi Zoltán: Málenkij robot és a zsidó bosszú legendája Hajdúnánáson. In: Levéltári Közlemények 86. 2015. 189-212. o.)*

hantam utána, a vagon felé, az ór durván rám húzott a puskatussal és elzavart.

Így váltunk el, összetört szívvel és lélekkel.

De legalább volt egy remény, az hogy letelik az idő, talán 1 év, és újra viszontlátjuk egymást.

Sokat dolgoztam közben, iparkodtam, gyűjtögettem, hogy ha hazajön, legyen neki minden jó falat, hogy felerősödjön.

Így folyt ez mind a mai napig, míg jött a szomorú hír. Édesapád hősi halált halt 1945. évi április havában Parkamuna 5-s számú lágerben (Dombasz, Ukrajna).

Felsorolt bajtársai temették el:

id. Hoffmann József, Diósgyőr (tisztviselő)

2 fia, ifj. Hoffmann József, Diósgyőr (tisztviselő)

Hoffman – [keresztnév kihúzva⁹], Diósgyőr (tisztviselő)

Leisz Nándor, Miskolc, Lévay József u. 50. sz. (vasgyári intéző)

és még 2 vasgyári ember, kiknek a nevét később tudom meg.

Esküvel hajlandók igazolni a szomorú esetet, tehát el kell hinnünk, bármennyire is fáj!

Édes Gyermekem! Válassz magadnak egy sírt a Hősök Temetőjében és vidd el oda árvaságod fájdalmát egy-egy szál virággal és mondj érte egy imát az Egek Urához!!!

Édesapád lelke nagyon fog örülni, ha látja, hogy nem feledkeztünk meg róla és a Lelke élni fog számunkra örökké.

⁹ A temetésen a Hoffmann család harmadik tagja, Miklós vehetett részt, akait szintén elburcoltak civilként.

Soha nem kell szégyellned magadat Őmiatta, mert becsületes volt, testben, lélekben igazi úr, pontos, tökéletes, lelkiismeretes, tiszta, rendszerető, pedáns, magára, ruházatára és munkájára egyaránt. Ezermester volt, mindenhez értett, míg ő élt, nem kellett mesterember a házhoz, mert Ő mindent megcsinált, jobban, mint a szakember, mert magának csinálta, úgyhogy örökké tartson. Olyan odaadással és türelemmel tudott elbíbelődni mindennel, hogy az bámulatos volt. Szerették a hivatalban is, mert oly szeretetre méltó volt.

Nagyon szerette a szépet és boldog volt, ha örömet szerezhetett. Mindig hozott valamit és azt úgy tudta ideadni, hogy szinte külön művészete volt az ajándékozás.

Úgy szeretném, ha Te is olyan lehetnél, ha örökölnéd ezeket a nem mindennapi jó tulajdonságokat.

Szép, derék ember volt, mindenki számára megnyerő, iparkodó, családnak élő, otthon szerető. Szóval megvolt benne minden, ami szép és jó, ami kell ahhoz, hogy boldog és megelégedett légmentesen magá körül.

Szerette a természetet, sokat kirándult, nagy turista volt, szerette a zenét, a virágot, szerette a rokonokat és szerette hazáját úgy, ahogy kevés magyar.

Légy hát büszke rá kedves és soh'se feledd, hogy a Te édesapád a legigazabb ember volt e földön.

Rövid ideig éltünk együtt, de boldogok voltunk és szerettük egymást nagyon. És csak 3 hónapig bírta az idegent, az elszakadást, a nagy lelki bánat is közelebb hozta hozzá a halált.

Nem szenvedett, csak elaludt örökre, minden fájdalom és szenvedés nélkül.

Szerette a jó Isten, mert megváltotta a szenvedéstől, a halállal való tusakodástól. Ő nem tudta, hogy meg fog halni, bízott abban, hogy hazajön, mégpedig hamarosan és remélte a felgyógyulást az én gondos ápolásom után, de az idő lejárt, eljött az utolsó óra és örökre megvált a földi kintől és szenvedéstől.

Csak megtudhatnám, ki vitette el, ki kergette a halálba. De tudom, hogy a jó Isten meg fog neki fizetni érte, mert ártatlanul került oda, meg kell fizessen azért, mert Téged árvának tett, s engem bánatos szívű özveggé.

Most még kicsi vagy, és nem érted ennek a súlyát, de ha majd megérted, akkor fog Neked fájni.

Imádkozzunk a jó Istenhez az ő lelki üdvéért, az ő nyugalmaért és békeséges pihenéséért.

Kérjük még Isten irgalmát elhagyott, szegény árvaságunkra, hogy Téged fölnevelhesselek egyetlen, és mindannyiunk öröme – bár nehéz lesz egyedül Apa nélkül, de bízom abban, hogy a csapáshoz ad erőt is az Úr!

Ebben az énekben keresek vigasztalást. „Azt bünteti, kit szeret, másként ő nem is tehet”.

Ezek szerint engem nagyon szerethet, mert már jobban nem is büntethet.

Vésd tehát jól a szívedbe ezeket és szeresd Édesapádat úgy, mintha itt élne közöttünk. Órizd meg emlékét olyan tisztán, amilyen tiszta volt az ő lelke és szeresd úgy, ahogyan ő szeretett bennünket. És járj emelt

fővel, mert Te áldoztál a hazának és a legdrágábbat adta oda, az Édesapádat.

Isten áldjon meg gyermekem, védjen és óvjon meg minden bajtól, hogy benned legyen minden örömöm és vigasztalásom, hogy a Te szereteted kárpótolja legalább egy kis részben Édesapád nagy szeretetét.

Érted dolgozó, küzdő és élő, Édesanyád.

FÜGGELÉK

REZES JÓZSEF FOGSÁGBAN ÍRT LEVELEI, LEVÉLTÖREDÉKEI

1.

Dátum nélkül

Édes Jocikám!

Széchenyi utca 22. szám alatt vagyok (az Aranyzarvas gyógyszerházon innen) II. emelet Neuwalder felügyelő úr irodáján keresztül.

A felügyelő úr megengedte, hogy engem azonnal felkeress, ruházati dolgok miatt. Kérlek, jöjj sürgősen.

Szeretettel csókol Józsid.

2.

Dátum nélkül (levéltöredék)

Szemere kávéház után a II. borbélyhoz, Novák úrhoz ide jövet beadtam a botomat (új, szeges). Azt elkérni és hazavinni. bőrtokban levő rosszabb késem, - mit pár nappal ezelőtt Neked átadtam – elhozni és a

nálam lévő jóval kicserélni. Asbest vissza. Pénzt (kb. 500 P-t) Jocikának visszaadni. Fehér poharat is.

3.

Dátum nélkül (levéltöredék)

Szikora Ernő kollégámnál (található ÜV. V. C I. em.) – Jocikám menj el hozzá – van az a 20 kilós zacskó, amelyben az élesztőért lisztet kellett volna hoznia. Szerinte a zacskó vidéken maradt egy molnárnál, aki átvett 14 dkgr. élesztőt, 7 kg. lisztért. A liszt is ott maradt. Szikora azt mondotta, hogy kb. 1 hét múlva érte meg. Tehát kérnélek figyelmeztessd, hogy az 1 hét letelt és Neked szükséges volna a zacskóra és a lisztre, mert lisztünk már nincs.

Jocikám szükségem volna 1 üvegecske benzinre, a régi kb. 1 16” decis fehér üveg tele, megfelelő.

Cipőhúzó (nyelv)

Körömvágó olló

1 pár cipőzsinór, fekete, esetleg egy régi cipőből vedd ki

1 kisebb pohár

A sárcipőt, amit hazahoztál, apa tegye pénzzé, vagy élelmiszerré, egy közeli faluban.

Ha pénzre lesz szükséged, a nyírógépet 150-250.- P-ért borbélynak, helyben add el. Sárcipő ára kb. 300.- P.

Alföldi urat (akit az óvóhelyről ismerünk) apa keresse fel a szertárban (személypályaudvar előtt) és kérje meg, hogy a „rendelt” bádogvedret apának adja át.

Pista a bakancsáért személyesen menjen el az Üv. cipészekhez. Kb. 24 P-t vigyen magával. Külön borraivalót, ha szükségét látja (bakancssal igen meg van elégedve) adjon kb. 10.- P-t. Egyébként semmit.

2 borítékom van – ehhez néhány drb. papír kellene.

Kérnélek Jocikám gondoskodj ezekről.

Huczik felügyelő úr (tolmács)

4.

Dátum nélkül (levéltörődék)

10.) Hócipő. Hétfőn reggel Édeském légy jó az üzletben mondd meg, ha 100 P-be kerül is, hogy egész talpat és egész sarkat tegyenek. A régít ne faragják le, illetőleg ne vékonyítsák. A régire ragasszák rá az újat, - minél vastagabb legyen, - Oroszországba kell. Esetleg hétfő délig itt átadható lesz nekem. Ha már itt nem leszünk, a személypályaudvaron a bevagonírozásnál sokat fogunk időzni. Apuka kérném Őt, jöjjön Velled oda, nevemet kiáltsátok. Egyébként figyelni fogok.

Kérnélek szedd össze az összes általam eltett talp- és bőrdarabokat. Ezeket szükség szerint használjátok fel saját cipőitekre. Ilyenkor a cipészeknek csak annyit adjatok át, amennyi feltétlenül szükséges.

11.) A visszaadott körömolló kelleni fog.

12.) Kötött sapkát ígértél Édesem kucsma hiányában. Ez, és még a kiránduláson használt Pullmann sapkám is. Olyan, mint amilyen Pistának is van. Speizbankell legyen, az ott lévő nagy kofferban, vagy stélá-zsin lévő nagyobbládában. Ha nem talárod, ne keresd.

5.

Dátum nélkül (levéltöredék)

Tiszta magyar származás

Régi név.

Nem volt nyilas, egész Üv., bizonyítja.

Romániai menekült, román állampolgár, magyar állampolgársága nincs.

Szigorú diétán élő gyomorfekélyes. Tavaly őszi röntgen megállapítás

3 hónapja nősült stb.

6.

Dátum nélkül

Édes Joczikám! Egyetlenem!

Szombat d.u. óta a rendőrségi palotában vagyok I. em. 13. ajtó. Még ma éjjel elvihetnek Ukrajnába. Fájó szívvel gondolok Reád, könnyes szemmel sajnálom, hogy rossz emlékeket is kell magam után hagynom.

Nem így akartam, nem így képzeltem. Sok nem várt körülmény játszott közre. Szerettelek, szeretlek most is és meg vagyok elégedve Veled.

Az érett ember komoly érzelmével vettelek el, boldogságot – amelyben részem azelőtt nem volt – és nyugodtságot keresve. Sokat szenvedtem addig is és ma is szenvedek. Mindig a jót kerestem és mindig csak jó magyar voltam.

Bocsánatodat kérem Jocikám, Tőled, Anyukától, Apukától, Pistától. Tudom, hasonló érzelmekkel fogtok reám gondolni.

Mindig csak Reád fogok gondolni és szívembe zární. Sokat úgy, amint most is, zokogva fogom fényképedet nézni.

Mindig Rád gondolva, úgy gondolom, úgy érzem, hogy Te sem fogsz másképp tenni és hozzám kitartó lesz.

Várj vissza, amint én is várni fogom azt a pillanatot, azt remélve, hogy még igazán boldogok leszünk.

Búcsúzóom egyelőre Tőled Joczikám, hitvesem. Most a könnyeink összefolynak.

Millió szerető hitvesi csókot küldök, csak Téged szerető Józsid.

Anyukának számtalan kézcsók, Apukának, Pistának forró öleléseim.

7.

1945. január 27.

1945. január 27.

Éjfél tájban, amikor csak én nem alszom.

Édes kicsi Párocskám! Egyetlenem+ Nemrég, még nem hittem volna, hogy elérkezem a mai naphoz.

Most, amikor az indulás – az elválás közelségéből – oly közel lehet, rendezem tárcámat, s kezembe kerül e dal.

Szél viszi messze a fellegeket

mögötte lángol az ég.

Nyújtsd felém édes a kis kezedet

ki tudja látlak-e még,

Ki tudja ölel-e a két karom

ki tudja csókol-e szád?

Ki tudja, mely éjjel, mely nappalon indult az üteg tovább.

Bármerre lendít a csillagos ég

nevetve tekint le rám.

Bármerre fordul a löveg kerék

mindeniütt Te nézel rám.

Állhatok úton vagy begy tetején,

süvöltbet száz zivatar

Te vagy a szívemben örök remény,

Tebozzád száll ez a dal.

Ami most történik, nem „Isten verése ez”, ahogy mondani szokták, mert 3000 emberrel – akiknek 1/5-e falusi nő, ez nem történhet egyszerre meg. Mindenesetre sok gonoszért, akik nincsenek itt..., én is megszenvedek. Pedig elég jutott már ebből.

Ez a 2 versszak most életet kap előttem s Reád gondolva – amúgy is csak Reád gondolva édes kis Joczikám, a könnyeidet nem felejttem el soha, amelyeket értem hullattál. Most láttam meg Nálad az igazi érzéseket: mi Nálad a szeretet? – Én is egészen közel jutottam Hozzád. Miért is volt erre így szükség?

... Gyenge nő (egy rózsaszál) létedre, összetörten, mennyit fáradtál.

Mindig előttem lesz szép, kedves arcocskád (fájdalmadban is oly szép voltál), amint reám néztél az emeletre, amikor közöltem Veled, hogy talán már az éjjel tovább visznek, vizsgálat nélkül.

Ha valaha szükségés lesz (amit elképzelni nem tudok), tartsd elém a túlközepétől kezdődő sorokat. Ez elkerülhető, ha mindenkor megértjük egymásért rendeltetésünket és rövid életünk célját, valamint, hogy kölcsönös boldogításért kell törekednünk.

Búcsú szavaim: Ha a fagyot kibírom, tökéletes boldogság vár reánk. Ebben bízz és légy nyugodt, ne szomorkodj miattam. Hogy nem féltékenykedjem valamikor sem, ennek még a látszatára se adj okot.

Az Ég Veled! Forró szeretettel számtalanszor csókollak, Józsid

8.

1945. január 30.

Aranyos drága Margarétám!
Kicsim Párom! Édes feleségem!

A nekem oly drága soraidat, - az azokban kifejezett igaz érzelmeidet, szívem mélyéről köszönöm, még jobban viszonzom és hálásan csókollak értük.

Könnyek között olvasott leveledet szívem fölött fogom viselni és mindahányszor szükséges, abból erőt és reményt fogok meríteni.

Nem tudok most Neked hosszan válaszolni, - nagy kín volna, - a torkom összeszorul. Csupán biztosíthatlak a legnagyobb szeretetemről, a síríg, s arról, hogy mindig csak Reád gondolva, egyedül csak a Te drága lényed és arcocskád fog szemeim előtt lebegni.

A leveledben olvasottakra, kérnélek, ne epeszd Magad, ezzel úgy sem segítsz, csak ártasz Magadnak. Bizonyos, ha majd megérem, hogy visszajövök, akkor is olyan leszel mint most.

Arra ne is gondolj, hogy gyermekünkkel valami baj érhetne.

Képnélek arra, hogy nyugodtan élj, hogy rövid ideig tartó frigyünk gyümölcse, egészséges, fejlett lehessen, - főleg a mai kor utókövetkezményei nélkül.

Ha velem történne valami, viseld el és ne tedd Magad tönkre. Talán így kellett történnie.

Akkor azonnal tedd meg a lépéseket a nyugdíjigényért, különösen gyerekünkre való tekintettel is. Ez év (1945) július 15-én lesz 20 (húsz) nyugdíjéve.

Minden, ami utánam marad, a Tiéd. Adósságom, kötelezettségem nincs! (Kivéve könyv részlettartozásokat: Pestre 200.- P. kiegészítéséig, még 1 részlet, 10 vagy 20 P. és a „Magyar Jövő” könyvadásítójának 53 O, aki irodában szokott felkeresni s akit hónapok óta nem láttam).

Tehát mindenem, ami utánam marad: a Tied. – Ha valaha találkozol testvéremmel, Sáríkánnkkal, engedd meg, hogy emlékül valamit választhasson.

De keresd is, hogy egyszer őt megismerd, mert egy drága lélek. (Egyéb tárgyakkal belátásod szerint rendelkez.)

Amint tudod, a ház (aradi szülői ház), kert és bútorok 4/6 része nevémen volt, amit gyors eljövetelemtől, amikor idő már nem volt más-képp határozni és cselekedni, testvéremnek ajándékoztam, aláírással, amelyből később okirat lett, azzal a megállapodással, hogy későbbi kialakulások folyamán, visszakérül tulajdonomba. (Erre azért volt szükség, mert akik onnan eljöttek vagyonukkal, előbb rendelkezniök kellett, legalábbis eladniok, - amire idő már nem volt, esetleg csak elherdálni a nővérem a házban idegenekkel találta volna magát szemben.)

Ha később édes Joczikám útlevelét tudsz váltani – vagy útlevélre szükség sem lesz, - keresd fel, egymást biztosan nagyon meg fogjátok szeretni.

A Sáríkánnktól való megegyezéstől valamint a lehetőségektől függ, hogy a már leírt vagyontárgyakból mennyi száll Reád.

Kívánságom az volna, s ez itt írásban áll, hogy mindannak, aminek én nem tudtam gyümölcsét élvezni, azaz örülni, befektetéseimnek hasznát venni, - legnagyobbbrészt a Tied lehessen. Természetesen, az érdekeket közös nevezőre kell hozni. Pl. egy megoldás volna, mindent eladni, de aki országot változtat, elveszíti nyugdíját. Az egyszerűbb megoldás a végleges helyzet kialakulásától függ.

mindezek megírására édes jó Jozsikám, a Rólad és gyermekünkről való gondoskodás késztet. Sőt jövőd utódomnak ezen a téren törvényes jogai lehetnek ill. lesznek.

Kevés reményem van, hogy innen hamarosan megszabaduljak. Ha egyedül lennék, úgy mint annyi ideig, belenyugodnék, - de így, kimondhatatlan érzéseim vannak.

Még akkor is könnyebb lenne ezt elviselni, ha legalább 2 évig együtt lettünk volna, jobban megismertük és megszoktuk volna egymást.

Éppen most, kedden délben terjedt el, hogy ma éjjel megyünk. Most viszik teherautóval az udvaron elkészített sok kályhacsövet is, a vagonokhoz.

Ha ma nem sikerül..., holnap már késő lesz. – Ma az igazolt kommunistákból többeket elengedtek.

Várlak az ablaknál, búcsúszom. Ég veled Jozsikám, Édesem, Feleségem. Nem felejtelek el, még jobban foglak szeretni. Bízál bennem, aminthogy én is bízom Benned! Még nagyon boldogok kell, hogy legyünk s meglátod a Sors ezt meg fogja adni.

Ezt remélve, ebben bízva millió csókkal, forró szeretettel ölel a Tédig mindig igazán szerető férjed, Józsid.

Anyukának, Apukának, Pistának, Mindnyájatoknak a legjobbakat kívánom, szeretetet, békességet, megértést. Ne nehezteljetek reám. Írni fogok, amint lehetséges, írjatok Ti is. vigyázatok egymásra. Kérvélek Apuka, hogy Jozzika éjjel legyen a közeledben. Szerető kézcsókjaim és szerető csókjaim küldöm Józsitok

Viszontlátásra édes jó Szerelmem.

Miskolc, fogdából, 1945. január 30-án.

9.

1945. január 30.

1945. I. 30. este 10.

Édes drága kis Jozsikám! Jó Feleségem!

Szeretnék tömören, de értelmesen beszámolni a mai napról és megkérni Téged, mi a teendő.

Hirtelen ott kezdem, hogy miután elmentél a legnagyobb kétségek között, egy orosz bizottság, tolmáccsal, összeírta az útra, elsősorban a miskolciakat, – a mi szobánkat is. Annyi szivárgott ki, hogy ez az első vonat Sztalino-ba (nem Sztaniszlau) Sztrálingrádon innen megy, Arad-Brassó-Bukarest-Kisinau-Torezpolj-Odesszán keresztül. Hogy ezen az éjjelen már nem megyünk el, annak oka, hogy nem tudtak eleendő vagyont kiállítani.

De jó volna, ha még 1-2 napot késne a vonatkiállítás.

Később a tolmáccsal beszéltem, aki szintén útrakész vasgyári ember (szintén fogoly) s tudomása szerint a következőket tanácsolta. A főispán által ajánlott írást nem ide, hanem a városházán, a régi polgármestéri hivatalban székelő orosz városparancsnokságnak kell átadni, onnan orosz katonával küldenék ide. De kérdés, mikor küldik?, erre már nincs idő, hátha ott hever 1-2 napig is. A tolmács tudomása szerint, az ittlévő összes foglyok parancsnoka (egy alezredes) is ott szokott legnagyobb-részt tartózkodni a városparancsnokságon. Annak a kezébe kellene

átadja a főispán. Vajon ezt éppen ott találja-e a főispán és az az ügyet vajon gyorsan magáévá teszi-e?

Attól tartok, hogy 1-2-3 órától fog függni az egész dolog és késő lesz minden. Kárba vész emberfeletti fáradságod, azért kértel legutóbb, hogy most üsd a vasat és szorítsd, nehogy óriási áldozathozatalod hiábavaló legyen és annak eredménye 1-2 órán múljon.

Tapasztalatokból tudom, mit jelent az életben egy fontos óra, egy nagy pillanat elvesztése, amely döntő, s amely után késő minden.

Drága Életem, ma délután erre hívtam fel figyelmedet olyan hévvel, hogy ezt az óriási csalódást elkerüljük. Nem mondhatom, hogy nem értettél meg, - biztosan megértettél. Drága Életem, én tisztában vagyok rettenetes harcoddal, kínódásoddal, utánajárásoddal, amellyel értem küzdesz.

Egyedül vagy, egyedül harcolsz értem, egy gyenge nő, aki elé ily feladatok még nem tornyosultak, ilyen körülmények között, ilyen nagyhatalmasságokkal szemben.

Nem csoda, ha belefáradsz, összeroskadsz, étlen-szomjan kimerülve. – Tehát kétség ne legyen. Minden elismerésem, legfőképpen minden hálám a Tiéd.

Én csak lelket igyekeztem önteni Beléd, még egy csepp erőt, most a végső pillanatban. Mit éreznél utánam, ha minden fáradságod dugába dőlne. – Az este még sokszor kinéztem, megértettem, hogy újabb eredmény nem volt és későre maradhattál, 7 óra miatt már nem jöhettél. Egész késő este is kinéztem. Úgy rémlett, ha közeledni lehetne, biztosan ott állnál.

Most éppen oly szorult a helyzet, mint tegnap d. u. volt. A vonat kész lehet és indíthatnak.

Ha már az írás megvolna, nem-e volna jó bekapcsolni a mi kapitányunkat (aki nálunk lakik). Hogyan lehet készenlétben tartani, hogy ha már az írás megvan, azt elhozná ide, átadná az alezredesnek (rangja: pót polkovnyik). Ha Apuka meg tudná magyarázni miről van szó (de ugyan mikor?), ő a főispánnál is közbejárhatna. Attól tartok ugyanis, hogy épületünk parancsnoka nem lesz éppen akkor az orosz városparancsnokságon (ott tolmács is van). Az épület vagyis az itteni parancsnok (potpolkovnyik) nevét eddig még nem tudom.

Ha még 2 nap volna, minden rendben volna.

Most már az okmányok is nálam vannak. De enélkül is igazolni lehetne magyar származásomat, akár a főispán, záradékolásképpen a kisgazdapárt írására: R. J. magyar származású román állampolgár, kibocsátható. – Nem tudom, mi van a kisgazda párt írásán, de annak tartalmaznia kell, hogy politikailag megbízható vagyok, nyilas nem voltam, vagy népellenes párttevékenységet nem folytattam. – Úgy értettem, mintha ugyanarra az írásra, az én igazgatóm Barta, ezt rá vezette volna.

Most már tanácsot sem tudok adni, minden Tőled függ, hogyan sikerül még időben bejutnod és a többi is gyorsan folyhat-e le.

Szívből, a legnagyobb szeretettel köszönöm minden értem történet fáradozásodat, amely talán-talán nem vesz kárba.

Ha mégis mennem kell, a legnagyobb fájdalommal hagylok itt, de sokszor kezdek belenyugodni, mert ha itt maradnék, ezután sem hagyánának békében. Azt nem tudhatom mennyi ideig leszek távol. Beszélnek 1-5 évig. Bizony ez sok volna az én életemben s Veled mi lenne addig. Én ruházattal, talán a legjobban vagyok felszerelve és igyekeznék feltalálni magam, s ezzel csak segítenék magamon.

Az aradi állomáson (már eleve is) mindent elkövetnék, hogy Sári-kánkkal beszélhessek. Vonat ott sokat fog állni és érte küldenék. Képzeld azt a viszontlátást, útközben. De vajon él-e még?

Joczikám, édes Joczikám drága, újra búcsúzó Tőled. Ha el kell menni, forrón szeretve, mindig csak Reád fogok gondolni. Oh, mily hosszú és fájdalmas lesz ez. Mindennek az oka, hogy születtünk és magyarok vagyunk. Mindnyájatokat igaz szeretettel csókolva, Téged még-egyszer ölel, milliószor csókol, sok kézcsókkal Józsíd.

10.

1945. január 31.

Miskolc, rendőrségi orosz fogda 1945. január 31.

Egyetlen kincsem!

Még egy búcsúcsókot küldök Feléd. Szerdán d.u. ½ 4-kor indulásra kész vagyok a Gömöriről.

Tudod mit fogadtunk egymásnak. Én betartom. Nem kell mondanom, légy kitartó hozzám. Ne higgy senkinek.

Ezután vár még a boldogság reánk. Így nem fejezhetjük be életünket. Vigyázok magamra Érted, csakis Érted.

A mielőbbi boldog viszontlátásig örök hűségessé szeretettel csókol a te Józsíd

Mindnyájatokat igaz szívvel és szeretettel csókol sok kézcsókkal

Józsitok

Éljetek szépen békességben, szeretetben, ezen a küzdelmes Földön.
Ég Veletek.

11.

1945. február 1.

Fűzesabony, 945. II. 1.

Kedves János Bátyám!

Légy szíves, drága feleségemet értesíteni, hogy II. 1-én reggel F.abonyba érkeztünk. Kocsiban fűtés van, fekvő hely is van priccsen.

Isten Veletek. viszontlátásra.

Rezes József

Joczikám még egyszer forrón csókollak. Józsíd.

12.

Nagyvárad, 1945. február 3.

Édeském! Sarikánk címe: Rezes Sarolta. Arad, Calea C. VlaicuNo
205. Amint lehet írni, vedd fel vele a kapcsolatot, megnyugtatta őt. Én

amint lehet, írni fogok Neked, címemet megadva. Kérnélek menj az osztályfőnökömhöz, kenyérért, fizetésért, minden támogatásért. Piller úrral a kapcsolatot ne veszítsd el. Ő jóakarónk.

Ügyesen, okosan rendezd dolgainkat. Vigyázz Magadra. Mindent rendezz és cselekedj legjobb belátásod szerint. vizsgálat nincs. Magas közbenjárás, míg itt vagyok, segít. Itt orosz felügyelet alatt vagyunk, csak náluk lehet célt érni.

Millió csókkal szerető Józsid.

Úgy hallom, holnap megyünk el innen Ukrajnába. Addig jövődő gyermekünkre nagyon vigyázz!

Forró szeretettel Józsid.

REZES JÓZSEF ÉS FELESÉGE SORSÁVAL KAPCSOLATOS IRATOK

1.

NYILATKOZAT

Alulírott Békési József tartalékos főhadnagy, aki Rezes József egy éves önkéntessel az 1923/24. évben a nagyszebeni „Károly főherceg” román gyalogsági tiszti iskolában szolgáltam, becsület szavamra a következőket nyilatkozom:

1./ 1924. május havában a Nagyszeben melletti Morgonda községben, fenti tiszti iskola 1 hónapos hadgyakorlatán a 4. önkéntes század első raja egy száz házában volt jelen, ahol Rezes József meghívottai voltunk születésnapja alkalmából. A jelenlevők kb. tízen magyarokból és szászokból állottunk. Az első pohár bornál Rezes József román hadseregbeli egy éves önkéntes felállott és a következőket mondta: „Ezt az első pohár bort igyuk meg Horthy Miklós egészségére és Magyarország feltámadására.”

Alulírott kivül emlékezetem szerint jelen voltak: Lelik Mihály, Wekerle József, Blum László, Speil Ottó, Wachner, Klemens és valószínűleg Hermann és Róth, valamennyien e. é. önkéntesek.

A fenti epizód – ha nem is teljes egészében, de legalább oly formában, hogy Rezes József nagy magyar – a szakaszparancsnoknak tuda-

mására jutott s emiatt nevezett mindenféle tortúráknak volt kitéve s a fásztó hadgyakorlat alatt éjjelenként téglával megtöltött hátizsákkal sétáltatták.

2./ Ugyanezen hadgyakorlat alatt, harcászati céllövészetben megtagadta az engedelmességet. Egy aktív tiszt azon parancsát, hogy teljesítsen 50 „feküdj-fel”-t, visszautasította, mint személye ellen irányuló állandó kínzást.

3./ A tiszti iskola utolsó napján, midőn a regáti oktató tisztünk, Vamanu főhadnagy a sorban álló szakasztól elbúcsúzott, Rezes József önkéntesnek – akit nem küldtek hadnagyi vizsgára – a következőket mondta búcsúzóul: „Rezes! Ne légy oly nagy magyar!” Mire ő a következőket válaszolta: „Magyarnak születtem és magyarnak halok meg!”

4./ Az étkezdét egyszer egy bukaresti tábornok látogatta meg. Majd azt kérte, hogy minden önkéntes írja egy papírra nevét és nemzetiségét. Rezes József nagyobb betűkkel írta nemzetiségét, mint nevét s ezért a papírokat összegyűjtő tiszt megkérdezte, miért írta magyar nemzetiségét két kilométer nagyságú betűkkel. válasza ez volt: „Hogy mindenki lássa”.

A fenti és azokhoz hasonló körülmények és tények következtében Rezes József állandó üldöztetésnek volt kitéve. Sokszor megtörtént, hogy éjjel alvás helyett „carcer”-be, egy férgekkel teli deszkabódéba zárták, melyben leülni sem lehetett, csak állni volt hely.

Az egyik állandó ok, ami miatt csaknem naponta raportra volt rendelve az volt, hogy magyarul beszélt, mi tilos volt. Ezért állandó fenyegetésekben, szidalmakban és büntetésekben volt része. Mindezeket Rezes József a négyszögben felállott század közepén feszes vigyázban, de közömbösen hallgatta végig, ami a főhadnagyot még jobban felbőszítette.

A vasárnapi kimentőktől el volt tiltva.

Rezes József akkor, mint egy éves önkéntes egész év alatt, minden körülmények között hajthatatlan igaz magyarságáról tett bizonyosságot, kitéve magát annak, hogy bármely percben haditörvényszék elé állítják, hova – mint mondták – csak azért nem küldték, hogy a nagyszebeni tiszti iskola „magyar nívója” csorbát ne szenvedjen.

Kelt Kolozsvárt, 1940. november 30-án.

Békési József
tartalékos főhadnagy
/Kolozsvár, Deák Ferenc ucca 46./

Előttünk, mint tanuk előtt:

Dr. Erdős Jenő
ügyvéd
/Kolozsvár, Vajda ucca 8./

dr.Kurcsin Hunor

ny. táblabíró
/Kolozsvár, volt Merzescuucca 16./

2.

M. kir. rendőrség miskolci kapitánysága

Szám: 9/22-1942.

Tárgy: Rezes József román állampolgár visszahonosítása

Hív. sz.: 5576 ki. 1942.

Mell: 18 drb.

Miskolc thj. város Polgármesteri Hivatalának!

Miskolc

Fenti számú megkeresésére értesítem, hogy Rezes József román állampolgár visszahonosítása ügyében érdemleges válaszomat folyó évi február hó 17-én 9/10-1942. szám alatt a 3088 ki. 1942. számú átiratára megküldöttem.

Miskolc, 1942. február hó 25-én.

A kiadmány hitelül:

[olvashatatlan aláírás]

s.hiv. igazgató

A kapitányság vezetője:

Tasnády s.k.

m. kir. rendőrfőkapitányhely

Irat levéltári jelzete: MNL BAZML IV. 1906. 3088/1942.

3.

Miskolc thj. város Polgármesterétől

9587/ki1942-7320/ki 942.-

ki.193

Tárgy: Rezes József miskolci lakos visszahonosítása

Mell.: 19 drb.

Nagyméltóságú

M. kir. Belügyminiszter Úr!

M. közj.oszt. Bpest

A csatolt kérvényiratokat döntés végett tisztelettel felterjesztem, én a magam részéről a kérelem teljesítését javasolom.

(Folyamodót visszahonosítása esetén miskolci illetőségűnek elismerjük.)

Miskolc, 1942 márc. 5.

[olvashatatlan aláírás]

előadó

Mády Ilona

[olvashatatlan aláírás]

polgármester.

Ki: Címnek J-9 19 drb. melléklette.

Ferenc József rkp. 24.

(II. közj. oszt.)

Irat levéltári jelzete: MNL BAZML IV. 1906. 3088/1942.

4.

Nyilatkozat

Alulírott Lyka Antal, Magyarország többszörös válogatott labdarúgója, mint a Ferencvárosi Torna Club labdarúgó csapatának játékosa 1936 augusztus 15 és 16-án Bukarestben mérkőztünk a C. D. R. Rapid és Ripensia román csapatok ellen. A román labdarúgás ekkor állt sikereinek csúcspontján, ugyanakkor mi nem ismertük közelebbről az ottani állapotokat, feszült légkört, a közönség ellenséges magatartását, annak ellenünk készülő tüntetését és az emberre menő balkáni játékmódot.

Az ottani sok magyar közül Rezes József hívta fel mindezekre figyelmünket egy hosszú levélben, amelyet nekünk a bukaresti Hotel Princiar előtt – ahol megszállva voltunk s ahova őt nem engedték be a mérkőzések előtt – átadott. Rezes Józsefet, a levél íróját és személyes átadóját azelőtt soha nem ismertük és nem láttuk, a bécsi döntés után Budapesten kutatott fel a Magyar Labdarúgók Szövetsége útján.

A levél az egész csapatnak szólott, amelyben kedves magyar testvéreinek szólítva, telve hazafiassággal és a magyar színei győzelméért való aggodalmával, adta tudtunkra fentieket, továbbá a bukaresti sajtó útján ellenünk történt előzetes harcra tüzelését, az utca kiadott jelszavát, hogy: legjobbjainkat rúgják le, mert a román futball európai hírnévre

törekedett a világhírű F. T. C. legyőzése által, majd közölte azt is, hogy a román játékosok a mérkőzés bevételeiből pénzbeli részesedést és minden gölért tízezer lej külön jutalmat fognak kapni.

Rezes József a továbbiakban magas nemzeti érdekeinkre hivatkozott és kért bennünket, hogy a magyar színek diadalra jutását úgy tekintsük mint egy háborús erőpróbát, éppen ezért technikai tudásunkkal kövessünk el minden lehetőet ennek érdekében és ne engedjük, hogy ottani recept szerint vereségünk esetén a sajtó hetekig ujjongjon és becsmérleje a magyart. Mint írta, akadályozzuk ezt meg és szerezzünk tiszteletet a magyar névnek!

Mi jólesőleg vettük tudomásul és igen értékeltük Rezes Józsefnek az ottani helyzettel tisztában levő tanácsait, mely olyankor jött, amikor Bukarestben Hazánk ellen valóban a legellenségesebb indulatokat tapasztaltuk, közelünkbe senkit sem engedtek, aki tájékoztatott volna, a pályán botrány tört ki ellenünk és fegyveres karhatalom beavatkozására került sor s nem csak a közönség, a játékosok is szidalmaztak bennünket.

Rezes Józseftől mindez igen szép cselekedet volt, s bizonyára mint Aradról Bukarestbe helyezett C. F. R. alkalmazott, nem kis mértékben exponálhatta magát, amidőn mint kisebbségi magyar a román óceánban fenti módon szolgálta nemzetének ügyét kockázatok árán is.

Jelen nyilatkozatomat felelősségem teljes tudatában ennek bizonyítására adom.

Budapest, 1943. március 16. Lyka Antal s. k. Budapest IX. Soroksári út 38-40 II. 1.

5.

Nagyméltóságú

M. kir. Belügyminiszter Úr!

Kegyelmes Uram!

Alulírott Rezes József 42 éves őskeresztény, miskolci Máv. intéző, aki Aradon születtem és 1940. IX. 7-én még a Honvéd csapataink bevonulása előtt, a Kárpát-medencén kívül levő szolgálati helyemről: Bukarestből Kolozsvárra menekültem, azon alázatos kérelemmel járulok Nagyméltóságod elé, hogy 408.314/1942 B. M. számú összes fórumokat megjárt visszahonosítási kérelmem kiadatását engedélyezni kegyeskedjék.

Alázatos kérelmem támogatására bátorkodom felhozni, hogy a Kormányzó Urunk Őfőméltósága a Hivatalos lap 294/1943. számában éppen a román uralom alatt véghezvitt bátor és hazafias cselekedeteiért részemre a Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetést méltóztatott adományozni, továbbá, hogy alulírott a tulajdonképpen Romániának (Regát-nak) 1926. I. 1-től 1940 IX. 7-ig, 15 éven keresztül, megszakítás nélkül voltam a legkeservesebb lakója és illetőségűje. A moldovai Buzau-ban 3 évig és utóbb Bukarestben 12 évig laktam, mint bűnhődésért odahelyezett magyar nemzetiségű c. f. r. hivatalnok. Ezen állításaimat illetőleg tény, számtalan okmánnyal és személyazonossági igazolvánnyal a legtökéletesebben tudom igazolni.

Mit tehettem, jó magyar, a bécsi döntés napján, amikor 22 évi reménykedés után, erőmben meginogva a rádióból értesültem, hogy szülővárosom Arad nem került vissza s én a vasgárdisták fekete listáján Bukarestben találtam magam.

Az én legutolsó illetőségi helyem Bukarest volt. Lelkileg nem bírom elviselni, hogy engemet valami is, akár a trianoni békeparancs szerinti volt állampolgárságom is odafűzzön. Kötelességemet megtettem a román óceán közepén is, nehéz körülmények között, amire ma, Hazámban, hivatkozhatom, anélkül, hogy ezzel sok onnan jöttet megsértenék.

Méltánytalannak találok, hogy amikor a Regátból és Dél-Erdélyből menekültek közül sokan már megkapták visszahonosításukat, én ebből ki vagyok zárva.

Alázatos kérelmem megismétlése mellett, maradtam Nagyméltóságodnak a

Miskolc, 1944. február 21.

alázatosabb szolgálja

zes József

intéző

kolc, Deák F. tér 2. szám

leg-

Re-

Máv.

Mis-

Nagyméltóságú

M. kir. Belügyminiszter Úr!

Kegyelmes Uram!

Alulírott Rezes József 42 éves őskeresztény, miskolci Máv. intéző, aki Aradon születtem és a bécsi döntéskor még a Honvéd csapataink bevonulása előtt, a Kárpát-medencén kívül levő szolgálati helyemről: Bukarestből Kolozsvárra menekültem, alábbi alázatos kérelemmel járulok Nagyméltóságod elé:

408.314/1942. B. M. sz. visszahonosítási kérelmem, amely az összes illetékes fórumokat megjárta, közvetlenül a kiadatás előtt irattárba lett téve.

Tekintettel, hogy a Kormányzó Urunk Őfőméltósága a Hivatalos lap 294/1943. számában éppen a román uralom alatt véghezvitt bátor és hazafias cselekedeteimért részemre a Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetést méltóztatott adományozni, és tekintettel, hogy a következő kollégáim: Barcza István, Barcza Istvánné, özv. Árpád Jánosné és fia, Árpád Jenő, akik szintén Ó-romániából (ill. Regátból) menekültek és velem együtt itt vannak Miskolcon, egy és ugyanazon Máv. szolgálati főnökségnél, visszahonosításukat 1943. XI. 11-i keltezéssel 472.208/1943. B. M. XIX. sz. alatt megkapták és az állampolgársági esküt is 1944. I. 19-én letették, alázattal kérem Nagyméltóságodat, hogy különösen a Nemzetvédelmi Kereszt alapján, mely kitüntetésem a leghívebben tükrözi vissza román uralom alatt bebizonyított jó magyarságomat, visszahonosításomat soron kívül engedélyezni méltóztatassék.

Így jogilag nem érezném magam háttérbe szorítva, olyan menekült kollégáimmal szemben, akik az idegen uralom alatt fajunk védelmében nem tűntek ki, ma azonban Hazánk állampolgárai, ami én még nem vagyok.

Alázatos kérelmem megismétlése mellett, magamat Nagyméltóságod bölcs rendelkezésének alávetve, maradtam Nagyméltóságod

Miskolc, 1944. február 21.
alázatosabb szolgálja

zes József

intéző

kolc, Deák F. tér 2. szám

leg-

Re-

Máv.

Mis-

7.

1944. december 21.

1944. december 21.

Tekintetes Üzletvezetőség,
Miskolc

Alulírott tisztelettel jelentem, hogy feleségem – 1944. november 1. óta már nem áll a kerületi gazdasági felügyelőség alkalmazásában; a háztartást otthon vezeti.

Tisztelettel kérném ennek előjegyzését és a családi pótlék szíves kiutalását.

Miskolc, 1944. december 21.

Tisztelettel

Rezes József

intézőMű. V. o.

8.

Igazolási jelentés

Alulírott Rezes Józsefné sz. Gecse Margit Jolán miniszteri s. hivatali kíségető munkaerő hivatkozással a 15/1945. M.E. sz. rendeletre, melyről a mai napon szereztem tudomást, személyemre vonatkozó jelentésemet az alábbiakban tisztelettel előadom:

Sem 1939. szeptember 1-e előtt, sem ezután politikai pártban tevékenységet nem fejtettem ki, sem ilyen irányú gyűléseken részt nem vettem, miután arra semmi tehetséget nem éreztem magamban.

A kerületi m.kir. gazdasági főfelügyelőségen teljesítettem szolgálatot mindaddig, amíg a belövésektől szabadon lehetett közlekedni.

Férfijemmel, Rezes József máv intézővel Miskolcon maradtam és a város körül és bent a város területén folytatott harcok alatt is itt maradtam.

A Vörös Hadsereg bevonulásától január 8-ig közmunkára voltam igénybe véve, majd január 8.-tól a Borsodvármegyeim.kir. gazdasági felügyelőségen dolgozom.

Miskolc, 1945. január hó 18.

Rezes Józsefné
miniszteris.hiv.kisegítő
munkaerő

Levéltári jelzet: MNL BAZML XVII. 407. 1088/1945.

9.

Főispán Úrnak

Miskolc

kérelme:

Rezes Józsefné sz. Gecse Margit Jolánnak (Hejőcsaba, Középszer
12. sz. lakosnak,

melyben férje rendőri felügyelet alól való elbocsátását kéri

Melléklet: drb.

Főispán Úr!

Alulírott mély tisztelettel fordulok Főispán Úrhoz, hogy alábbi kéresemet teljesíteni méltóztassék:

Férjemet, Rezes József máv. intézőt 1945 év január hó 26-án egy magyar rendőr lakásunkról magával vitte minden megokolás nélkül. Férjem ekkor a rendőrségre ment védelmet keresni, ahonnan a rendőrfőnök kellő igazolás után elbocsájtotta. Következő nap azonban ismét érte jött egy rendőr és elvitte és azóta férjemet a rendőrségi palotában fogva tartják.

Tekintettel arra, hogy férjem, aki 1901 év május 25-én Aradon született, apját Rezes Jánosnak, anyját pedig Klánik Máriának hívták, tiszta magyar származású, és semmiféle németérezelmű pártban nem működött, annak tagja nem volt. Férjem tiszta magyar származású és magyar érezelmű ember, aki Aradról a visszacsatolás után Magyarországra menekült. Férjem még a mai napig is román állampolgár, miután a visszahonosítását még nem sikerült megszerezni,

de tekintettel arra is, hogy férjem súlyos gyomorfekélyes beteg, ennélfogva nehéz testi munkát végezni nem tud, diétára van szüksége, és arra is, hogy én a felesége három hónapos állapotos vagyok s ha férjemet elvinnék mellőlem, én is minden támasz nélkül maradnék, mert betegsége miatt nem hinném, hogy családjához többé visszatérhetne.

Tisztelettel kérem Főispán Urat, hogy férjemet szabadon bocsájtatni kegyeskedjék.

Tisztelettel megemlítem még, hogy férjem az elmúlt háborúban a román hadseregben mint vörös katona harcolt és ezért ott nagyon sokat szenvedett.

Fentiek alapján tisztelettel kérem kérésem meghallgatását és pártfogyó intézkedését.

Miskolc, 1945 január hó 29-én

Mély tisztelettel:

10.

Magyar Államvasutak
Üzletvezetősége Miskolc
415/1945. I.
T.

Nemzeti Bizottság

Miskolc

A miskolci üzletvezetőség számosztálya létszámába tartozó Rezes József Máv. intézőt a rendőrség kiküldöttje elvitette, s a mai napig is ott tartja. Rezes József intézőt 1941 évben a kolozsvári ÜV-től helyezték Miskolcra, elsőrangú munkaerőnek bizonyult, magatartása kifogástalan és megbízható volt, tudtunkkal néPELLenes cselekményt nem követett el, s politikai tevékenységet sehol sem fejtett ki. Szabadon bocsátását véleményezzük.

Miskolc, 1945 évi január hó 29.

A miskolci üzletvezetőség vezetője

Barta s.k.

üzletigazgató

11.

Hejőcsaba község előljáráóságától

10526/1945.

Igazolvány

Igazolom, hogy Rezes Józsefné 1913 évi születésű áll. tisztv. foglalkozású, férjét Rezes Józsefet az orosz katonai parancsnokság munkára 1945 év január hó 25 napján elvitte, és azóta nem tért vissza. Nevezett feleségét és – gyermekét tartotta el.

Hejőcsaba, 1945. márc. hó 13.

Nemes
jegyző

12.

Nyilatkozat

Alulírott Üzemi Bizottság hivatalos kijelentjük, hogy az üzletvezetőség számosztályában beosztott Rezes József intéző népellenes magatartásáról tudomásunk nincsen és ezideig hozzánk ilyen irányú bejelentés nem érkezett.

Miskolc, 1945. május 15-én.

Üzemi Bizottság
elnöke:
Schorbauer s.k.

13.

Jegyzőkönyv

Mely felvétel a 4.740/1945. M.E. sz. rendelet 1. §-ában előírtak alapján Miskolc thj. város közjótékonyági Ügyosztályának hivatalos helyiségében 1946. év március 4. napján.

Jelen vannak alulírottak.

Megjelent előttünk Rezes Józsefné hejőcsabai Középszer 12. sz.a. lakos alulírott két tanú kíséretében s becsületére és lelkiismeretére való hivatkozással kijelenti, hogy sem ő maga sem kk. Ágnes (1945.) gyermek(i), sem meghalt, hadifogságba jutott férje, Rezes József, ki 1901. évben Arad helységben született, anyja neve: Klánik Mária, nyilas vagy fasiszta szervezetnek tagja nem volt, „SS” alakulatnál szolgálatot nem teljesített, fasiszta szervezet vagy alakulat illetve célkitűzései érdekében propagandát nem fejtett ki, ilyen szervezet vagy alakulat célkitűzéseivel nem azonosította magát, antidemokratikus politikai magatartást soha nem tanúsított.

Kijelenti továbbá, hogy nevét nem németesítette vissza, és magyar-német kettős állampolgársággal nem rendelkezik.

Két tanú fél kijelentését megerősíti és helybenhagyja.

Felolvasás és megmagyarázás után a jegyzőkönyvet jóváhagyólag aláírtuk.

dr.Pohovics Béla
jegyzőkönyvvezető

Rezes Józsefné
fél aláírása

Előttünk mint tanúk előtt:

Piller János

lakcím: Miskolc, Bottyán János u. 16.

dr.Fridély József

lakcím: Miskolc, Kálvin u. 24. szám.

Levéltári jelzete: MNL BAZML XVII. 420. 176/5445/1946.

14.

NYILATKOZAT

Alulírottak büntetőjogi felelősségünk tudatában kinyilatkoztatjuk, hogy Rezes József máv. intéző, aki 1901. május 25-én Aradon született (anyja neve Klánik Mária) velünk együtt 1945. január 31-én Miskolcra Oroszországba munkaszolgálatra lett szállítva.

Megérkezésünk után kb. két hónap múlva gyomorbetegségbe esett és 1945. évi április hóban elhunyt.

Parkamuna (Ukrajna-Dombasz) Vorosilovszk város közelébe eső bányatelep 5-ös számú láger temetőjébe temettük el, mely temetésen magunk is jelen voltunk.

Fenti nyilatkozatunk esküvel is hajlandók vagyunk igazolni.

Miskolc, 1946. év február hó 20.

Leisz Nándor
„MÁVAG” intéző

Hoffmann József

Barth Lajos

Böhmer Aladár

Tapfer József

15.

Miniszter úr!

Budapest

Alulírott Rezes Józsefné azon tiszteletteljes kérelemmel fordulok Miniszter úrhoz, hogy férjem, Rezes József máv. intéző jelenleg hadifogoly részére az 5000-1946. M. E. sz. rendelet alapján szervezett 13. Máv. létszámcsökkentő bizottság 13-717-1946. számú Határozatát a 11.000-1946. ME. sz. rendelet 2. §. (1) bekezdésének c) pontja alapján megsemmisíteni méltóztassék.

Kérelmem indoklására előadom, hogy férjemet az orosz felszabadulás után, 1945. év január hó 24.-én a némethangzású nevéekkel együtt, tévedésből Oroszországba munkára vitték.

Férjemet, mint hadifoglyot, a fent nevezett bizottsága a rendelet 2. §-ának (3) bekezdése alapján – helytelenül – vonta mint létszámfelettit szabályszerű végelbánás alá.

Miután a 11.000-1946. M.E. sz. rendelet 2. §. (1) bekezdése c) pontja akként intézkedik, hogy – amennyiben a hadifogságban levő alkalmazottat a R. 1.§. (3) bekezdése alapján bocsátották el, vagy vontak végel-

bánás alá, - úgy a határozatot semmisnek kell tekintetni, tisztelettel kérem ez ügy felülvizsgálását, illetve az említett határozatot megsemmisíteni.

Ezen indok megerősítésére, tisztelettel mellékelem az illetékes községi előljáráóság hivatalos igazolását.

Fenti kérelmem megismétlése mellett vagyok:

Miskolc, 1946. szeptember hó 26.

Tisztelettel:

16.

A miskolci járásbíróság

Pk. 26.394/1958/5. szám.

A beadványokban erre a számra kell hivatkozni.

A bíróság a személyesen eljáró Rezes Józsefné miskolci ügyvéd által képvisel lakos, kérelmezőnek az 1958. évi július hó 12-n előterjesztett kérelmére megindított eljárás eredményeként meghozta a következő

VÉGZÉST:

A bíróság Rezes Józsefet, aki 1901. évi május 25 napján Aradon, Rezes János és Klánik Mária szülöktől született, nős – nőtlen – férjes – hajadon – özvegy – elvált – házastársa: foglalkozása: Máv. intéző,

utolsó lakhelye: Miskolc, Deáktér 4. a 105/1952. (XII.28.) MT számú rendelet 10. §-ának (1) bekezdése alapján holtnak nyilvánítja és a halál idejéül 1945 év május 15 napjának 24 óráját állapítja meg.

INDOKLÁS:

A rendelkezésre álló adatok alapján a bíróság megállapította, hogy Rezes József, aki 1901 év május 25-én Aradon született, Máv. intéző foglalkozású volt. 1945 év január hó 31-én Miskolcra Oroszországba távozott, mint munkaszolgálatos.

Megérkezése után 1945¹⁰ év április hó folyamán egy nyilatkozatot jutattak el hozzám, amely szerint Parkamina-Vorosilovszky város közelében lévő bányatelepen elhunyt. Ennek a bányatelepnek az 5. sz. lágereben temették el.

A fentiek alapján a bírósági hirdetményi végzés nem vezetett eredményre és ezért a bíróság Rezes Józsefet holtnak nyilvánítja.

Miskolc, 1958. évi január hó 9-n.

A kiadmány hitelül

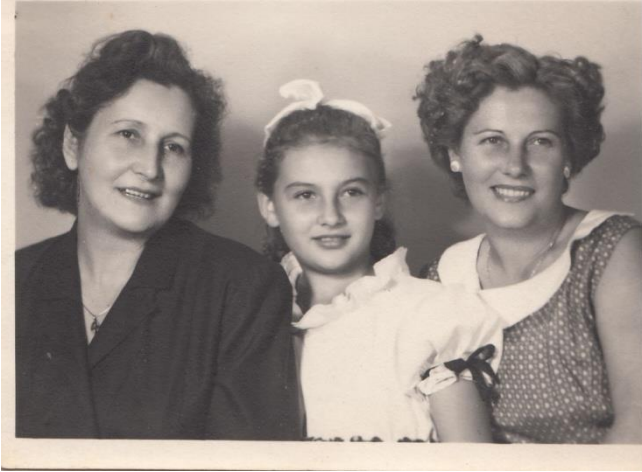
Nagy
irodavezető

dr. Richvaldszky Éva
tanácsvezető

¹⁰ Téves év, helyen: 1946

ÉDESAPÁM EMLÉKÉRE

Kisida Ferencné szül. Rezes Ágnes Emese

Rezes Sarolta, Rezes Ágnes és Rezes Józsefné Gecse Margit
Arad, 1956

Édesapám, Rezes József 1901-ben Aradon született. A történelem viharai egész családját végig kísérték. Két bátyja, akik ifjú hadnagyok voltak, az első világháborúban hősi halált haltak. A trianoni döntés eredményeként Arad Romániához került, de a család nem hagyta el a szülői házat. Apai nagyapámat többször bántalmazták, szidalmazták magyarsága miatt. Édesapám életét szintén hátrányosan érintették a származásával kapcsolatos atrocitások és megkülönböztetések. Ő azonban mindig büszkén és bátran viselte, hogy magyarnak született.

1940-ben már nem tudta lelkileg sem tovább viselni a megpróbáltatásokat, és a második bécsi döntés követően Magyarországra költözött, majd később Miskolcon telepedett le és dolgozott tovább MÁV tisztként. Bátor magyarságáért, a román uralom alatt is nemzetéhez hű hazafiasságáért 1943-ban Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetést kapott.

A háború végét Édesanyámmal – akivel 1944 októberében házasodtak össze – nagyon várták, és reménykedtek, hogy jobbra fordul életük. Azonban a harci cselekmények befejeződése, sajnos nem a boldog családi életet hozta el számukra.

1945. január 23. napján éjszaka lakásukra jöttek Édesapámért és elvitték minden indok, magyarázat nélkül. A miskolci Rendőrpalotában fogva tartották még kb. 600-800 emberrel együtt. Édesanyám mindent megtett, amit tudott, hogy Apám kiszabaduljon a fogságból, kérvényeket írt, könyörgött, hivatalos helyeken járt, de csak hitegették. Sajnos a fogva tartott embereket végül január 31. napján, a Gömöri pályaudvaron vonatra rakták és Édesapámmal együtt kényszermunkára szovjet lágerekbe szállították. Édesanyám itt maradt egyedül állapotosan, a mélységes bizonytalanságban, kétségek közt. Nem közöltek senkinek semmit, hová viszik ezeket az ártatlan embereket. Felfoghatatlan állapot. Édesanyám rettenetes fájdalmában kezdte el írni e Naplót, amelyben 1 év történéseit írja le. Mint egy fohász minden sora és reménykedés, hogy hamarosan viszontláthatják egymást a férjével. E sorokban fejezte ki végtelen szeretetét Édesapám iránt, megannyi erőt küldve Neki a borzalmak elviseléséhez. Csodálatra méltó az az emberfeletti

küzdelem, amellyel segíteni és óvni akarta Őt. Egyetlen vigasza a Napló volt a reménytelen várakozásban. Az igazság pedig az, hogy pár hónapos robot és nélkülözés után Édesapám szervezete nem bírta tovább...

Még a miskolci fogdából váltottak pár levelet. Édesapám az egyik utolsó levélben ezt írja:

„Mindennek az oka, hogy születünk és magyarok vagyunk!”

Ilyen egyszerűen is lehet mondani...?

Édesapám nyomorúságos körülmények között, emberhez méltatlan módon vesztette életét Ukrajnában, a Dombasz közeli bányatelep lágereiben, ahogyan több tízezer hasonlóan ártatlanul elhurcolt magyar ember pusztult el értelmetlenül.

Édesanyám e szomorú valósággal – ahogy az a Naplóból is kiderül – 1946 februárjában szembesült. Az elhurcolt emberek családtagjai között itthon mindig volt kapcsolat – titokban. 1945 végén – 1946 elején szóbeszéd lett, hogy többen haza jutottak a szovjet fogságból. Édesanyám, amint megtudta, hogy érkeztek haza túlélők, mindig igyekezett felkeresni ezeket az embereket, hogy Édesapám felől érdeklődjön. Végül a diósgyőriek – akik Apámmal együtt voltak a rabságban – igazolták, hogy Édesapám 1945 áprilisában meghalt. Így még lesújtóbb, hogy Édesanyám tizenhárom hónapon keresztül hiába reménykedett és várt haza a férjét...

Mérhetetlen fájdalommal, de csodálatos lelkiezővel búcsúzik, csalódását, dühét a törtétekért a Napló sorai őrzik. Idegrendszere szinte felmondta a szolgálatot, összeomlott a borzalmas hír hallatán, de az életnek mennie kell tovább....

Gondoskodnia kellett magáról és rólam – aki már féléves voltam – ez adott neki új erőt, nem hagyhatta el magát. A munkába és a hivatalos ügyek intézésébe menekült. Kérvényeket és igazolások sorát kellett megírnia, hiszen hivatalos értesítést sehonnan nem kapott Apám elhurcolásáról és haláláról. Jegyzőkönyvben tanúk előtt kellett vallomást tennie, hogy sem Ő, sem Édesapám nem voltak nyilas, vagy fasiszta szervezet tagjai, nem rendelkeznek magyar-német kettős állampolgársággal, „SS” alakulatnál szolgálatot nem teljesítettek. Gyakran kellett igazolnia Önmagát, hogy hűségesen és nagy odaadással építi a népi demokráciát – ami minden volt, csak nem demokrácia. Önéletrajzok tucatját kellett megírnia: pl. nyugati országgal nincs semmi kapcsolata, nincs vagyona, nincs kulák vagy osztályidegen rokona, vagy milyen társadalmi munkákban vett részt. Ezek szükségesek voltak a további életünkhöz. Próbált mindenképp beilleszkedni és elfogadni az új rendszert. Sokan voltak így ezzel azokban az időben. Nehéz évek voltak – különösen az ötvenes évek – özvegyen, gyermekkel, mert Édesanyám többé nem ment férjhez.

Ami Édesapámmal történt, arról nem beszélünk, nem beszélhetünk idegeneknek – mert magyarázni kellett volna – miért is volt, hiszen ártatlanul nem visznek el embereket. Ószintén véleményyt nyilvánítani

sem volt szabad, jobb volt csendben maradni. Anyai Nagymamám, akivel együtt éltünk, hívő református volt, templomba jártunk. Édesanyámat emiatt megfenyítették a munkahelyén, mert ez is tiltott volt. 1949-től Miskolcon, a Mezőgazdasági Igazgatóságon dolgozott, mint adminisztrátor, gyors és gépíró volt, majd titkárnő lett a Városi Tanácsban. Munkájával mindig elégedettek voltak, nagyon pontos és megbízható volt, szerették a munkatársai. Szorgalmas és küzdelmes, nélkülözésekkel, szenvedéssel teli élet jutott Neki.

Édesapám elvesztése után már nem adatott meg számára a boldogság. Talán ezek mind hozzájárultak korai, 51 évesen, 1964-ben bekövetkezett halálához.

Sokszor beszélgettünk, fényképeket nézegettünk és elmondásai alapján tudtam, hogy senkinek nincs ilyen csodálatos Édesapja, mint nekem. A sok-sok magyarsággal kapcsolatos tárgyait, apróságait, emlékeit ma is őrizgetem. Hiányzott és sokszor elképzelttem, hogy egyszer hazajön a fogságból rongyosan és fáradtan, persze tudtam, hogy ez nem lehetséges.

Iskolás éveimben az iskolai osztálynaplóba így került be – „apja meghalt” – ezzel a bejegyzéssel talán „fedve” voltam. Amikor felsős lettem úgy éreztem, orosz tanár szakos osztályfőnöknőm mintha kicsit megkülönböztetne. Érdekes volt számomra, miért kell a gyerekeket többször is számon tartani, megkülönböztetni. Ez abból állt, hogy fel kellett állni, ki munkás, paraszt, értelmiségi származású. Én az egyéb kategóriába kerültem. Egy Nagypénteken történt hiányzás miatt borzalmas szidást kaptam, majd ezt többször is felemlgette – gondolván, hogy vallási okból nem mentem iskolába. Szinte üldözte a hívő embereket, pláne akik templomba, hittanra jártak.

A gimnáziumi évek is elteltek, a történelmi tanulmányok során 1945-el kapcsolatban csak a „nagy szovjet felszabadításról” esett szó, és a magyar történelem XX. századi sorsfordító eseményeit sem a valóságnak megfelelően tanultuk. Akik tudatában voltak az igazságnak, azok sem beszélgettek róla. 1963-ban érettségiztem. A '60-as években már úgy éreztük, hogy kicsit könnyebb az életünk, többet megengedhetünk magunknak. Tervegettünk, de sajnos 1964-ben Édesanyámat is elvesztettem pár hónapos betegsége után.

Nagyon szerettük egymást, az Ő szeretete átsegített a nehézségeken, próbált megóvni és kárpótolni mind azért a veszteségért, ami Őt sújtották leginkább.

Édesapám és Édesanyám között oly tiszta érzelem, önzetlen szerelem és őszinte szeretet volt, ami valójában a sírig tartott. Ma már talán nem is tudjuk ilyen szépen megfogalmazni egymás iránt érzett érzelmeinket. Ezért nagyon személyes és féltve őrizgetett titkaimat rejti Édesanyám csodálatos írása, a Napló. Aki elolvassa, betekinthez egy valóságos, megpróbáltatásokkal teli igaz történetbe.

Jó tudni, hogy az igazságtalanul elhurcolt és megkínzott, otthonukba haza nem térő emberek sorsa végre nyilvánosságra kerülhetett. 2017. január 31. napján Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata emléktáblát helyezett el az 1945-ben Szovjetunióba elhurcolt ártatlan civilek emlékére. Az emléktáblát fogságuk első állomásán, az egykori Rendőrpalota falán helyezték el. Az avatáson férjemmel és egyik fiammal, Tamással vettem részt. Mindannyian megkönnyeztük az emlékezést...

Családommal kegyelettel megőrizzük Édesanyám és Édesapám emléket, szívünkben örökké élni fognak!

Az 1945-ben ártatlanul elhurcoltak mind példaképek és hősök a ma élő emberek számára is.

Kisida Ferenc, Kisida Ferencné Rezes Ágnes és Kisida Tamás
Miskolc, Zsolcai kapui emléktábla, 2017

TARTALOMJEGYZÉK

Áldozatok itthon és távol (Kis József)	1
Rezes Józsefné naplója	5
Függelék	
Rezes József fogságban írt levelei, levéltöredékei	35
Rezes József és felesége sorsával kapcsolatos iratok	43
Édesapám emlékére (Kisida Ferencné)	